Questo volume, quando sia sprovvisto del triangolino affianco, è da considerarsi copia di saggio e campione gratuito fuori commercio, e perciò non può esser venduto, né ceduto ad alcun altro titolo, ai sensi dell'art. 17, comma 2°, della legge 633 del 1941. Esso è inoltre esente da IVA (d. p. r. 26 ottobre 1972, n. 633, art. 2, lett. d) e dall'obbligo della bolla d'accompagnamento (d. p. r. 6 ottobre 1978, n. 627, art. 4, n. 6).

Exercitātiō intellegendī prūdentiam acuit.

Cfr. Cicerō, *Dē ōrātōre* I, 90.

€ 11,60

ISBN 978-88-956-1169-3

9 788895 611693

SCHOLA LATINA
WWW.SCHOLALATINA.ORG

Edizioni Accademia VIVARIUM NOVUM
WWW.VIVARIUMNOVUM.IT

Roberto Carfagni

NOVA EXERCITIA LATINA I

AD VSVM DISCIPVLORVM QVI VTVNTVR FAMILIA ROMANA

LATINA

Edizioni Accademia VIVARIUM NOVUM

Roberto Carfagni

NOVA EXERCITIA LATINA I

AD VSVM DISCIPVLORVM
QVI LIBRO CVI INDEX EST

FAMILIA ROMANA

VTVNTVR

Edizioni Accademia
VIVARIUM
NOVUM

ROMA - ANNO MMXV

Nova exercitia Latina I
© Roberto Carfagni 2015.
Schola Latina, via San Pietro, 2,
83048 Montella (AV), Italia.
www.scholalatina.org

Opus cōnscrīpsit *Robertus Carfagni.*
Opus recognōvit *Thōmās Franciscus Bórri.*
Opus in pāginās dīgessit *Sergius Scala.*
Imāginēs quae in pāginīs 22, 23, 33, 34 et 37 atque in integumentō inveniuntur dēlīneāvit *Nadia Marano*; cēterae ex librō cui index est *Familia Rōmāna* dēprōmptae sunt.
Integumentum dēlīneāvit *Iōhannēs Capone.*

© di questa edizione: Edizioni Accademia *Vivarium novum* 2015.
Via Corrado Barbagallo, 20, I-00166 Roma.
Tel. (+39) 06 66589833 - 06 6689034.
Fax (+39) 06 61007266.
www.vivariumnovum.it
info@vivariumnovum.it - edizioni@vivariumnovum.it

Omnia proprietātis iūra reservantur. – *All rights reserved.*
Tutti i diritti sono riservati.
Stampato in Ungheria. – *Printed in Hungary.*

ISBN 978-88-95611-69-3

È assolutamente vietata la riproduzione totale o parziale di questa pubblicazione, anche attraverso fotocopie, così come la sua trasmissione sotto qualsiasi forma e con qualunque mezzo, senza l'autorizzazione scritta delle Edizioni Accademia *Vivarium novum.*

Stampa:
Kapitalis Kft - Debrecen.

Index

Ad magistrōs discipulōsque ... p. 7
Notae ... p. 8
Capitulum prīmum ... p. 9
Capitulum secundum ... p. 11
Capitulum tertium ... p. 13
Capitulum quārtum ... p. 15
Capitulum quīntum ... p. 17
Capitulum sextum ... p. 21
Capitulum septimum ... p. 29
Capitulum octāvum ... p. 33
Capitulum nōnum ... p. 39
Capitulum decimum ... p. 43
Capitulum ūndecimum ... p. 47
Capitulum duodecimum ... p. 53
Capitulum tertium decimum ... p. 59
Capitulum quārtum decimum ... p. 63
Capitulum quīntum decimum ... p. 67
Capitulum sextum decimum ... p. 73
Capitulum septimum decimum ... p. 77
Capitulum duodēvīcēsimum ... p. 81
Capitulum ūndēvīcēsimum ... p. 85
Capitulum vīcēsimum ... p. 89
Capitulum ūnum et vīcēsimum ... p. 93
Capitulum alterum et vīcēsimum ... p. 99
Capitulum vīcēsimum tertium ... p. 103
Capitulum vīcēsimum quārtum ... p. 107
Capitulum vīcēsimum quīntum ... p. 113
Capitulum vīcēsimum sextum ... p. 117
Capitulum vīcēsimum septimum ... p. 121
Capitulum duodētrīcēsimum ... p. 127
Capitulum ūndētrīcēsimum ... p. 135
Capitulum trīcēsimum ... p. 145
Capitulum ūnum et trīcēsimum ... p. 149
Capitulum alterum et trīcēsimum ... p. 153
Capitulum trīcēsimum tertium ... p. 161
Capitulum trīcēsimum quārtum ... p. 173
Capitulum trīcēsimum quīntum ... p. 177
Index grammaticus ... p. 179

Exercitātiō intellegendī prūdentiam acuit.

Cfr. CICERŌ, *Dē ōrātōre* I, 20, 90.

Ad magistrōs discipulōsque

Quattuor ferē exācta sunt lūstra ex quō quattuordecim annōrum puer Oerbergiī librōs quibus index est *Lingua Latīna per sē illūstrāta* prīmum attigī, in Italiae lycēō, quod dīcitur, tunc discipulus. Magister vērō iam prīdem factus, eius librōs in docendō ūsurpāre coepī, quī ut mihi discipulō ōlim magnopere prōfuērunt, ita magistrō nunc prōsunt certēque prōderunt.

Quae quantaque sint illōrum librōrum commoda nēmō est quī nōn videat, plūrimīque sunt in tōtō terrārum orbe quī testārī possint sē Oerbergiō duce ad auctōrum intellēctum gradātim pervēnisse.

Cōgitantī igitur mihi quōnam modō et grāta meī animī sēnsa Oerbergiō, quī nōn ita prīdem ex hāc vītā migrāverat, dēmōnstrārem et, ut quondam ille mihi, ego quoque discipulīs et magistrīs prōdessem, hunc libellum cōnscrībere in mentem vēnit.

Ergō quasi lūsitāns ūnum abhinc annum haec pēnsa compōnere coepī, Oerbergiī secūtus exercitiōrum genera sed etiam, haud ignōrāns puerōs puellāsque varietāte dēlectārī, nova excōgitāns, eō praecipuē cōnsiliō ut discipulī, in rēbus grammaticīs quam saepissimē sē exercentēs, eās fīrmius et, ut ita dīcam, rādīcitus perdiscerent.

Huius autem libellī exercitia discipulīs perficienda sunt post singula integraque *Familiae Rōmānae* capitula lēcta, melius quidem sī et post exercitia cōnfecta quae ipse Oerbergius cōnscrīpsit, quaeque eō volūmine continentur quod est *Exercitia Latīna I.*

Hic libellus, cui cōnsultō index est *Nova exercitia Latīna I*, nē quis vetera exstāre oblīvīscātur, quāliscumque est, Sergiō Thōmaeque grātō animō dicātur amīcīs, ut saepe in variīs vītae vicissitūdinibus expertus sum, vērīs, quōrum alter suā perītiā auxiliōque effēcit ut tālem habēret speciem, alter vērō māximā dīligentiā benignāque patientiā atque altā doctrīnā effēcit nē plūra inessent menda, quae, sī quae sint, mihi scīlicet ūnī tribuantur.

Eat tandem meus ōlim, nunc vērō omnium quī voluerint, libellus studiōsae iuventūtī prōfutūrus.

Montellae, diē XVI mēnsis Decembris annō MMXIV.

Robertus Carfāneus

NOTAE

abl.	ablātīvus	p.	pāgina
acc.	accūsātīvus	part.	participium
adv.	adverbium	perf.	perfectum
cēt.	cētera	pers.	persōna
cfr.	cōnfer, cōnferātur	plūr.	plūrālis
coni.	coniūnctīvus	plūsquamperf.	plūsquamperfectum
dat.	datīvus	praes.	praesēns
dēcl.	dēclīnātiō	sing.	singulāris
f., fēm.	fēminīnum	v.	vidē, videātur
fut.	futūrum	voc.	vocātīvus
gen.	genetīvus	=	idem atque
imp.	imperātīvus	↔	contrārium
imperf.	imperfectum	<	factum ex
ind.	indicātīvus	>	fit
īnf.	īnfīnītīvus	~	thema perfectī
m., masc.	masculīnum	≈	thema supīnī
n., neutr.	neutrum	1., 2., 3.	persōna I, II, III
nōm.	nōminātīvus	[1], [2], [3], [4]	coniugātiō I, II, III, IV

CAPITVLVM PRIMVM

Exercitium prīmum

1. *Fluvius* singulāris est. *Fluviī* ___________ est.
2. *Īnsula* ___________ est. *Īnsulae* plūrālis est.
3. *Oppidum* singulāris est. *Oppida* ___________ est.
4. Singulāris: *prōvincia*; plūrālis: ___________.
5. Plūrālis: *exempla*; singulāris: ___________.
6. Plūrālis: *numerī*; singulāris: ___________.
7. Singulāris: *vocābulum*; plūrālis: ___________.
8. Plūrālis: *litterae*; singulāris: ___________.
9. Singulāris: *imperium*; plūrālis: ___________.
10. Singulāris: *syllaba*; plūrālis: ___________.
11. Plūrālis: *capitula*; singulāris: ___________.
12. Singulāris: *pēnsum*; plūrālis: ___________.

singulāris
plūrālis

sing.	plūr.
-us	-ī
-a	-ae
-um	-a

Exercitium secundum

1. Fluviī ___________ (magnus).
2. (Multī) ___________ īnsulae.
3. (Paucī) ___________ oppida.
4. Imperium ___________ (Rōmānus).
5. Litterae ___________ (Graecus).
6. Vocābulum ___________ (Latīnus).
7. Prōvincia ___________ (Rōmānus).
8. Numerus ___________ (magnus).
9. (Multī) ___________ exempla.
10. Capitulum ___________ (prīmus).

fluvius magnus
fluviī magnī

īnsula magna
īnsulae magnae

oppidum magnum
oppida magna

Exercitium tertium

Exemplum: Rōma in Italiā est.
= Ubi est Rōma? / Num Rōma in Graeciā est? / Estne Rōma in Italiā?

1. Brundisium in Italiā est. =
2. Sicilia īnsula est. =
3. Britannia nōn īnsula parva, sed īnsula magna est. =
4. Hispānia in Eurōpā est. =
5. Hispānia et Gallia in Eurōpā sunt. =
6. Gallia prōvincia Rōmāna est. =

est-ne...?	...est
	...nōn est
sunt-ne...?	...sunt
	...nōn sunt
num... est?	...nōn est
ubi?	in...
quid?	

7. Aegyptus nōn in Eurōpā, sed in Āfricā est. =
8. Tiberis fluvius est. =
9. In Arabiā nōn multī, sed paucī fluviī sunt. =
10. Tūsculum oppidum Rōmānum est. =
11. Nīlus fluvius magnus est. =
12. Sparta oppidum est. =
13. Brundisium et Tūsculum nōn in Graeciā, sed in Italiā sunt. =
14. *Īnsula* vocābulum Latīnum est. =
15. A, B, C nōn litterae Graecae, sed litterae Latīnae sunt. =

CAPITVLVM SECVNDVM

Exercitium prīmum

Exemplum: fīlius: masc.

masculīnum (masc.)
fēminīnum (fēm.)
neutrum (neutr.)

1. puella: _______
2. oppidum: _______
3. capitula: _______
4. dominae: _______
5. dominus: _______
6. liber: _______
7. litterae: _______
8. vocābula: _______
9. fluviī: _______
10. pater: _______
11. līberī: _______
12. ancilla: _______
13. exempla: _______
14. servus: _______
15. pāgina: _______

Exercitium secundum

genetīvus
masc. -ī -ōrum
fēm. -ae -ārum
neutr. -ī -ōrum

1. Mārcus fīlius _________ (Iūlius) est.
2. Aemilia māter ___________ (līberī) est.
3. Aemilia domina ___________ ___________ (multae ancillae) est.
4. Dāvus Mēdusque servī _________ (Iūlius) sunt.
5. In imperiō Rōmānō magnus numerus ___________ (oppida) est.
6. Iūlius pater est _________ (Iūlia) et _________ (Quīntus) et _________ (Mārcus).
7. Syra Dēliaque ancillae _________ (Aemilia) sunt.
8. Mārcus, Quīntus Iūliaque līberī _________ (Iūlius) et _________ (Aemilia) sunt.
9. Iūlius dominus ___________ ___________ (multī servī) est.
10. In familiā _________ (Iūlius) est magnus numerus ___________ (servī).
11. Mēdus nōn servus _________ (Cornēlius), sed _________ (Iūlius) est.

12. Aemilia domina _________ (Dēlia) _________ (Syraque) est.
13. In Arabiā nōn magnus, sed parvus numerus ___________ (fluviī) est.
14. Numerus ___________ (servī) _________ (Iūlius) nōn parvus, sed magnus est.
15. Cornēlius dominus ___________ ___________ (multī servī) et ___________ ___________ (paucae ancillae) est.
16. Titulus _________ _____ _________ (liber tuus Latīnus) est *Familia Rōmāna.*

quis, quae, quid est...?
quī sunt...?

cuius? { -ī / -ae }

quot?
estne? suntne?
num...? nōn

Exercitium tertium

Exemplum: △ littera Graeca est.
= Quid est △? / Num △ littera Latīna est? / Estne △ littera Graeca?

1. Mārcus fīlius Iūliī Aemiliaeque est. =
2. Quīntus nōn puella, sed puer est. =
3. Syra Dēliaque ancillae Aemiliae sunt. =
4. Cornēlius dominus Rōmānus est. =
5. In familiā Iūliī centum servī sunt. =
6. Iūlia fīlia Aemiliae est. =
7. Iūlius pater Iūliae est. =
8. Līberī sunt Mārcus, Quīntus Iūliaque. =
9. Tūsculum oppidum est. =
10. Tiberis nōn fluvius magnus, sed parvus est. =
11. Aemilia domina ancillārum est. =
12. In familiā Iūliī duo fīliī et ūna fīlia sunt. =
13. Mārcus Quīntusque fīliī Iūliī sunt. =
14. Iūlia puella parva est. =
15. Nīlus fluvius est. =

CAPITVLVM TERTIVM

Exercitium prīmum

acc. -um, -am — *verbum* -at, -et, -it

1. Iūlia cant___.
2. Mārcus Iūli___ puls___.
3. Iūlia plōr___; Mārcus rīd___; Quīntus Mārc___ vid___.
4. Quīntus Mārc___ puls___.
5. Iūlia Aemili___ voc___; Mārcus Quīnt___ puls___.
6. Iūlius dorm___.
7. Quīntus Iūli___ voc___.
8. Iūlius Quīnt___ aud___, et ven___.
9. Iūlius Mārc___ verber___.

Exercitium secundum

nōm. -us, -a — *acc.* -um, -am — *verbum* -at, -et, -it

Exemplum: Iūlia / Mārcus / pulsat
= Num Iūlia Mārcum pulsat? Iūlia Mārcum nōn pulsat. Mārcus Iūliam pulsat.

1. Mārcus / Quīntus / videt =
2. Aemilia / Iūlia / vocat =
3. Iūlia / Aemilia / audit =
4. Quīntus / Aemilia / interrogat =
5. Mārcus / Iūlius / verberat =

Exercitium tertium

nōm. -us, -a — *acc.* -um, -am, eum, eam, mē, tē — *verbum* -at, -et, -it

1. Mārcus Iūliam puls____.
2. Quīntus Mārcum vid____.
3. Iūlia Aemili____ nōn videt, et e____ vocat.
4. Māter fīli____ interrogat.
5. Aemilia: "Quis m___ vocat?"
6. Quīntus Aemiliae respondet: "Iūlia t___ vocat".
7. Aemilia Mārcum verber____.
8. Mārcus plōrat, quia Aemilia e____ verberat.
9. Iūlius puer____ audit.
10. Iūlius puer____ improb____ verberat.
11. Puer probus parv____ puell____ nōn pulsat.
12. Quīntus Iūli____ nōn pulsat.

Exercitium quārtum

quī
quae

Exemplum: Mārcus pulsat, Iūlia cantat.
= Mārcus pulsat Iūliam, quae cantat.

1. Quīntus videt, Iūlia plōrat. =
2. Iūlia vocat, Aemilia venit. =
3. Aemilia audit, Iūlia eam vocat. =
4. Aemilia interrogat, Quīntus respondet. =
5. Iūlius dormit neque audit, puella plōrat. =
6. Aemilia verberat, Mārcus iam nōn rīdet. =

Exercitium quīntum

Exemplum: puella Mārcus pulsat Iūlia est quam
= Puella quam Mārcus pulsat Iūlia est.

1. est quī improbus pulsat Iūliam puer =
2. quae cantat est puella Iūlia =
3. puellam vocat Mārcus quae Aemiliam verberat =
4. Quīntum venit et respondet quī interrogat Aemilia =
5. Iūlium dormit quī vocat Quīntus audit neque =
6. iam Mārcum nōn dormit Iūlius et audit =
7. venit Aemilia et verberat Iūlius quem Mārcum audit =

quis? quī?
quem?
cuius?

Exercitium sextum

1. Dāvum Iūlius vocat. → d.
2. Iūlia Aemiliam vocat.
3. Iūlium Aemilia vocat.
4. Quīntus Mārcum pulsat.
5. Dēlia Syraque ancillae Aemiliae sunt.
6. Iūliae pater est Iūlius.
7. Iūlius est pater Quīntī.
8. Dāvus et Mēdus sunt servī Iūliī.

a. Quī sunt servī Iūliī?
b. Quis est pater Quīntī?
c. Quis Aemiliam vocat?
d. Quem Iūlius vocat?
e. Cuius ancillae sunt Dēlia Syraque?
f. Quem Aemilia vocat?
g. Quis Mārcum pulsat?
h. Cuius pater est Iūlius?

audit
cantat
dormit
interrogat
plōrat
pulsat
respondet
rīdet
venit
verberat
videt
vocat

Exercitium septimum

1. Puella, quae laeta est, __________.
2. Puer quī īrātus est nōn __________.
3. Puer, quī improbus est, puellam __________.
4. Quīntus Mārcum, quī īrātus et improbus est, __________.
5. Iūlia, quae __________, Aemiliam __________.
6. Quīntus, quem Aemilia __________, __________.
7. Iūlius, quī __________, Mārcum nōn __________, neque __________.
8. Iam pater nōn dormit et puerum, quī puellam probam pulsat, __________.

CAPITVLVM QVARTVM

Exercitium prīmum

imperātīvus
indicātīvus

[1] -ā -at
[2] -ē -et
[3] -e -it
[4] -ī -it

Exemplum: Iūlius imperat, Aemilia pāret. servus / vocat
= Iūlius: "Servum voc<u>ā</u>!" Aemilia servum voc<u>at</u>.

1. Iūlius imperat, Dāvus pāret. dominus / salūtat =
2. Iūlius imperat, Dāvus pāret. respondet =
3. Iūlius imperat, Dāvus pāret. tacet =
4. Iūlius imperat, Dāvus pāret. sacculus / in mēnsā pōnit =
5. Iūlius imperat, Aemilia pāret. baculum / sūmit =
6. Iūlius imperat, Dāvus pāret. pecūnia / numerat =
7. Iūlius imperat, Dāvus pāret. sacculus / sūmit =
8. Iūlius imperat, Dāvus pāret. discēdit =
9. Iūlius imperat, Aemilia pāret. Iūlia / vocat =
10. Iūlius imperat, Mārcus pāret. Quīntus / audit =
11. Iūlius imperat, Dāvus pāret. Mēdus / interrogat =
12. Aemilia imperat, Iūlius pāret. improbus puer / verberat =
13. Aemilia imperat, ancilla pāret. venit =
14. Mārcus imperat, Quīntus pāret. tacet et discēdit =

Exercitium secundum

imperātīvus

vocātīvus
nōm. -us
voc. -e

Exemplum: Dominus imperat: venit / Dāvus
= Dominus: "Ven<u>ī</u>, Dāv<u>e</u>!"

1. Dominus imperat: dominum salūtat / servus =
2. Dominus imperat: tacet et audit / servus =
3. Dominus imperat: respondet / servus =
4. Dominus imperat: sacculum in mēnsā pōnit / Dāvus =
5. Dominus imperat: Mēdum vocat / Dāvus =
6. Servus imperat: sacculum vacuum videt / dominus =
7. Dominus imperat: nummum sūmit / probus servus =
8. Dominus imperat: discēdit / servus =
9. Mārcus imperat: venit / Quīntus =
10. Mārcus imperat: Iūliam pulsat / Quīntus =

Exercitium tertium

eius = -ī *(gen.)*

Exemplum: Iūlius sacculum suum in mēnsā pōnit.
= Dāvus sacculum <u>eius</u> (: Iūliī) in mēnsā videt.

1. Iūlius pecūniam suam in sacculō pōnit. = Dāvus ... videt.

2. Iūlius baculum suum in mēnsā pōnit. =
3. Iūlius librum suum in mēnsā pōnit. =
4. Iūlius nummum suum in sacculō pōnit. =

cuius? { eius / suum -am -um

Exercitium quārtum

Exemplum: Sacculus Iūliī in mēnsā est.
= Cuius est sacculus? Eius (: Iūliī) est. Iūlius sacculum suum in mēnsā videt.

1. Baculum Iūliī in mēnsā est. = Cuius …
2. Pecūnia Iūliī in mēnsā est. =
3. Sacculus Dāvī in mēnsā est. =
4. Pecūnia Dāvī in sacculō est. =
5. Nummus in sacculō Dāvī est. =

CAPITVLVM QVINTVM

Exercitium prīmum

ubi? in { -ō / -ā / -īs

1. Ubi est Rōma?
2. Ubi habitat Iūlius?
3. Ubi dormiunt līberī?
4. Ubi sunt rosae līliaque?
5. Ubi est aqua?
6. Ubi est impluvium?
7. Ubi est sacculus Iūliī?
8. Ubi Iūlia rosās carpit?
9. Ubi Mārcus Quīntusque rosās pōnunt?
10. Ubi est baculum dominī?

Exercitium secundum

ab / ā, cum, ex, sine { -ō eō / -ā eā / -īs iīs

Exemplum: Iūlia et Aemilia
= Iūlia cum Aemiliā est. Iūlia cum eā est.

1. Mārcus et Quīntus =
2. servī et ancillae =
3. Iūlius Iūliaque =
4. servī et dominus =
5. Aemilia et ancillae =
6. Cornēlius Iūliusque =

Exemplum: Iūlia Aemiliaque
= Iūlia ab Aemiliā discēdit. Iūlia ab eā discēdit. Iūlia sine Aemiliā est. Iūlia sine eā est.

7. Mārcus Quīntusque =
8. servī ancillaeque =
9. Syra Dēliaque =
10. servī et dominus =
11. Aemilia et ancillae =
12. Cornēlius et Iūlius =

Exemplum: Iūlius / vīlla
= Iūlius in vīllā est. Iūlius in eā est. Iūlius ex vīllā discē-dit. Iūlius ex eā discēdit.

13. Iūlius / cubiculum =

14. Iūlia / hortus =
15. Mārcus et Quīntus / peristȳlum =
16. Aemilia / ātrium =
17. servī / cubiculum =
18. ancillae / vīlla =

-um -ōs
-am -ās

Exercitium tertium

Exemplum: Aemilia eum (: Iūli<u>um</u>) vocat.

1. Aemilia eōs (: puer____) vocat.
2. Ancillae eam (: domin____) salūtant.
3. Iūlius eum (: Quīnt____) audit.
4. Rosae eam (: Iūli____) dēlectant.
5. Iūlia eās (: ros____) carpit.
6. Aemilia eum (: Iūli____) amat.
7. Dominus eōs (: serv____) vocat.
8. Ancillae eam (: puell____) nōn vident.
9. Iūlius eōs (: numm____) numerat.
10. Dāvus eum (: saccul____) sūmit.
11. Dāvus eam (: pecūni____ dominī) nōn habet.
12. Puerī eās (: ros____) in aquā pōnunt.

eum eōs
eam eās

Exercitium quārtum

Exemplum: Dāvus dominum (: <u>eum</u>) salūtat.

1. Iūlius Aemiliam (: ____) vocat.
2. Dominus servōs (: ____) vocat.
3. Aemilia ancillās (: ____) vocat.
4. Dāvus et Mēdus dominum (: ____) salūtant.
5. Mārcus Iūliam (: ____) pulsat.
6. Iūlia rosās (: ____) in hortō videt.
7. Ancillae dominam (: ____) nōn audiunt.
8. Servī probī servōs (: ____) nōn accūsant.
9. Puerī aquam (: ____) ex impluviō sūmunt.
10. Puellae puerōs (: ____) interrogant.

is iī
ea eae
id ea

Exercitium quīntum

Exemplum: Iūlius (: <u>is</u>) dominus servōrum est.

1. Aemilia (: ____) domina ancillārum est.
2. Tūsculum (: ____) oppidum Iūliī est.

3. Iūlius (: ____) dominus Dāvī est.
4. Mēdus Dāvusque (: ____) servī Iūliī sunt.
5. Aemilia (: ____) līberōrum māter est.
6. Brundisium et Tūsculum (: ____) oppida Italiae sunt.
7. Syra et Dēlia (: ____) ancillae Aemiliae sunt.
8. Mārcus Quīntusque (: ____) Aemiliae fīliī sunt.
9. Aemilia (: ____) Syrae domina est.
10. Cornēlius (: ____) servōrum dominus est.
11. Brundisium (: ____) oppidum magnum est.
12. Iūlius et Cornēlius (: ____) dominī multōrum servōrum sunt.

imperātīvus
plūr.
[1] -āte
[2] -ēte
[3] -ite
[4] -īte

vocātīvus

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ī
voc.	<u>-e</u>	-ī
nōm.	-a	-ae
voc.	-a	-ae

voc. plūr. = nōm. plūr.

Exercitium sextum

Exemplum: Dominus imperat: veniunt / servī
= Dominus: "Ven<u>īte</u>, serv<u>ī</u>!"

1. Dominus imperat: tacent et audiunt / servī =
2. Dominus imperat: dominum salūtant / servī =
3. Domina imperat: respondent / ancillae =
4. Aemilia imperat: aquam sūmunt / Mārcus et Quīntus =
5. Aemilia imperat: rosās in aquā pōnunt / puerī =
6. Servus imperat: dormiunt / puerī =
7. Ancilla imperat: dominam interrogant / puerī =
8. Dominus imperat: discēdunt / servī =
9. Mārcus imperat: veniunt / Dāvus Mēdusque =
10. Aemilia imperat: Mārcum pulsant / ancillae =

[1] -ā	-āte	-ant
[2] -ē	-ēte	-ent
[3] -e	-ite	-unt
[4] -ī	-īte	-iunt

Exercitium septimum

Exemplum: Iūlius imperat, servī pārent. domina / vocant
= Iūlius: "Dominam voc<u>āte</u>, servī!" Servī dominam vo<u>cant</u>.

1. Dominus imperat, servī pārent. dominus / salūtant =
2. Iūlius imperat, ancillae pārent. respondent =
3. Iūlius imperat, servī pārent. tacent =
4. Aemilia imperat, līberī pārent. aqua / sūmunt =
5. Domina imperat, ancillae pārent. Mārcus / pulsant =
6. Aemilia imperat, puerī pārent. rosae / carpunt =
7. Dominus imperat, servī pārent. nummī / numerant =
8. Dominus imperat, servī pārent. discēdunt =
9. Domina imperat, ancillae pārent. Iūlia / vocant =

10. Pater imperat, Mārcus et Quīntus pārent. Syra / audiunt =
11. Dominus imperat, servī pārent. Mēdus / interrogant =
12. Aemilia imperat, ancillae pārent. veniunt =

CAPITVLVM SEXTVM

Exercitium prīmum

Exemplum:

Ubi est Mēdus?
Mēdus Rōmae est.
Quō it Mēdus?
Mēdus Capuam it.
Unde venit Mēdus?
Mēdus Rōmā venit.
Ubi est Mēdus?
Mēdus Capuae est.

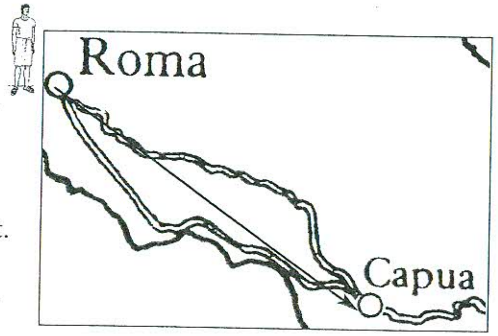

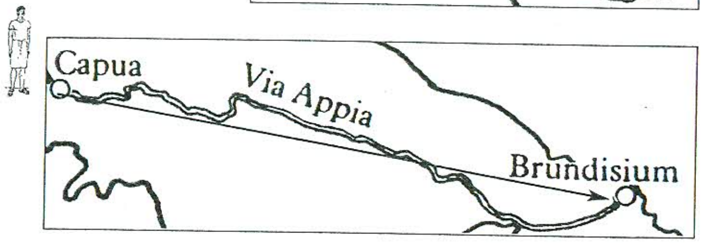

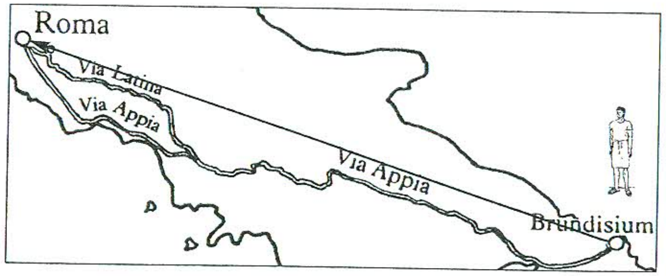

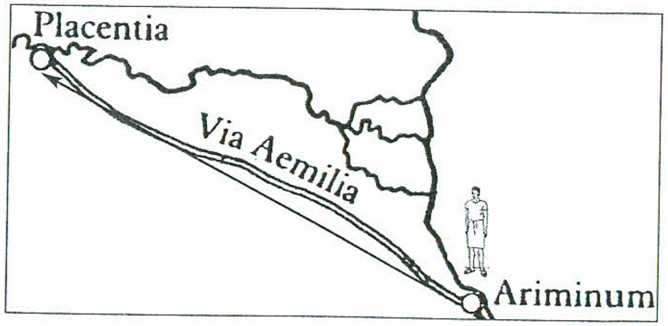

ubi? -ī
-ae
quō? -um
-am
unde? -ō
-ā

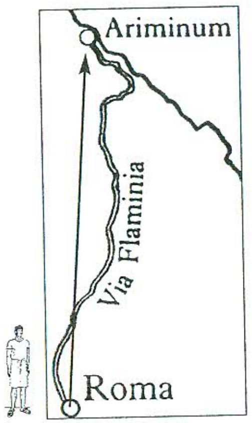

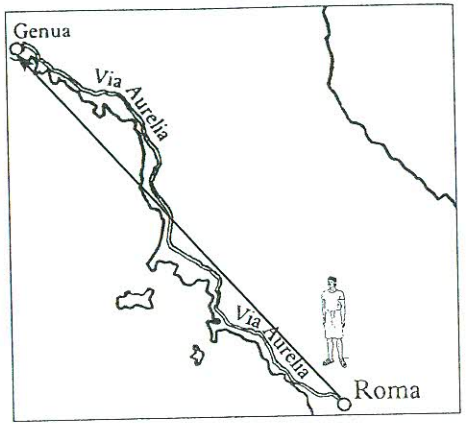

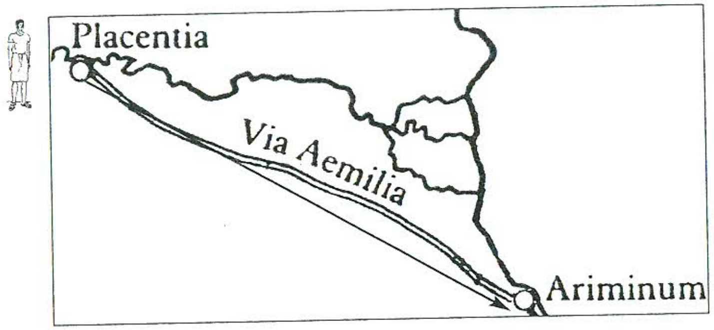

praepositiōnēs cum acc.
ad
ante
post
inter
prope
apud
circum
per

praepositiōnēs cum abl.
ab / ā
ex
in
cum
sine

Exercitium secundum

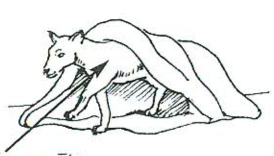

Margarīta ____________ exit.

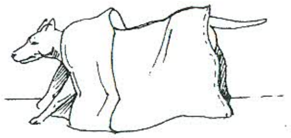

Margarīta ____________ currit.

Margarīta ____________ currit.

Māla ____________ sunt.

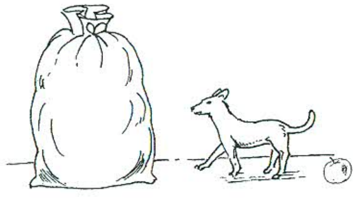

Margarīta ____________
____________ it.

Mālum ____________ est.
Saccus ____________ est.

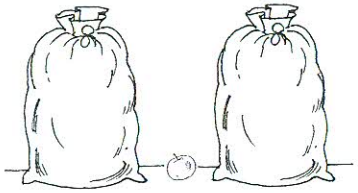

Mālum ____________ est.

Mālum ____________ /
____________ est.

Servus ____________ ambulat.

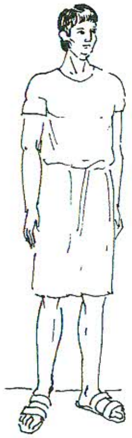

Servus ____________ est.

Exercitium tertium

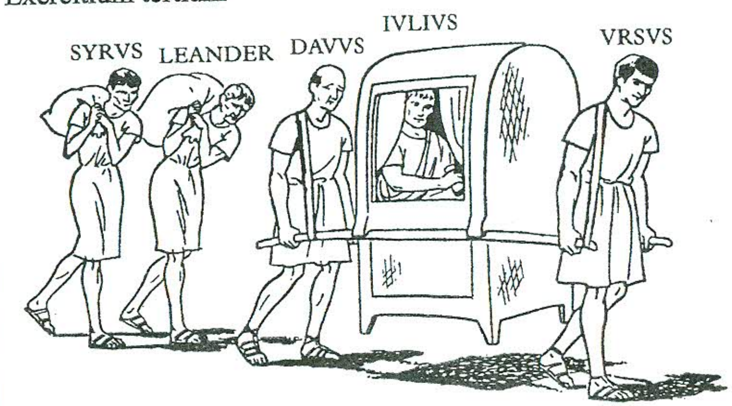

praepositiōnēs cum acc.
praepositiōnēs cum abl.

1. Ursus _____ Iūlium, Dāvus autem _____ eum est.
2. Iūlius _____ Ursum et Dāvum est. Iūlius _____ lectīcā est.
3. Iūlius sōlus _____ viā nōn est, sed _____ servīs (=_____ Iūlium servī sunt) et _____ Aemiliā.
4. Mēdus _____ oppidō Rōmam it. _______ Rōmam mūrus est.
5. Iūlius Tūsculō _____ vīllam it: nōn ambulat, sed lectīcā vehitur.
6. Iam servī, quī lectīcam portant, fessī sunt: nam Iūlius nōn _____ Tūsculum, sed _____ vīllam suam est.
7. Aemilia Iūlium audit et _____ vīllā _____ eum it.

Exercitium quārtum

praepositiōnēs cum acc.
praepositiōnēs cum abl.

1. Inter Rōm____ et Brundisi____ Via Appia est; inter Rōm____ et Capu____ Via Latīna est. In Itali____ multae viae sunt.
2. In vīll____ multa cubicula sunt. In hort____ multae rosae sunt.
3. Aemilia in peristȳl____ est. Iūlia in hort____ est, et rosās carpit. Puerī Iūliam vocant, quae ex hort____ cum ros____ venit. Quō it Iūlia? Ad Aemili____ it.
4. Quō it Iūlius? Iūlius ab oppid____ ad vīll____ su____ it. Vīlla eius prope Tūscul____ est. Dominus in vi____ est cum quattuor serv____: Ursus est ante lectīc____, Dāvus autem, cum Syr____ et Lēandr____, post e____ ambulat.
5. Cornēlius quoque in Vi____ Latīn____ est, inter Rōm____ et Tūscul____; sed is sōlus est, sine serv____.

6. Mārcus et Quīntus in ātri____ sunt: aquam ex impluvi____ sūmunt, et rosās in aqu____ pōnunt.
7. Mēdus quoque in Vi____ Latīn____ ambulat: Rōmam ad amīc____ su____ it. Post Mēd____ vīlla, ante e____ Rōma est.
8. Circum Rōm____ est magnus mūrus antīquus. In mūr____ sunt duodecim portae.
9. Dominus ad vīll____ it. Apud ōsti____ servus est. Iūlius cum serv____ est, sed sine Mēd____, quī Rōmae apud amīc____ su____ est.
10. Dēlia ex ātri____ venit et Aemiliam vocat: "Venī, domina! Venī! Quīntus in impluvi____ est, tēque vocat".

Exercitium quīntum

Exempla: Servus saccum portat. = Saccus ā servō port<u>ātur</u>.
Servī saccōs portant. = Saccī ā servīs port<u>antur</u>.

[1]	-at	-ant
	-ātur	-antur
[2]	-et	-ent
	-ētur	-entur
[3]	-it	-unt
	-itur	-untur
[4]	-it	-iunt
	-ītur	-iuntur

1. Mārcus Iūliam pulsat. =
2. Quīntus Mārcum videt. =
3. Quīntus Aemiliam vocat. =
4. Iūlius Quīntum audit. =
5. Dominus servum interrogat. =
6. Iūlius nummōs numerat. =
7. Ancillae dominam salūtant. =
8. Dominus servōs vocat. =
9. Aemilia Mārcum Quīntumque interrogat. =
10. Dāvus saccum in mēnsā pōnit. =
11. Iūlius baculum sūmit. =
12. Aemilia līberōs amat. =
13. Puerī rosās in aquā pōnunt. =
14. Iūlia rosam carpit. =
15. Servī lectīcam portant. =
16. Aemilia līberōs vocat. =
17. Dominus improbōs servōs verberat. =
18. Improbī servī dominum īrātum timent. =
19. Servus improbus servum probum accūsat. =
20. Iūlius nummum pōnit in sacculō Dāvī. =

āctīvum et passīvum

Exercitium sextum

Exempla: Saccus ā servō portātur. = Servus saccum portat.
Saccī ā servīs portantur. = Servī saccōs portant.

1. **Iūlia** ā Mārcō pulsātur. =
2. **Servī** ab Iūliō vocantur. =
3. **Dāvus** ā dominō interrogātur. =
4. **Iūlia** ab Aemiliā audītur. =
5. **Pecūnia** ā dominō numerātur. =
6. **Iūlius** et Aemilia ā līberīs amantur. =
7. **Baculum** ā dominō sūmitur. =
8. **Baculum** ā servō vidētur. =
9. **Dominae** ab ancillīs salūtantur. =
10. **Rosae** in aquā ā Quīntō pōnuntur. =
11. **Sacculus** ā servō in mēnsā pōnitur. =
12. **Librī** ā servīs portantur. =
13. **Servus** probus ā servō improbō accūsātur. =
14. **Dominī** īrātī ā servīs timentur. =
15. **Mārcus** ab Iūliō verberātur. =
16. **Līlium** ab ancillā carpitur. =
17. **Librī** ā Quīntō numerantur. =
18. **Fēmina** ā virō amātur. =
19. **Servī** ā dominīs videntur. =
20. **Iūlia** ab ancillīs audītur. =

Exercitium septimum

eō iīs
eā

eum eōs
eam eās

Exemplum: Aemilia Iūlium amat et ab Iūliō (: ab eō) amātur.
= Iūlius Aemiliam (: eam) amat et ab Aemiliā (: ab eā) amātur.

1. **Aemilia** līberōs videt et ā līberīs (: ______) vocātur. = Līberī Aemiliam (: ______) ...
2. **Dominus** servōs interrogat et ā servīs (: ______) audītur. =
3. **Ancillae** dominam salūtant et ā dominā (: ______) salūtantur. =
4. **Puerī** Iūliam audiunt, neque ab Iūliā (: ______) audiuntur. =
5. **Servī** dominum portant et ā dominō (: ______) interrogantur. =
6. **Iūlius** Mēdum nōn videt, neque ā Mēdō (: ______) vidētur. =
7. **Domina** ancillās amat et ab ancillīs (: ______) amātur. =

8. Servī ancillās vocant, neque ab ancillīs (: ______) audiuntur. =
9. Rosae Aemiliam dēlectant et ab Iūliā (: ______) in aquā pōnuntur. =
10. Ancillae puerōs vident et ā puerīs (: ______) salūtantur. =

Exercitium octāvum

quī quae
quem quam

quī quae
quōs quās

Exemplum: Iūlia, *quam* Mārcus pulsat, plōrat.
= Iūlia, *quae* ā Mārcō pulsātur, plōrat.

1. Dāvus, quem Iūlius vocat, venit. =
2. Rosa quam Iūlia carpit pulchra est. =
3. Saccī quōs servī portant parvī nōn sunt. =
4. Quīntus, quem Aemilia interrogat, respondet. =
5. Ancillae quās domina audit sunt Dēlia et Syra. =
6. Ancilla, quam domina videt, eam salūtat. =
7. Sacculus quem Dāvus sūmit vacuus est. =
8. Dominī, quōs servī timent, īrātī sunt. =
9. Rosae quās Quīntus in aquā pōnit Iūliae sunt. =
10. Librī quōs Iūlius sūmit Latīnī sunt. =

Exercitium nōnum

Exemplum: Dāvus, *quī* ab Iūliō interrogātur, respondet.
= Dāvus, *quem* Iūlius interrogat, respondet.

1. Servus, quī ab improbō servō accūsātur, tacet. =
2. Rosae quae ab Iūliā videntur in hortō sunt. =
3. Fēmina quae ab Iūliō amātur Aemilia est. =
4. Vir quī ā Lȳdiā amātur Mēdus est. =
5. Ancillae, quae ab Aemiliā vocantur, veniunt. =
6. Nummī quī ā dominō numerantur in mēnsā sunt. =
7. Servus quī ā puerīs timētur Syrus est. =
8. Aqua quae ā Quīntō sūmitur in impluviō est. =
9. Dominī, quī ā servīs salūtantur, equīs vehuntur. =
10. Pecūnia quae ā Dāvō in mēnsā vidētur Iūliī est. =

Exercitium decimum

Exemplum: Vīlla Aemiliam dēlectat.
= Aemilia vīllā dēlectātur.

1. Pēnsa Mārcum nōn dēlectant. =

2. Librī antīquī Iūlium dēlectant. =
3. Equus Cornēlium vehit. =
4. Rosae Iūliam dēlectant. =
5. Equī dominōs vehunt. =
6. Verba Mēdī Lȳdiam dēlectant. =

CAPITVLVM SEPTIMVM

Exercitium prīmum

Exempla: Iūlius Dāvī dominus est. = Nōnne Iūlius Dāvī dominus est?
Dāvus servus Cornēliī nōn est. = Num Dāvus servus Cornēliī est?

Nōn-ne... est? ...est.
Num...est? ...nōn est.

1. Iūlius nōn Tūsculō, sed Rōmā venit. =
2. Iūlius nōn ambulat, sed lectīcā vehitur. =
3. Iūlia in cubiculō lacrimat. =
4. Mēdus in vīllā nōn est, sed Rōmam it. =
5. Servōrum saccī mālōrum et pirōrum plēnī sunt. =
6. Iūlius nōn rosam, sed ōsculum Iūliae dat. =
7. Sparta in Graeciā est. =
8. In capitulō tertiō Mārcus Iūliam pulsat. =
9. Dāvus pecūniam dominī nōn habet. =
10. Dāvus ab Iūliō nōn verberātur. =
11. Via Appia inter Rōmam et Brundisium est. =
12. Immō fōrmōsus est nāsus Iūliae. =
13. Iūlia rosīs dēlectātur. =
14. Ōstiārius, quī ōstium aperit et claudit, lectīcam nōn portat. =
15. Aemilia Iūliō ōsculum dat. =
16. In saccīs māla et pira īnsunt. =

Exercitium secundum

Exempla: Quō it Mārcus? Mārcus in ātrium it.
Ubi est Mārcus? Mārcus in ātriō est.

quō? in ātrium *(acc.)*
ubi? in ātriō *(abl.)*

1. Quō it Mārcus? Mārcus in __________ (peristȳlum) it.
2. Mārcus, quī in ___________ (peristȳlum) est, in ________ (hortus) it.
3. Ubi est Mārcus? Mārcus in ________ (hortus) est.
4. Aemilia: "Venī in ________ (vīlla), Mārce!"
5. Mārcus in ________ (vīlla) est, et in _________ (cubiculum) intrat.
6. Iūlius nōn in ________ (vīlla), sed in _________ (oppidum) est.

Exercitium tertium

sē
eum
eam

1. Mārcus Iūliam audit, _____que pulsat.
2. Aemilia Iūlium amat, et _____ exspectat.
3. Iūlia _____ in speculō, quod ante _____ tenet, videt.
4. Dāvus in ātriō est; Iūlius intrat, et _____ ad _____ vocat.
5. Iūlius ūnum nummum sūmit, _____que Dāvō dat.
6. Syra in cubiculum intrat, et Iūlia _____ in speculō post _____ videt.
7. Domina ancillam vocat _____que interrogat.
8. Quīntus ā servō vocātur et _____ vertit.
9. Ancilla fenestram, quam ante _____ videt, aperit.
10. Aemilia sōla est, et _____ interrogat: "Advenitne Iūlius?"
11. Dominus intrat, et ōstiārius ōstium post _____ claudit.
12. Iūlia rosās carpit, quia rosae _____ dēlectant.
13. Pecūnia ab Iūliō sūmitur, quī _____ numerat.
14. Mēdus Cornēlium videt, neque _____ salūtat.
15. Ursus ante lectīcam, Dāvus Syrusque autem post _____ ambulant.

Exercitium quārtum

datīvus
-ō -īs
-ae
eī iīs
cui
cui?

1. Dominus serv___ nummum dat. ___ nummum dat Iūlius? Dāv___ nummum dat: servus ___ Iūlius nummum dat Dāvus est.
2. Iūli___ Iūlia rosam dat. ___ rosam dat Iūlia? Iūlia ___ rosam dat.
3. Iūlius serv___ et līber___ su___ māla et pira, Aemili___ autem ōsculum dat.
4. Iūli___ Iūlius nōn sōlum ōsculum, sed etiam mālum dat. ___ ōsculum et mālum Iūlius dat.
5. Iūlius Cornēli___, amīc___ su___, magnum librum dat. ___ Iūlius librum dat? ___ librum dat.
6. Domina Syr___ Dēli___que, bon___ ancill___, rosās et līlia dat.
7. Fēmina ___ Iūlius ōsculum dat Aemilia est. Amīcus ___ librum dat Cornēlius est.
8. Iūlia māl___ su___ ōsculum dat.
9. Dominus serv___ prob___, quī aliōs servōs nōn accūsat, pecūniam dat.
10. Domina ancillam ad sē vocat ___que mālum dat.
11. Dominae ancillās ad sē vocant ___que māla dant.

12. Vir fēmin___ su___ ōsculum dat.
13. Virī fēmin___ su___ ōscula dant.

Exercitium quīntum

Exemplum: Iūlius / ōsculum / Aemilia
= Cui Iūlius ōsculum dat? Iūlius Aemiliae ōsculum dat. Fēmina cui Iūlius ōsculum dat Aemilia est.

1. Iūlius / nummus / Dāvus =
2. Aemilia / ōsculum / Iūlius =
3. dominus / mālum / Syra =
4. Iūlia / rosa / Iūlius =
5. dominus / pirum / Dāvus =

CAPITVLVM OCTAVVM

Exercitium prīmum

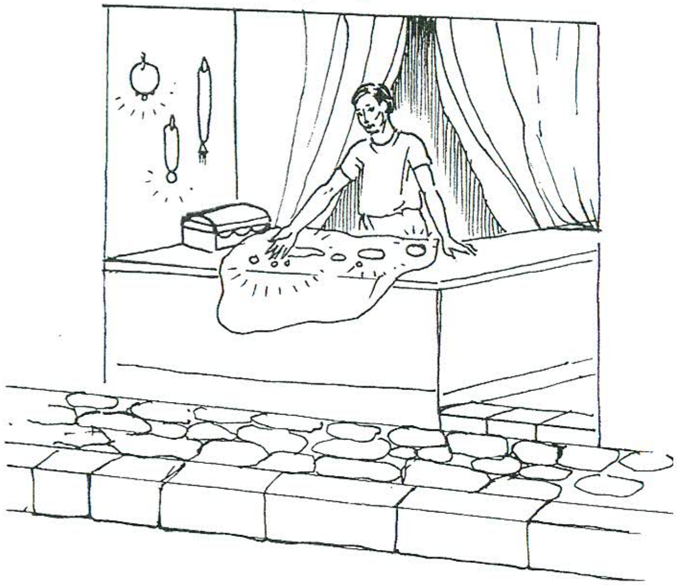

1. Hic ānulus, haec gemma, hoc ōrnāmentum. _____ ānulī, _____ gemmae, _____ ōrnāmenta.
2. Albīnus: "Aspicite _____ ānulum, _____ gemmam, _____ ōrnāmentum! Aspicite etiam _____ ānulōs, _____ gemmās, _____ ōrnāment____!"
3. Albīnus: "Pretium _____ ānulī magnum nōn est. Neque pretium _____ gemmae magnum est. Pretium _____ ōrnāmentī parvum est. Pretium ______ ānulōrum magnum nōn est. Neque pretium ______ gemmārum magnum est. Pretium ______ ōrnāmentōrum parvum est".
4. Albīnus: "Pecūniam _____ tabernāriō, nōn illī, date! Nummōs _____ fēminae, nōn illī, date! Pecūniam _____ tabernāriīs date, quī sunt in _____ viā, nōn illīs tabernāriīs, quī sunt in illā viā! Pecūniam _____ fēminīs date, quae sunt in _____ viīs!"

sing.

m.	f.	n.
hic	haec	hoc
hunc	hanc	hoc
	huius	
	huic	
hōc	hāc	hōc

plūr.

m.	f.	n.
hī	hae	haec
hōs	hās	haec
hōrum	hārum	hōrum
	hīs	
	hīs	

5. Albīnus: "In _____ ānulō magna gemma est, in _____ līneā margarītārum multae margarītae sunt, in _____ quoque ōrnāmentō magna gemma est. In _____ ānulīs magnae gemmae sunt, in _____ līneīs margarītārum multae margarītae sunt, in _____ quoque ōrnāmentīs magnae gemmae sunt".

Exercitium secundum

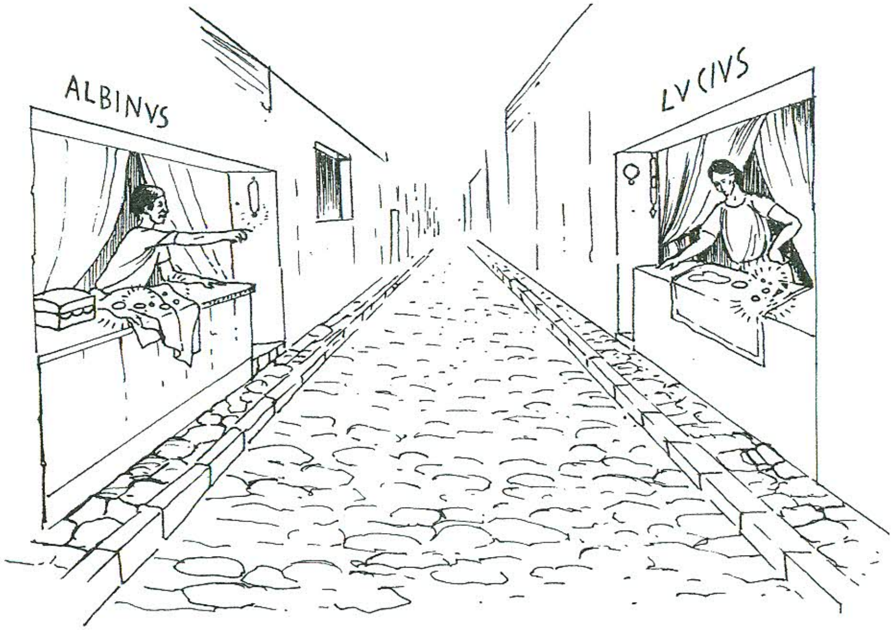

sing.

m.	f.	n.
ille	illa	illud
illum	illam	illud
	illīus	
	illī	
illō	illā	illō

plūr.

m.	f.	n.
illī	illae	illa
illōs	illās	illa
illōrum	illārum	illōrum
	illīs	
	illīs	

1. Ille ānulus, illa gemma, illud ōrnāmentum. ______ ānulī, ______ gemmae, ______ ōrnāmenta.
2. Albīnus: "Venīte ad tabernam meam, nōn ad ______ tabernam, ad tabernam Lūciī, ad tabernam illīus! Aspicite ______ ānulum, ______ gemmam, ______ ōrnāmentum! Aspicite etiam ______ ānulōs, ______ gemmās, ______ ōrnāmenta!"
3. Albīnus: "Pretium ______ ānulī magnum est; pretium ______ quoque gemmae magnum est; pretium ______ ōrnāmentī parvum nōn est. Pretium ______ ānulōrum magnum est, pretium ______ quoque gemmārum magnum est, pretium ______ ōrnāmentōrum parvum nōn est".

4. Albīnus: "Pecūniam Albīn___ date, nōn Lūci___, nōn ______ tabernāriō! Pecūniam hīs tabernāriīs date, quī in hāc viā sunt, nōn ______ tabernāriīs, quī in ______ viā sunt! Pecūniam hīs fēminīs date, quae sunt in hīs viīs, nōn ______ fēminīs, quae in ______ viīs sunt!"
5. Albīnus: "In ______ ānulō magna gemma nōn est. In ______ līneā margarītārum multae margarītae nōn sunt. Neque in ______ ōrnāmentō magna gemma est. In ______ ānulīs magnae gemmae nōn sunt. In ______ līneīs margarītārum multae margarītae nōn sunt. Neque in ______ ōrnāmentīs magnae gemmae sunt".

Exercitium tertium

1. H____ fēmina Lӯdia est, ill____ ancillae Dēlia et Syra sunt.
2. Puella h____ rosās, nōn ill____ līlia carpit.
3. Iūlius h____ baculum videt, quod in h____ mēnsā est, nōn ill____, quod in ill____ mēnsā est.
4. Iūlius h____ nummōs numerat, quī in hāc mēnsā sunt, nōn ill____ nummōs, quī in ill____ sacculō sunt.
5. In saccīs h_____ servōrum māla īnsunt, in saccīs ill_____ servōrum pira.
6. Iūlius h____ māla sūmit, quae in h____ saccīs sunt, nōn ill____ pira, quae in ill____ saccīs sunt.
7. H____ saccī magnī sunt, ill____ autem parvī.
8. Iūlius h____ servīs māla dat, ill____ autem pira.
9. Iūlius h____ librīs dēlectātur, nōn autem ill____, quī novus est.
10. Aemilia h_____ ancillārum et ill_____ servōrum domina est.
11. H____ servus probus, ill____ autem improbus est.
12. Iūlius ill____ ōrnāmenta aspicit, quae in ill____ mēnsā sunt, nōn h____, quae in h____ mēnsīs sunt.
13. Pretium h____ ānulī octōgintā, ill____ autem centum sēstertiī est. Ill____ ōrnāmentum gemmam habet, h____ autem gemmam nōn habet.
14. Puella h____ mālō, nōn ill____, ōsculum dat.
15. Iūlius h____ nummum, nōn ill____ nummōs, in sacculō pōnit.
16. Albīnus h____ virō ānulum gemmātum, ill____ autem fēminae ānulum sine gemmā vēndit.

sing.

	m.	f.
nōm.	quī	quae
acc.	quem	quam
gen.	cuius	
dat.	cui	
abl.	quō	quā
nōm.	is	ea
acc.	eum	eam
gen.	eius	
dat.	eī	
abl.	eō	eā

Exercitium quārtum

Exemplum: Quis ōrnāmenta vēndit? tabernārius / Albīnus
= Tabernārius quī ōrnāmenta vēndit Albīnus est. Is ōrnāmenta vēndit.

1b. Quis ōsculum Iūliō dat? fēmina / Aemilia =
2a. Quem vocat Albīnus? vir / Mēdus =
2b. Quam vocat Albīnus? fēmina / Lȳdia =
3a. Cuius amīcus est Mēdus? fēmina / Lȳdia =
3b. Cuius amīca est Lȳdia? vir / Mēdus =
4a. Cui ānulum Albīnus mōnstrat? fēmina / Lȳdia =
4b. Cui ānulum Albīnus mōnstrat? vir / Mēdus =
5a. Ā quō Mēdus vocātur? vir / Albīnus =
5b. Ā quā Mēdus vocātur? fēmina / Lȳdia =

plūr.

	m.	f.
nōm.	quī	quae
acc.	quōs	quās
gen.	quōrum	quārum
dat., abl.	quibus	
nōm.	iī	eae
acc.	eōs	eās
gen.	eōrum	eārum
dat., abl.	iīs	

Exercitium quīntum

Exemplum: Quī ōrnāmenta vēndunt? tabernāriī / Albīnus Lūciusque
= Tabernāriī quī ōrnāmenta vēndunt Albīnus Lūciusque sunt. Iī ōrnāmenta vēndunt.

1b. Quae līberōs vocant? ancillae / Dēlia Syraque =
2a. Quōs Albīnus vocat? virī / Mēdus et Lepidus =
2b. Quās Albīnus vocat? fēminae / Lȳdia et Dōrippa =
3a. Quōrum amīcae sunt Lȳdia et Dōrippa? virī / Mēdus Lepidusque =
3b. Quārum amīcī sunt Mēdus et Lepidus? fēminae / Lȳdia et Dōrippa =
4a. Quibus ānulum Albīnus mōnstrat? fēminae / Lȳdia Dōrippaque =
4b. Quibus ānulum Albīnus mōnstrat? virī / Mēdus Lepidusque =
5a. Ā quibus Mēdus vocātur? tabernāriī / Albīnus et Lūcius =
5b. Ā quibus Mēdus vocātur? fēminae / Lȳdia et Dōrippa =

sing. *n.*

nōm.	quod?	quod	id
acc.	quod?	quod	id
gen.	cuius?	cuius	eius
dat.	cui?	cui	eī
abl.	quō?	quō	eō

Exercitium sextum

1a. Quid est ānulus? Ānulus ōrnāmentum est. Quod ōrnāmentum? Ānulus ōrnāmentum est quod digitum ōrnat. Id ōrnāmentum pulchrum est.
1b. Quid sunt gemmae? Gemmae ōrnāmenta sunt. …
2a. Quid Lȳdia in digitō habet? Ōrnāmentum habet. Quod ōrnāmentum? Ōrnāmentum quod Lȳdia in digitō habet ānulus est. Lȳdia id ōrnāmentum amat.
2b. Quid Dōrippa in digitīs habet? Ōrnāmenta habet. …
3a. Ōrnāmentī pretium C sēstertiī est. Cuius ōrnāmentī? Ōrnāmentum cuius pretium est centum sēstertiī ānulus est. Eius ānulī pretium centum sēstertiī est.
3b. Ōrnāmentōrum pretium M sēstertiī est. …
4a. Iūlia mālō ōsculum dat. Cui mālō? Mālum cui Iūlia ōsculum dat est id quod in mēnsā est. Iūlia eī mālō ōsculum dat.
4b. Iūlia mālīs ōscula dat. …
5a. Lȳdia ōrnāmentō dēlectātur. Quō ōrnāmentō? Ōrnāmentum quō Lȳdia dēlectātur ānulus est. Eō ōrnāmentō Lȳdia dēlectātur.
5b. Fēminae ōrnāmentīs dēlectantur. …

plūr. *n.*

nōm.	quae?	quae	ea
acc.	quae?	quae	ea
gen.	quōrum?	quōrum	eōrum
dat. *abl.*	quibus?	quibus	iīs

Exercitium septimum

C nummī

LXXX nummī

M (mīlle) = 1000

LXXX nummī

ablātīvus pretiī

tantum… quantum…

1. Quot numm____ cōnstat ānulus? Ānulus centum numm____ cōnstat.
2. Quot sēsterti____ cōnstat gemma? Gemma octōgintā sēsterti____ cōnstat.
3. Pretium gemmae nōn __________ (= tam magnum) est __________ (= quam) ānulī.
4. Vir ānulum emit. Quant____ preti____ ānulum emit? Ānulī pretium centum sēstertiī est.
5. Tabernārius magn____ preti____ ānulum vēndit.
6. Quantum est preti____ margarītae? Margarīta octōgintā sēsterti____ cōnstat.
7. Quot numm____ cōnstat līnea margarītārum? Tabernārius līneam margarītārum mīlle sēsterti____ vēndit. Id magnum preti____ est.

8. Parva margarīta octōgintā numm____ cōnstat: vir margarītam nōn magn____ preti____ emit.
9. Pretium margarītae nōn __________ (= tam magnum) est __________ (= quam) līneae margarītārum.
10. Līnea margarītārum mīlle numm____ cōnstat: vir līneam margarītārum magn____ preti____ emit.

CAPITVLVM NONVM

Exercitium prīmum

1. Pāstor ov___ numerat. Ov___ ā pāstōr___ numerantur.
2. Ov___ ā pāstōre aquam et cibum accipit: pāstor ov___ aquam et cibum dat.
3. Ov___ herbam edunt: cibus ov____ herba est. Pāstōr____ pānem edunt: cibus pāstōr___ pānis est.
4. Pāstor in umbrā arboris iacet cum can___ et ov____.
5. Pāstor, quī dormit, ov___ nigram, quae rīvum petit, nōn videt.
6. Ov___ nigra ov___ albās relinquit.
7. Numerus ov____ albārum nōn centum, sed ūndēcentum est.
8. Pāstor, quī ov___ nigram quaerit, ab ov____ albīs cum can___ discēdit.
9. Ovis nigra procul ā pāstōr___ in silvā errat.
10. Canis vestīgia ov___ in terrā reperit, neque ov___ ipsam videt.
11. Canis pāstōr___ per silvam ad ov___ nigram dūcit. Pāstor ā can___ dūcitur.
12. Lupus ov___ videt, et ab ov___ vidētur.
13. Canis accurrit, et lupus ov___ relinquit.
14. Pāstor ovem nigram ad cēterās ov___ dūcit.
15. Pāstor can___ cibum dat. Dominī pāstōr____ suīs cibum dant.

– / -is	-ēs
-em	-ēs
-is	-um / -ium
-ī	-ibus
-e	-ibus

Exercitium secundum

arbor	magna	arborēs	magnae
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________

pāstor bonus / pāstōrēs bonī; collis parvus / collēs parvī; ovis nigra / ovēs nigrae; canis parvus / canēs parvī; magna nūbēs / magnae nūbēs.

dēclīnātiō III

arbor magna *(f.)*
pāstor bonus *(m.)*

Exercitium tertium

Exemplum: Iūlius / servī = Iūlius servōrum dominus est.

1. Iūlius / pāstor =
2. pāstor / canis =
3. pāstor / ovēs albae ovisque nigra =
4. Iūlius et Cornēlius / multī pāstōrēs =

Exemplum: Iūlius / servus = Iūlius ā servō discēdit.

5. pāstor / canis =
6. pāstōrēs / canēs =
7. ovis nigra / ovēs albae =
8. ovis nigra / probus pāstor =

Exemplum: Iūlius / servus / mālum = Iūlius servō mālum dat.

9. pāstor / canis / cibus =
10. Iūlius / probus pāstor / pānis =
11. dominī / pāstōrēs / pānis =
12. pāstōrēs / ovēs albae / aqua =

Exercitium quārtum

1. Iūlius mult___ pāstōr___ habet: mult_____ pāstōr_____ dominus est.
2. Pāstor can___ su___ cibum dat. Dominī pāstōr____ su____ pānem dant.
3. Pāstor arbor___ magn___ videt. Arbor magn___ ā bon___ pāstōr___ vidētur.
4. Pāstor ov___ nigr___ et ov___ alb___ dūcit. Ov___ nigr___ et ov___ alb___ ā pāstōre dūcuntur.
5. Puerī nōn ūn___ nūb___, sed mult___ nūb___ in caelō vident.
6. Ov_____ alb_____ numerus ūndēcentum est.
7. Iūlia h___ can___, nōn ill___ aspicit.
8. Inter magn___ mont___ mult___ vall___ sunt.
9. Sub magn____ arbor____ umbra est, quam pāstor cum ov____ su____ petit.
10. Pāstor ab ov____ alb____ discēdit, et ov____ nigr____ in silvā quaerit.
11. Pāstor nōn cum ov____ alb____, sed cum ov____ nigr____ est.

12. In parv___ coll___ pāstor magn___ arbor___ videt.
13. In silvā mult___ arbor___ sunt, quae umbram dant pāstōr___ et can___ et ov___ nigr___.
14. Pāstor ov___ nigr___ in umerōs impōnit eamque ad parv___ coll___ portat, ubi ali___ ov___ sine pāstōr___ errant.
15. Iūlius ov____ nigr____ ov____que alb____ dominus est.

Exercitium quīntum

Exemplum: Pāstor habet: multīs ovibus, multās ovēs, multae ovēs, multam ovem.

1. Pāstor cibum dat: canis niger, canī nigrī, canī nigrō, canem nigrum.
2. In colle est: magnā arbore, magnam arborem, magnae arboris, magna arbor.
3. Ovis nigra relinquit: ovis albās, ovēs albās, ovibus albīs, ovium albium.
4. Iūlius dominus est: multās ovēs, multīs ovibus, multōrum ovium, multārum ovium.
5. In caelō vidētur: nūllam nūbem, nūlla nūbēs, nūllae nūbēs, nūllās nūbēs.
6. In silvā sunt: multī arborēs, multae arborēs, multās arborēs, multae arbor.
7. Iūlius habet: multōrum pāstōrum, multās pāstōrēs, multōs pāstōrēs, multum pāstōrem.
8. Magna arbor est in: parvō colle, parvā colle, parvum collem, parvī collis.
9. Arbor umbram dat: ovis albīs, ovis albibus, ovēs albās, ovibus albīs.
10. Iūlius dominus est: bonum pāstōrem, bonī pāstōris, bonō pāstōre.

Exercitium sextum

Quid videt Iūlius? Iūlius videt …

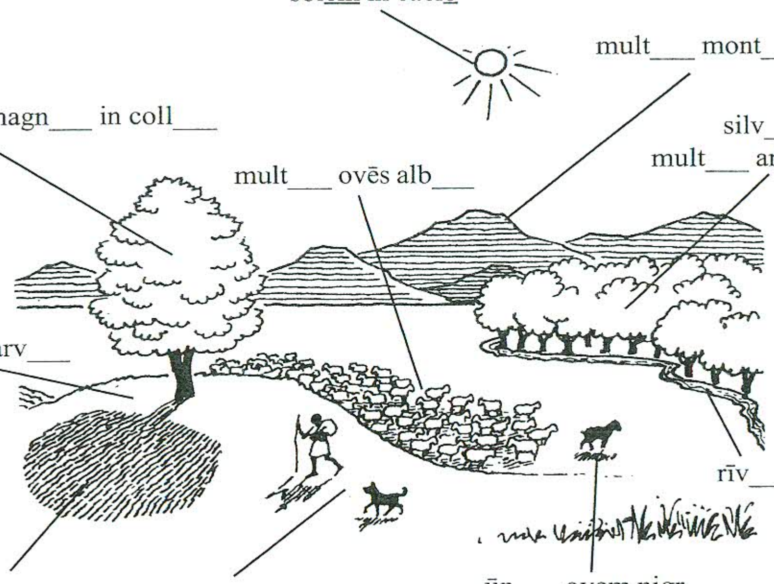

CAPITVLVM DECIMVM

Infīnītīvus āctīvī et passīvī

[1] -āre -ārī
[2] -ēre -ērī
[3] -ere -ī
[4] -īre -īrī

Exercitium prīmum

Exempla: amāre > am<u>ārī</u>
mōnstrārī > mōnstr<u>āre</u>

1. pulsāre > __________
2. vidēre > __________
3. vocārī > __________
4. audīre > __________
5. pōnere > __________
6. amārī > __________
7. sūmere > __________
8. aperīrī > __________
9. tenēre > __________
10. claudī > __________
11. interrogāre > __________
12. bibere > __________
13. dūcī > __________
14. reperīre > __________
15. verberārī > __________
16. relinquere > __________
17. mōnstrāre > __________
18. emere > __________
19. aspicī > __________
20. numerāre > __________
21. accipere > __________
22. tenērī > __________
23. ostendī > __________
24. dare > __________
25. movēre > __________
26. occultārī > __________
27. capere > __________
28. sustinērī > __________
29. accūsāre > __________
30. portārī > __________

Exercitium secundum

Exemplum: Iūlius nummōs numerāre potest.
= Nummī <u>ab</u> Iūli<u>ō</u> numer<u>ārī</u> possunt.

1. Dominus servōs improbōs verberāre potest. =
2. Aquilae parvās avēs capere possunt. =
3. Servī fessī dominum crassum lectīcā vehere nōn possunt. =
4. Parva puella saccum magnum portāre nōn potest. =
5. Vir pecūniōsus multa ōrnāmenta emere potest. =
6. Hominēs deōs vidēre nōn possunt. =
7. Nūllus homō piscēs numerāre potest. =
8. Bonus canis ovem in silvā reperīre potest. =
9. Pāstor ovem nigram audīre nōn potest. =
10. Iūlius Mēdum, quī abest, vidēre nōn potest. =

Exercitium tertium

Exemplum: Nummī ab Iūliō numerārī possunt.
= Iūli<u>us</u> nummōs numer<u>āre</u> potest.

1. Nummī ā dominō reperīrī nōn possunt. =
2. Baculum ā servō sūmī nōn potest. =
3. Dominī ā servīs accūsārī nōn possunt. =
4. Rosae in aquā ab ancillīs pōnī possunt. =
5. Ovis ā lupō capī potest. =
6. Ovis nigra ā cane reperīrī potest. =
7. Aqua ab ove ē rīvō bibī potest. =
8. Ālae ab avibus movērī possunt. =
9. Servus, quī abest, ā dominō verberārī nōn potest. =
10. Fenestra ā cane neque aperīrī neque claudī potest. =

Exercitium quārtum

Exempla: Avis volat. = Mārcus avem volāre videt.
Ovēs bālant. = Pāstōrēs ovēs bālāre audiunt.
Fenestra ā Dāvō clauditur. = Iūlius fenestram ā Dāvō claudī videt.
Saccus plēnus est. = Servī saccum plēnum esse vident.

1. Iūlia cantat. = Mārcus ...
2. Ovis nigra abest. = Pāstor ...
3. Lupus ululat. = Pāstor ...
4. Albīnus clāmat. = Lȳdia ...
5. Mārcus ab Iūliō verberātur. = Quīntus ...
6. Aemilia ab Iūliā vocātur. = Mārcus ...
7. Syrae nāsus foedus est. = Iūlia ...
8. Pullī vīvī nōn sunt. = Mārcus ...
9. Servus probus ā servō improbō accūsātur. = Iūlius ...
10. Mārcus perterritus est. = Iūlius ...
11. Sōl lūcet. = Puerī ...
12. Ānulus ā Mēdō emitur. = Lȳdia ...
13. Ovēs ē rīvō bibunt. = Pāstor ...
14. Quīntus spīrat. = Mārcus ...
15. Puella clāmat. = Iūlius ...
16. Ōstium ā servō aperītur. = Domina ...
17. Iūlia cum cane in hortō lūdit. = Puerī ...
18. Ōrnāmenta ab Albīnō ostenduntur. = Lȳdia Mēdusque ...
19. Quīntus ab Iūliō vocātur. = Aemilia ...
20. Ancillae accurrunt. = Domina ...

Exercitium quīntum

īnfīnītīvus āctīvī et passīvī

1. Avēs vol____ possunt, quod ālās habent. Piscēs nat____, hominēs ambul____ possunt. Avibus, piscibus et hominibus spīr____ necesse est.
2. Lȳdia Albīnum clām____ audit. Albīnus, quī tabernārius est, Mēdō et Lȳdiae ānulum vēnd____ vult. Lȳdia, quae ōrnāmentīs dēlectātur, ānulum ā Mēdō em____ vult. Sed pecūniam hab____ necesse est. Mēdus autem ānulum em____ potest, quia pecūniam Iūliī habet.
3. Aemilia Iūlium adven____ videt et laeta est, quia eum amat. Iūlius Aemiliam laetam e____ videt, eīque ōsculum dat.
4. Pāstor ovem nigram in silvam intr____ nōn videt, quia dormit. Pāstōrī necesse est oculōs aper____, silvam pet____ ovemque reper____.
5. Iūlia cum puerīs lūd____ vult, neque iī cum puellā lūd____ volunt, quod nīdōs in arboribus quaerunt.
6. Puella nīdōs ā puerīs quaer_____ et avem suprā sē vol______ videt, quam canis cap_____ vult. Sed avis, quae vol______ potest, ā cane cap_____ nōn potest.
7. Mārcus Quīntum cad____ videt, neque eum spīr____ videt, nam anima vid____ nōn potest.
8. Pāstor lupum in silvā ulul____ audit. Canis accurrit et lupum videt, quī ovem dentibus pet____ vult. Pāstor ovem bāl____ audit et ā lupō pet____ videt.
9. Quīntus ambul____ nōn potest, ergō necesse est eum port____: Aemilia Quīntum ab Iūliō port____ videt.

Exercitium sextum

ablātīvus īnstrūmentī (īnstrūmentum -ī *n.*)

Exemplum: Avēs ālīs volant.

1. Iūlius lectīc____ vehitur.
2. Dominus servum bacul____ pulsat.
3. Servī saccōs umer____ portant.
4. Ancilla parv____ vōc____ ancillam interrogat.
5. Puella cum puerīs pil____ lūdere vult.
6. Puer crassus parv____ rām____ sustinērī nōn potest.
7. Cibus pecūni____ emitur.
8. Mercurius āl____ volāre potest.
9. Fēminae ōrnāment____ dēlectantur.
10. Iūlius nōn libr____ nov____, sed antīquīs dēlectātur.
11. Iūlius magn____ vōc____ servum vocat.
12. Homō ped____ ambulat.

dēclīnātiōnēs I, II et III

Exercitium septimum

Dum pāstor in camp____ cum can____ et centum ov____ ambulat, puerī in hort____ lūdunt. Iūlia ros____ carpit, quia i____ dēlectātur.

Mēdus autem Rōm____ est cum Lӯdiā, amīc____ su____. Lӯdia tabern____ Albīnī videt, quam Mēd____ digit____ mōnstrat. Albīnus tabernāri____ Rōmān____ est, quī ōrnāment____ vēndit. In vi____ Rōmānīs mult____ tabernāri____ sunt: aliī libr____ vēndunt, aliī māl____ et pir____, aliī ros____ et līli____.

Iūlius ab oppid____ ad vīll____ su____ it. Dominus nōn ambulat, sed ā serv____ lectīc____ vehitur. Ūnus servus ante lectīc____, trēs autem post e____ ambulant. Iūlius ad vīll____ advenit, et Mārc____ Quīnt____que, fīli____ su____, mālum et pir____ dat; serv____ quoque, Syr____ et Lēandr____, māl____ et pira Iūlius dat. Aemilia vir____ su____ ōsculum dat. Mēdus Albīnō pecūni____ dat. Albīnus Mēd____ et Lӯdi____ ānulum dat.

Pāstor can____ su____ cibum dat. Canis ā pāstōr____ cibum accipit et caud____ movet, quod laet____ est. Ov____ suīs cibum nōn dat pāstor, quia cibus ov____ est herba, quae in camp____ est. Ovēs aquam bibunt ē flūmin____, quod prope silvam est. In silvā mult____ arbor____ sunt; sed etiam in hort____ Iūli____ multae arborēs sunt.

Mārcus et Quīntus nīd____ in arbor____ reperiunt, et in e____ ascendere volunt. Nīdus inter rām____ et foli____ est. Sed quid in e____ est? In nīdō nōn ōv____, sed pull____ vīv____ sunt.

Dum Iūlia cum Margarītā, can____ su____, pil____ lūdit; dum pāstor ov____ nigr____ in silvā quaerit; dum Mēdus cum amīc____ su____ Rōmae est; Quīntus, quī crass____ est, neque parv____ rām____ sustinērī potest, ad terram cadit.

Iūlia, qu____ lūdit, Quīnt____ cadere nōn videt. Mārcus autem, quī prope eum est, Quīnt____ sub arbor____ iacēre videt. Puer perterrit____ est, quia Quīntus sē nōn movet, neque spīrat. Homin____ autem spīrāre necesse est: quī nōn spīrat, mortu____ est. Nōn sōlum homin____, sed etiam pisc____, quī in mar____ vīvunt, spīrāre necesse est.

Mārcus magn____ vōc____ Iūlium vocat, quī fīli____ audit, et in hort____ exit. Pāstor quoque clāmat, et canis, quī pāstōr____ clāmōr____ audit, lupum sine timōr____ petit. Pāstor ov____ nigr____ in umer____ impōnit et ad cēter____ ov____, quae in camp____ sunt, portat. Iūlius quoque fīli____, quī ambulāre nōn potest (neque volāre ut av____, quod āl____ nōn habet), in vīll____ portat.

CAPITVLVM VNDECIMVM

Exercitium prīmum

crūs	parvum	crūra	parva
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________

flūmen magnum / flūmina magna; caput aegrum / capita aegra; pulchrum animal / pulchra animālia; mare magnum / maria magna.

dēclīnātiō III

neutr.

	sing.	plūr.
nōm.	– / -e	-a / -ia
acc.	– / -e	-a / -ia
gen.	-is	-um / -ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e / -ī	-ibus

Exercitium secundum

Exemplum: Nīlus est: magnus flūmen, magnum flūmen, magna flūmina, magnum flūmine.

1. Iūlius videt: crūra sāna, crūrem sānum, crūrem sānam, crūrēs sānās.
2. Neptūnus dominus est: magnī marī, magnīs maris, magnum mare, magnī maris.
3. Ovēs bibunt ē: parvō flūmine, parvā flūmine, parvō flūminī, parve flūmine.
4. Medicus sānat: corpus aegrus, corporem aegrum, corpus aegrum, corporēs aegrōs.
5. In marī vīvunt: multī animālī, multa animālia, multae animālia, multās animālī.
6. Flūmina aquam dant: multīs maribus, multīs maris, multibus maribus, multa maria.
7. Iūlia in speculō videt: ōrem suam, ōrem suum, ōre suō, ōs suum.
8. Magnī piscēs vīvunt in: magnīs flūminis, magnīs flūminibus, magna flūmina, magnibus flūminibus.

Exercitium tertium

Exemplum: rīvus / oppidum = Rīvus ad oppidum fluit.

1. flūmen / mare =
2. sanguis / cor =
3. flūmina / maria =

4. parvus rīvus / flūmen magnum =

Exemplum: oppidum / rīvus / aqua = Oppidum ā rīvō aquam accipit.

5. mare / flūmen / aqua =
6. maria / flūmina / aqua =
7. vēnae / cor / sanguis =
8. mare / multa flūmina / aqua =

Exemplum: rīvus / oppidum / aqua = Rīvus oppidō aquam dat.

9. flūmen / mare / aqua =
10. flūmina / maria / aqua =
11. cor / corpus / sanguis =
12. multa flūmina / magnum mare / aqua =

Exercitium quārtum

accūsātīvus cum īnfīnītīvō pōnitur apud iubet

Exemplum: Dominus: "Tacē, serve!"
= Quid iubet dominus? Dominus servum tacēre iubet.

1. Aemilia: "Venī, Syra!" = Quid iubet Aemilia? ...
2. Iūlius: "Fenestram claude, Dāve!" =
3. Aemilia: "Puerōs vocāte, Dēlia et Syra!" =
4. Pāstor: "Ovem nigram reperī, canis!" =
5. Iūlius: "Medicum arcessite, servī!" =
6. Medicus: "Ōs aperī et linguam ostende, puer!" =
7. Medicus: "Pōculum sub bracchiō puerī tenē, Aemilia!" =
8. Iūlius: "Tūsculum īte et medicum arcessite, servī!" =
9. Aemilia: "Rosās sūmite, ancillae, et in ātrium venīte!" =
10. Pāstor: "Lupum pete, canis!" =

Exercitium quīntum

acc. cum īnf. pōnitur apud dīcit

Exemplum: Mārcus: "Quīntus in arborem ascendit".
= Quid dīcit Mārcus? Mārcus 'Quīntum in arborem ascendere' dīcit.

1. Pāstor: "Canis in silvā lupī vestīgia videt". = Quid dīcit pāstor? ...
2. Mārcus: "Quīntus mortuus est, atque in terrā iacet". =
3. Medicus: "Puer spīrat, ergō vīvus est". =
4. Iūlia: "Rosae quae sunt in hortō pulchrae sunt". =

5. Medicus: "Pēs puerī aeger est". =
6. Syra: "Quīntus in impluviō est et aquam pulsat, Mārcus autem rīdet". =
7. Syra: "Puer oculōs claudit et dormit". =
8. Aemilia: "Ancillae in hortō puerōs quaerunt". =
9. Pāstor: "Ovēs ē rīvō aquam bibunt". =
10. Medicus: "Dēns niger sānus nōn est". =
11. Medicus: "Cultrum sūmere necesse est". =
12. Pāstor: "Canis clāmōrem audit et lupum dentibus petit". =

Exercitium sextum

acc. cum īnf. pōnitur apud putat

Exemplum: Mārcus: "Iūlia male cantat".
= Mārcus Iūliam male cantāre putat.

1. Pāstor: "Lupus in silvā sē occultat". =
2. Syra: "Puer aeger est, neque ambulāre potest". =
3. Iūlius et Aemilia: "Medicus stultus est, neque Quīntum sānāre potest". =
4. Aemilia: "Mēdus pecūniam Iūliī habet". =
5. Pāstor: "Ovēs albās sine cane relinquere necesse est". =
6. Puerī: "Iūlia foeda est, cum rosīs et sine rosīs". =
7. Pāstor: "Bonus canis vestīgia ovis reperīre potest". =
8. Ancilla: "Puerī, quī Iūliam rīdent, improbī sunt". =
9. Servī: "Via longa est, et saccī plēnī sunt". =
10. Quīntus: "Iūlia vōcem pulchram habet". =

Exercitium septimum

acc. cum īnf. pōnitur apud gaudet

Exemplum: Māter gaudet quod fīlius vīvit.
= Māter fīlium vīvere gaudet.

1. Aemilia gaudet quod Iūlia proba pulchraque est. =
2. Pāstor gaudet quod canis ovem nigram reperit. =
3. Puerī gaudent quod in nīdō ōva sunt. =
4. Quīntus gaudet quod medicus stultus abit. =
5. Lȳdia gaudet quod Mēdus ānulum emit. =
6. Syra gaudet quod dēns Quīntī nōn dolet. =
7. Servī gaudent quod saccī vacuī sunt. =
8. Servī gaudent quod dominus ancillīs māla dat. =
9. Iūlius gaudet quod servus cum medicō ad vīllam revenit. =
10. Pāstor gaudet quod ovēs albae in campō, nōn in silvā, sunt. =

gaudet quod
cum indicātīvō

Exercitium octāvum

Exemplum: Māter Quīntum vīvum esse gaudet.
= Māter gaudet quod Quīntus vīvus est.

1. Aemilia Iūlium advenīre gaudet. =
2. Pāstor canem bonum esse gaudet. =
3. Lȳdia Mēdum adesse gaudet. =
4. Albīnus Mēdum pecūniam habēre gaudet. =
5. Aemilia ancillās māla et pira accipere gaudet. =
6. Dominī pāstōrēs probōs esse gaudent. =
7. Iūlia sōlem in caelō lūcēre gaudet. =
8. Servī dominum baculum nōn sūmere gaudent. =
9. Pāstor umbram sub arbore esse gaudet. =
10. Fēminae virōs ōrnāmenta emere gaudent. =

acc. cum īnf. passīvī pōnitur apud videt, audit

Exercitium nōnum

Exemplum: Quīntus ā patre portātur. Quid videt Aemilia?
= Aemilia Quīntum ā patre portārī videt.

1. Servī ā dominō vocantur. Quid audiunt ancillae? =
2. Baculum ā dominō sūmitur. Quid videt servus? =
3. Cornēlius equō vehitur. Quid videt Mēdus? =
4. Taberna ā Lȳdiā digitō mōnstrātur. Quid videt Mēdus? =
5. Dominus ā servō salūtātur. Quid audit Aemilia? =
6. Rosae līliaque ab Iūliā carpuntur. Quid videt Syra? =
7. Iūlius ā Mārcō vocātur. Quid audit Aemilia? =
8. Quīntī pēs ā medicō tangitur. Quid videt Syra? =
9. Quīntī vēna ā medicō cultrō aperītur. Quid videt Syra? =
10. Sanguis dē bracchiō Quīntī ā mātre dētergētur. Quid videt Iūlius? =

acc. cum īnf.

Exercitium decimum

1. Mārcus Quīnt____ cad____ videt, et perterritus est: e____ enim mortu____ es____ putat.
2. Iūlius advenit, et Quīnt____ spīr____ videt: ergō Iūlius 'puer____ vīv____ es____' dīcit.
3. Quīntus aeger est; puer____ autem aegr____ dorm____ necesse est.
4. Lȳdia ānul____ ad digitum medium conven____ nōn sentit: ergō 'ānulum in digitō quārtō pōn____ necesse e____' dīcit.

5. Aemilia ancill____, quae dīcunt 'Quīnt____ in terrā iac____', clām____ audit.
6. Pāstor ov____ nigr____ abe____ videt, et lup____ ulul____ audit. Ergō pāstor necesse e____ putat ovēs albās in campō relinqu____ et ovem nigram reper____, eamque ad cēterās ovēs port____.
7. Aemilia sanguin____ rubr____ dē bracchiō Quīntī in pōculum flu____ videt. Māter fīli____ tim____ putat.
8. Medicus puerī pectus tangit, et cor eius palpit____ sentit: ergō 'puer____ spīr____ et vīv____ es____' dīcit. Iam Aemilia sanguinem dē bracchiō Quīntī dēterg____ necesse e____ putat.

ablātīvus līmitātiōnis (līmitātiō -ōnis *f.*)

Exercitium ūndecimum

Exemplum: Quīntus pedem aegrum habet.
= Quīntus pede aeger est.

1. Puer caput aegrum habet. =
2. Puella corpus aegrum habet. =
3. Servus bracchium aegrum habet. =
4. Illī puerī crūra aegra habent. =
5. Haec puella linguam aegram habet. =
6. Ille vir ōs aegrum habet. =

CAPITVLVM DVODECIMVM

Exercitium prīmum

Exemplum: Mārcus ūnam sorōrem habet. = Mārcō ūna soror est.

datīvus possessīvus
(possessīvus -a -um < *possidēre* [= habēre])

1. Iūlia duōs frātrēs habet. =
2. Iūlius et Aemilia trēs līberōs habent. =
3. Pāstor ūnum canem habet. =
4. Mēdus pulchram amīcam habet. =
5. Homō duās manūs habet. =
6. Pāstor ūnam ovem nigram habet. =
7. Mīles Rōmānus multa arma habet. =

Exemplum: Mārcō ūna soror est. = Mārcus ūnam sorōrem habet.

9. Iūliae ūnus avunculus est. =
10. Aemiliae trēs līberī sunt. =
11. Iūliō multae rosae multaque līlia in hortō sunt. =
12. Exercituī Rōmānō multī hostēs sunt. =
13. Hominī quattuor crūra nōn sunt. =
14. Peditī gladius brevis est. =
15. Dominō Rōmānō multī servī sunt. =
16. Germānīs gladiī longiōrēs et graviōrēs sunt quam Rōmānīs. =

Exercitium secundum

magnus	impetus	magnī	impetūs
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________

fortis exercitus / fortēs exercitūs; parva manus / parvae manūs.

dēclīnātiō IV
(gen. sing. -*ūs*)

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ūs
acc.	-um	-ūs
gen.	-ūs	-uum
dat.	-uī	-ibus
abl.	-ū	-ibus

Exercitium tertium

1. Exercit____ Rōmānus magnus et fortis est. In exercit____ Rōmānō multī mīlitēs sunt.
2. Dux exercit____ imperat, et exercit____ ducī pāret: dux enim ab exercit____ metuitur.

3. Sine met____ equitāt____ in hostēs impet____ facit.
4. Homō duōs pedēs duāsque man____ habet.
5. Iūlius baculum man____ sūmit.
6. In exercit____ Rōmānīs etiam Hispānī et Gallī mīlitant.
7. Hispānī Gallīque arc____ et sagittās ferunt.
8. Germānī, quī exercit____ Rōmānīs nōn pārent, sine met____ contrā eōs pugnant.
9. Bonī exercit____ Rōmānōrum ducēs ā mīlitibus suīs nōn discēdunt.
10. Hostēs impet____ equitāt____ Rōmānī sustinēre nōn possunt.

Exercitium quārtum

exercitus magnus
hasta magna
scūtum magnum

arcus / hasta gravis
scūtum grave

nōm.	-is / -e	-ēs / -ia
acc.	-em / -e	-ēs / -ia
gen.	-is	-ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-ī	-ibus

1. Gladius peditis brev____ est: peditēs gladiōs brev____ et lev____ ferunt; gladiī autem quī ab equitibus feruntur grav____ et long____ sunt.
2. Via Latīna nōn brev____, sed long____ est.
3. Quīntus crass____ est; rāmus autem tenu____ puerum crass____ sustinēre nōn potest.
4. Iūlius puellae trīst____ mālum fōrmōs____ dat.
5. Peditēs armīs lev____, equitēs autem armīs grav____ pugnant. Pedes gladiō brev____, eques autem gladiō long____ pugnat.
6. Iūlius mult____ et fort____ servōrum dominus est. Aemilia mult____ ancillārum domina est.
7. Fort____ dux mīlitibus imperat. Fort____ mīlitēs fort____ ducī pārent.
8. Mīlitēs impetum in mult____ et fort____ hostēs faciunt.
9. Aemilia fīliam trīst____ esse videt, quia improb____ puerī eam rīdent.
10. Servī lectīcam grav____ saccōsque grav____ portant.

Exercitium quīntum

Exemplum: Mīlitēs audiunt: fortem ducum, fortem ducem, forte duce, fortium ducum.

1. Equitēs ferunt: gladiōs gravēs, gladia gravia, gladiōs gravōs, gladiēs gravēs.
2. Illī virō est: nōmen brevis, nōmen breve, nōminem brevem, nōmine breve.

3. Puer videt: rāmum tenue, rāmus tenuis, rāmum tenuem, rāmem tenuem.
4. Peditēs pugnant: gladiīs brevibus, gladiōs brevēs, gladiīs brevis, gladiō breve.
5. Mīlitēs pārent: fortem ducem, fortēs ducēs, fortī ducō, fortī ducī.
6. Dux imperat: fortēs mīlitēs, fortibus mīlitibus, fortis mīlitibus, fortibus mīlitis.
7. Iūlius putat: Iūliam trīstem esse, Iūlia trīste est, Iūliam trīstem est, Iūliam trīstam esse.
8. Peditēs discēdunt ā: trīstem ducem, trīste duce, trīstī duce, trīstī ducī.

Exercitium sextum

Exemplum: mīles / gladius / brevis / longus
= Mīles nōn gladium breviōrem, sed longiōrem sūmit.

comparātīvus

nōm.	-ior / -ius
acc.	-iōrem / ius
gen.	-iōris
dat.	-iōrī
abl.	-iōre
nōm.	-iōrēs / -iōra
acc.	-iōrēs / -iōra
gen.	-iōrum
dat.	-iōribus
abl.	-iōribus

1. Albīnus / ānulus / levis / gravis =
2. Iūlia / māla / foedus / fōrmōsus =
3. equitēs / hasta / brevis / longus =
4. mīles / pīlum / brevis / longus =
5. ancilla / pōcula / gravis / levis =

Exercitium septimum

comparātīvus

Exemplum: Mārcus nōn tam crassus nec tam gravis est quam Quīntus.
= Quīntus crassior et gravior est quam Mārcus.

1. Iūlia nōn tam trīstis est quam Quīntus. =
2. Puellae nōn tam gravēs sunt quam puerī. =
3. Dāvus nōn tam improbus nec tam fortis est quam Mēdus. =
4. Gladius equitis nōn tam levis nec tam brevis est quam peditis. =
5. Exercitus Germānōrum nōn tam fortis est quam Rōmānōrum. =
6. Pīla Rōmānōrum nōn tam longa nec tam gravia sunt quam Germānōrum. =
7. Ancillae nōn tam pecūniōsae sunt quam dominae. =
8. Iūlius 'Germānōs nōn tam fortēs esse quam Rōmānōs' dīcit. =
9. Iūlius 'arma Rōmānōrum nōn tam gravia esse quam Germānōrum' dīcit. =
10. Iūlia putat līlia nōn tam pulchra esse quam rosās. =

comparātīvus

Exercitium octāvum

1. Via Appia long______ est quam Via Latīna. Via Latīna brev______ est quam Via Appia.
2. Iūlius 'Viam Appiam long______ esse quam Viam Latīnam, et Padum brev______ esse fluvium quam Rhēnum' dīcit.
3. In fluviīs pauc______ sunt piscēs quam in marī.
4. Arma peditum lev______ sunt quam equitum: hī armīs grav______ pugnant.
5. Ānulus cum gemmā pulchr______ est quam ānulus sine gemmā. Ōrnāmenta gemmāta pulchr______ sunt quam ōrnāmenta sine gemmīs.
6. Mēdus amīcam fōrmōs______ habet quam Syrus: Mēdus fēminae fōrmōs______ amīcus est. Huic fēminae fōrmōs______ Mēdus ānulum dat.
7. Hoc flūmen long______ et lāt______ est quam illud. In flūmine long______ et lāt______ multī piscēs natant.
8. Dux Rōmānus mīlitibus fort______ imperat quam dux hostium. Is dux est mīlitum fort______, quī ducī fort______ pārent.
9. Pīla Germānōrum long______ et grav______ sunt quam Rōmānōrum. Germānī pīla long______ et grav______ ferunt.
10. *Lȳdia* nōmen brev______ est quam *Aemilia*. In nōmine brev______ quīnque litterae sunt.
11. Mārcus et Quīntus laet______ sunt quam Iūlia. Iūlia trīst______ est quam Mārcus et Quīntus.
12. Iūlia māla fōrmōs______ quam pira esse putat.
13. Quīntus in arborem alt______ ascendit, quia in arbore alt______ nīdus est.
14. Equitēs gladiīs long______ et pīlīs grav______ pugnant quam peditēs.
15. Ōrnāmenta Aemiliae pulchr______ sunt quam Syrae. Aemilia pulchr______ ōrnāmentōrum domina est.

altus, lātus, longus *cum acc.*

Exercitium nōnum

Exemplum: Quam longus est gladius peditis? (duo)
= Gladius peditis du<u>ōs</u> ped<u>ēs</u> longus est.

1. Quam lāta est via quae in castrīs est? (centum) =
2. Quam altum est vāllum castrōrum? (decem) =
3. Quam longum est pīlum Aemiliī? (sex) =

4. Quam lāta est fossa? (duodecim) =
5. Quam longus est gladius equitis? (trēs) =

Exercitium decimum

ablātīvus <u>īnstrūmentī</u>

Exemplum: mīlitēs / arma / pugnāre = Mīlitēs arm<u>īs</u> pugnant.

1. Iūlia / pila / lūdere =
2. Iūlius / lectīca / vehī =
3. dominus / servī / baculum / pulsāre =
4. vēna / culter / aperīrī =
5. eques / hasta longa et gravis / pugnāre =
6. castra / arma / oppugnārī =
7. castra / vāllum fossaque / dēfendī =
8. Mēdus / ānulus / pecūnia / emere =
9. pīlum / manus / iacī =
10. Lȳdia / taberna / digitus / mōnstrāre =

CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM

Exercitium prīmum

1. Di____ est tempus ā māne ad vesperum.
2. Iānuārius ūnum et trīgintā di____ habet.
3. Initium di____ māne dīcitur.
4. Merīdi____ sōl altissimus in caelō est.
5. Mēnse Iūniō di____ longissimī sunt.
6. December di____ breviōrēs habet.
7. Di____ prīmō mēnsis nōmen est 'kalendae'.
8. Hieme puerī Germānī super glaci____ lacuum lūdunt.
9. Merīdi____ di____ in duās aequās partēs dīvidit.
10. Vesper fīnis di____ est, atque initium noctis.
11. Di____ calidissimīs, quī mēnse Iūliō et mēnse Augustō sunt, Rōmānī urbem relinquunt. Iīs di____ Rōmānī in vīllīs suīs vīvunt.
12. September trīgintā di____ habet: numerus di____ est trīgintā.
13. Iānus duās faci____ habet: eī duae faci____ sunt.
14. Prīmīs mēnsium di____ nōmina sunt: 'kalendae Iānuāriae', 'Februāriae', 'Mārtiae', cēt.
15. Puerī Germānī glaci____ dēlectantur.
16. Post merīdi____ sōl calidior est quam ante merīdi____.

dēclīnātiō v

	sing.	plūr.
nōm.	-ēs	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-ēī	-ērum
dat.	-ēī	-ēbus
abl.	-ē	-ēbus

Exercitium secundum

Exemplum: Kalendae Iānuāriae est mēnsis Iānuāriī: diēs prīmī, diēs prīmus, diē prīmō, diem prīmum.

glaciēs *f.*
diēs *m.*

1. Puerī lūdunt super: glaciem frīgidissimam, glaciem frīgidissimum, glaciē frīgidissimō, glaciēī frīgidissimā.
2. Quīntus putat: diem longus esse, diēs longus esse, diēs longōs esse, diēbus longīs esse.
3. Mēnse Decembrī sunt: diēs brevissimī, diēs brevissimus, diēs brevissimōs, diēs brevissimās.
4. 'Kalendae' nōmen est mēnsis: diēī prīma, diēs prīmī, diē prīmō, diēī prīmī.
5. Rōmānī vīllās petunt: diēbus calidibus, diēs calidās, diēbus calidīs, diēī calidō.

ablātīvus temporis
quandō?

Exercitium tertium

Exemplum: Quandō nix dē caelō cadit?
= Hieme nix dē caelō cadit.

1. Quandō lūna et stēllae lūcent? =
2. Quandō Mārtius mēnsis prīmus erat? =
3. Quandō lūna dīmidia vidētur? =
4. Quandō diēs longissimī sunt? =
5. Quandō sōl altissimus in caelō est? =
6. Quandō puerī Germānī super glaciem lacuum lūdere possunt? =
7. Quandō campī novā herbā operiuntur? =
8. Quandō multī Rōmānī urbem relinquunt et vīllās suās petunt? =
9. Quandō diēs atque noctēs aequī sunt? =
10. Quandō hominēs dormiunt? =

ablātīvus temporis
quandō?

Exercitium quārtum

Exemplum: Hieme nix dē caelō cadit.
= Quandō nix dē caelō cadit?

1. Aestāte diēs longissimī sunt. =
2. Hieme montēs et campī nive operiuntur. =
3. Vēre arborēs novīs foliīs ōrnantur. =
4. Autumnō folia dē arboribus cadunt et terram operiunt. =
5. Diē quīntō decimō post lūnam novam lūna plēna est. =
6. Mēnse Mārtiō īdūs nōn diēs tertius decimus, sed quīntus decimus post kalendās sunt. =

accūsātīvus temporis

Exercitium quīntum

Exemplum: Vir fortis multōs annōs vīvere potest.

1. Homō ducent___ ann___ vīvere nōn potest.
2. Mēnse Iūliō multī Rōmānī urbem relinquunt, neque enim tōt___ aestāt___ in urbe habitāre volunt.
3. Iūlia quattuor hōr___ in hortō lūdit.
4. Pāstor long___ temp___ in silvā ambulat.
5. Puer aeger mult___ hōr___ in lectō iacet.
6. Albīnus tōt___ di___ ōrnāmenta vēndit.
7. Quīntus tōt___ noct___ dormīre nōn potest.
8. Mīlitēs Rōmānī mult___ mēns___ in Germāniā mīlitant.

9. Pāstor pauc___ hōr___ sub arbore dormit.
10. Hostēs, quī contrā exercitum Rōmānum pugnant, mult___ ann___ vīvere nōn possunt.

superlātīvus
-issimus -a -um

Exercitium sextum

medicus	stultissimus	medicī	stultissimī
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________
________	________	________	________

mīles fortissimus / mīlitēs fortissimī; puella trīstissima / puellae trīstissimae; diēs longissimus / diēs longissimī; nox brevissima / noctēs brevissimae; flūmen lātissimum / flūmina lātissima.

superlātīvus
-issimus -a -um

Exercitium septimum

1. Sōl stēlla clār________ est.
2. Februārius mēnsis brev________ est.
3. Mēdus Lȳdiam fēminam prob________ et fōrmōs________ esse putat.
4. Hostēs 'mīlitēs Rōmānōs fort________ esse' dīcunt.
5. Nīlus flūmen Āfricae long________ est.
6. Iānuārius et Februārius mēnsēs frīgid________ sunt.
7. Mēnsī brev________ nōmen est 'Februārius'.
8. Diēs octāvus ante kalendās Iānuāriās diēs annī brev________ est.
9. Dux 'mīlitēs suōs fort________ esse' dīcit.
10. Iūlia puella crass________ nōn est, neque grav________.
11. Montibus alt________ Italia ā Germāniā dīviditur.
12. Verba Latīna long________ nōn sunt.
13. Mēnsibus calid________ nōmina sunt 'Iūlius' et 'Augustus'.
14. Iūlius fīliae trīst________ ōsculum dat.
15. Syra nāsum foed________ habet.
16. Hiems tempus annī frīgid________ est.
17. Aemilius ducī fort________ pāret.
18. Aetna mōns Siciliae alt________ est.
19. Rhēnō, flūmine lāt________, Germānia ā Galliā prōvinciā dīviditur.
20. Aemilius ducis fort________ mīles est.

21. Ante diem octāvum kalendās Iānuāriās nox long________ est.
22. Syra medicum stult________ esse putat.
23. Mīlitum Rōmānōrum arma grav________ sunt.
24. Nūbēs in caelō alt________ sunt.
25. Dux Rōmānus mīlitibus fort________ imperat.

CAPITVLVM QVARTVM DECIMVM

Exercitium prīmum

Exemplum: Puer, quī dormit, gallum nōn audit.
= Puer dormiēns gallum nōn audit.

1. Puella, quae in lectō iacet, dormit. =
2. Gallus, quī canit, ā puerō nōn audītur. =
3. Puerī, quī frīgent, vestīmenta ā servīs poscunt. =
4. Ancillae, quae clāmant, dominam vocant. =
5. Quīntus, quī nīdum videt, in arborem ascendere vult. =
6. Parentēs, quī līberōs exspectant, in ātriō sedent. =
7. Animālia quae volant canem Iūliae nōn dēlectant. =
8. Domina, quae ē lectō surgit, ancillam vocat. =
9. Pāstor, quī ovis vestīgia reperit, gaudet. =
10. Pāstōrēs, quī dormiunt, ovēs in silvā errantēs nōn vident. =

participium
[1] -āns -antēs -antia
[2] -ēns -entēs -entia
[3] -ēns -entēs -entia
[4] -iēns -ientēs -ientia

Exercitium secundum

Exemplum: Mārcus gallum, quī canit, nōn audit.
= Mārcus gallum canentem nōn audit.

1. Servī dominum, quī advenit, nōn vident. =
2. Medicus puerī pedem, quī dolet, tangit. =
3. Pāstor ovem nigram, quae in silvam intrat, nōn videt. =
4. Medicus stultus puerōs quī aegrōtant sānāre nōn potest. =
5. Aemilia ōstiārium, quī ōstium aperit, audit. =
6. Ancillae stēllās, quae in caelō lūcent, aspiciunt. =
7. Servī puerōs, quī dormiunt, excitant. =
8. Medicus cor Quīntī, quod palpitat, sentit. =
9. Iūlia avēs, quae inter rāmōs sē occultant, videt. =
10. Aemilia puellam, quae plōrat et clāmat, audit. =

participium
accūsātīvus
m., f. -nt*em* -nt*ēs*
n. -ns -nt*ia*

Exercitium tertium

Exemplum: Mārcus vōcem gallī, quī canit, nōn audit.
= Mārcus vōcem gallī canentis nōn audit.

1. Medicus faciem puerī, quī aegrōtat, aspicit. =
2. Aemilia vōcem līberōrum, quī clāmant, audit. =
3. Mercurius imperia deōrum, quī in caelō vīvunt, ad hominēs portāre solet. =

participium
genetīvus
m., f., n. -nt*is* -nt*ium*

4. Mīlitēs vōcem ducis, quī pugnat, nōn audiunt. =
5. Dux mīlitum quī castra dēfendunt fortissimus est. =
6. Aemilia sanguinem dē bracchiō Quīntī, quī in lectō iacet, dēterget. =
7. Domina vōcem ancillārum, quae lūdunt et rīdent, audit. =
8. Iūlius lacrimās fīliae, quae in cubiculō plōrat, nōn videt. =
9. Lȳdia vōcem amīcī, quī advenit, audit, et laeta est. =
10. Mārcus vōcem Iūliae, quae canit et rīdet, audit, et īrātus est. =

Exercitium quārtum

participium
datīvus
m., f., n. -ntī -nt*ibus*

Exemplum: Mīlitēs ducī, quī imperat, pārent.
= Mīlitēs ducī imperantī pārent.

1. Dāvus puerō, quī ē lectō surgit, aquam dat. =
2. Mēdus Lȳdiae, quae gaudet atque rīdet, ānulum dat. =
3. Albīnus Mēdō, quī eī pecūniam dat, ānulum vēndit. =
4. Dux mīlitibus, quī contrā hostēs pugnant, imperat. =
5. Dāvus puerīs, quī in cubiculīs dormiunt, aquam affert. =
6. Hominibus, quī natant, spīrāre necesse est. =
7. Iūlius fīliae, quae rosās carpit, mālum pirumque affert. =
8. Iūlius servō, quī alium servum nōn accūsat, nummum dat. =
9. Ancillīs dominae quae imperat necesse est pārēre. =
10. Aemilia Quīntō, quī in lectō iacet, aquam dat. =

Exercitium quīntum

participium
ablātīvus
m., f., n. -nte -nt*ibus*

Exemplum: Gallus ā puerō, quī dormit, nōn audītur.
= Gallus ā puerō dormiente nōn audītur.

1. Mārcus ā servō, quī clāmat, excitātur. =
2. Domina ab ancillīs, quae intrant, salūtātur. =
3. Ovis nigra ā pāstōre, quī in umbrā dormit, abit. =
4. Mārcus ā sorōre, quae plōrat, discēdit. =
5. Medicus ā puerīs, quī aegrōtant, nōn salūtātur. =
6. Canis Iūliae animālibus quae volant nōn dēlectātur. =
7. Dominus ā servīs, quī tacent, audītur. =
8. Aemilia ā fīliō, quī in lectō iacet, nōn discēdit. =
9. Pāstor ab ovibus, quae aquam bibunt, nōn abit. =
10. Aemilia ab ōstiāriō, quī ōstium claudit, aspicitur. =

Exercitium sextum

participium
[1] -āns -antis
[2] -ēns -entis
[3] -ēns -entis
(-iēns -ientis)
[4] -iēns -ientis

1. Puer dorm______ gallum can______ nōn audit, sed puerī vigil______ gallōs can______ audiunt.
2. Pāstor canī cibum dat; canis autem pāstōrī cibum d______ pāret.
3. Dāvus puerō posc______ vestīmenta affert. Servī puerīs ē lectō surg______ aquam afferunt.
4. Quīntus bracchium dol______ aspicit et putat medicum, puerōs aegrōs nōn sān______, stultum esse.
5. Ovis nigra, ā pāstōre dorm______ disced______, in silvam intrat.
6. Canis, ovis bāl______ vōcem aud______, lupum dentibus petit.
7. Mīlitēs, pār______ ducī imper______, in hostēs impetum faciunt.
8. Domina ancillās clām______ audit et in ātrium intrat, ubi Quīntum videt aquam puls______.
9. Canis avēs, animālia vol______, aspicit, et lātrat.
10. Parentēs ā līberīs in ātrium intr______ salūtantur.
11. Servī clām______ ā dominō dorm______ nōn audiuntur.
12. Māter vōcem fīliae rīd______ et cum cane in hortō lūd______ audit.
13. Mīlitēs inter pīla vol______ pugnant.
14. Mārcus frātrem dē arbore cad______ videt, patremque magnā vōce vocat.
15. Pāstor, ovem nigram quaer______, silvam petit.
16. Pāstōrēs dorm______ ā canibus lātr______ excitantur.
17. Puer servō vestīmenta affer______ pāret.
18. Clāmor hostium castra oppugn______ ā mīlitibus audītur.
19. Dux ā mīlitibus, in castrīs habit______, salūtātur.
20. Medicus puerī in lectō iac______ cor palpit______ manū sentit.
21. Servī puerīs frīg______ vestīmenta afferunt.
22. Iūlia patrī adven______ rosās dat.
23. Domina ancillās rīd______ et can______ audit.
24. Canis, vestīgia aspic______, ovem in silvā err______ quaerit.
25. Quīntus, in lectō vigil______, membra dol______ movēre nōn potest.

CAPITVLVM QVINTVM DECIMVM

Exercitium prīmum

Exemplum: Quīntus: "Nōnne pullōs vidēs (vidēre), Mārce?"
Mārcus: "Pullōs videō (vidēre), Quīnte".

1. Lȳdia: "Nōnne ānulum gemmātum ________ (emere), Mēde?"
Mēdus: "Ānulum gemmātum ________ (emere), Lȳdia".
2. Dāvus: "Nōnne gallum canentem ________ (audīre), Mārce?"
Mārcus: "Gallum canentem nōn ________ (audīre), Dāve".
3. Dominus: "Nōnne medicum ________ (arcessere), serve?"
Servus: "Medicum ________ (arcessere), domine".
4. Māter: "Nōnne rosās ________ (carpere), Iūlia?"
Iūlia: "Rosās ________ (carpere), māter".
5. Māter: "Num Iūliam ________ (rīdēre), Mārce?"
Mārcus: "Iūliam nōn ________ (rīdēre), māter".
6. Dāvus: "Num tōtum corpus ________ (lavāre), Mārce?"
Mārcus: "Tōtum corpus nōn ________ (lavāre), Dāve".
7. Mārcus: "Nōnne Quīntum ________ (excitāre), Dāve?"
Dāvus: "Quīntum nōn ________ (excitāre), Mārce, quod iam vigilat".
8. Dux: "Num hostēs ________ (timēre), mīles?"
Mīles: "Hostēs nōn ________ (timēre), dux!"
9. Magister: "Cūr librum nōn ________ (aperīre), discipule?"
Discipulus: "Librum nōn ________ (aperīre) quod eum nōn ________ (habēre), magister".
10. Magister: "Cūr nōn ________ (cōnsīdere), Mārce?"
Mārcus: "Nōn ________ (cōnsīdere), quia pars tergī īnferior mihi dolet".
11. Magister: "Cūr Mārcō mālum nōn ________ (reddere), Sexte?"
Sextus: "Mālum Mārcō nōn ________ (reddere), magister, quod id iam in ventre meō est".
12. Iūlia: "Cūr māla servīs ________ (dare), pater?"
Iūlius: "Māla servīs ________ (dare), quia probī sunt".

[1] -ō
-ās
[2] -eō
-ēs
[3] -ō
-is
[4] -iō
-īs

[1] -āmus
-ātis
[2] -ēmus
-ētis
[3] -imus
-itis
[4] -īmus
-ītis

Exercitium secundum

Exemplum: Iūlia: "Nōnne mātrem aud<u>ītis</u> (audīre), Mārce et Quīnte?"
Mārcus Quīntusque: "Mātrem aud<u>īmus</u> (audīre), Iūlia".

1. Domina: "Nōnne aquam ex impluviō _________ (sūmere), ancillae?"
Ancillae: "Aquam ex impluviō _________ (sūmere), domina".
2. Pater: "Cūr mātrī nōn _________ (pārēre), līberī?"
Līberī: "Mātrī _________ (pārēre), pater".
3. Magister: "Cūr iānuam nōn _________ (pulsāre), discipulī, cum ad lūdum _________ (venīre)?"
Discipulī: "Iānuam _________ (pulsāre), magister, cum ad lūdum _________ (venīre)".
4. Dux: "Num hostēs _________ (timēre), mīlitēs?"
Mīlitēs: "Hostēs nōn _________ (timēre), dux!"
5. Ancillae: "Cūr saccōs _________ (portāre), Syre et Lēander?"
Servī: "Saccōs _________ (portāre) quod dominus nōs saccōs portāre iubet".
6. Magister: "Cūr magistrō interrogantī nōn ___________ (respondēre), discipulī?"
Discipulī: "Tibi nōn ___________ (respondēre), magister, quia tē nōn _________ (audīre)".
7. Magister: "Cūr mē nōn _________ (audīre), improbī discipulī?"
Discipulī: "Tē nōn _________ (audīre), quod _________ (dormīre)".
8. Iūlia: "Quid mē __________ (rīdēre), Mārce et Quīnte?"
Mārcus Quīntusque: "Tē __________ (rīdēre), Iūlia, quod foeda es".
9. Quīntus: "Cūr medicum __________ (arcessere)?"
Parentēs: "Medicum __________ (arcessere), Quīnte, quia aegrōtās".
10. Puerī: "Cūr ovēs in campōs _________ (dūcere), pāstōrēs?"
Pāstōrēs: "Ovēs in campōs _________ (dūcere), quod in campīs herba est, quam ovēs ēsse solent".
11. Dominus: "_________ne (vidēre) Mēdum?"
Servī: "Mēdum nōn _________ (vidēre), domine".

12. Magister: "Quid nōn __________ (cōnsīdere), discipulī?"
Discipulī: "Nōn __________ (cōnsīdere), quod sedēre nōn possumus".

Exercitium tertium

sum	sumus
es	estis
est	sunt
pos-sum	pos-sumus
pot-es	pot-estis
pot-est	pos-sunt

ad-esse, ab-esse

1. Dux: "Hostēs timēre nōn pot______, quia mīlitēs fortissimī ______".
2. Mīlitēs: "Fortissimī _______, dux, ergō hostēs timēre nōn pos______".
3. Exercitus Rōmānus, quī fortior ______ quam exercitus Germānōrum, Germāniam expugnāre pot______.
4. Mārcus: "Tū nōn tam crassus _______, Quīnte, quam ego, ergō tū in arborem ascendere pot_______".
5. Dominus: "Servī fortēs _______, ergō saccōs portāre pot______".
6. Servī: "Sed fessī _______, domine, neque saccōs portāre pos______".
7. Iūlius: "Ubi ______ Mēdus?" Mēdus ab______, neque respondēre pot______.
8. Magister: "Puer improbus ______, Mārce, neque bene recitāre pot______".
9. Mārcus: "Improbus nōn ______, et bene recitāre pos______".
10. Hasta gravior ____ quam pīlum, neque ā pedite ferrī pot___.
11. Aemilia: "Ubi _____, ancillae? Vōs reperīre nōn pos_____".
12. Ancillae: "In hortō _____, domina, tēque audīre pos_____".
13. Iūlius: "Tū ad_____, Dāve, et mihi respondēre pot_____".
14. Quīntus aeger ______, neque ambulāre pot______.
15. Nōs autem aegrī nōn ______, et pēnsa facere pos______.

Exercitium quārtum

[3]	-iō	-imus
	-is	-itis
	-it	-iunt

accipere
aspicere
capere
facere
fugere
iacere
incipere
parere

1. Mēdus et Lȳdia Albīnī tabernam aspic_____.
2. Mārcus: "Quid aspic_____, Quīnte?" Quīntus: "Nīdum inter rāmōs aspic_____".
3. Avēs nīdōs in arboribus fac_____ et ōva par_____.
4. Dux: "Cūr fug_____, mīlitēs?" Mīlitēs: "Fug_____, quod hostēs pīla iac_____".
5. Albīnus pecūniam ā Mēdō accip_____, et eam numerāre incip_____.
6. Quīntus: "Ego pilam iac_____: cūr tū pilam nōn cap_____, Iūlia?"

7. Iūlia: "Cūr pilam iac_____?" Quīntus: "Pilam iac_____, quod pilā lūdere mē dēlectat".
8. Hostēs castra armīs cap_____; mīlitēs igitur ex castrīs fug_____.
9. Syra: "Quid fac_____, Iūlia?" Iūlia: "Nāsum meum in speculō aspic_____".
10. Aemilia: "Quid fac_____ līberī?" Ancillae: "Ōva in arbore cap_____".
11. Servī ā dominō māla piraque accip_____.
12. Servī māla piraque numerāre incip_____.

persōnae verbī

	sing.	plūr.
pers. 1.	-ō	-mus
pers. 2.	-s	-tis
pers. 3.	-t	-nt

[1]	1. -ō	-āmus
	2. -ās	-ātis
	3. -at	-ant
[2]	1. -eō	-ēmus
	2. -ēs	-ētis
	3. -et	-ent
[3]	1. -ō (-iō)	-imus
	2. -is	-itis
	3. -it	-unt (-iunt)
[4]	1. -iō	-īmus
	2. -īs	-ītis
	3. -it	-iunt

Exercitium quīntum

1. Iūlius: "Tūne pecūniam meam hab_____, Dāve?" Dāvus: "Ego pecūniam tuam nōn hab_____, domine. Vidē: in mēnsā sacculum meum pōn_____: vacuus est". Iūlius: "Ergō quis pecūniam meam hab_____?" Dāvus tac_____.
2. Aemilia: "Quid ag_____, ancillae? Nōnne aud_____ quod dīc_____? Puerōs quaerite!" Ancillae: "Mārcum Quīntumque quaer_____, domina: eōs voc_____, neque respond_____".
3. Quīntus: "Cūr Iūliam puls_____, Mārce?" Mārcus: "Eam puls_____ quod cant_____". Quīntus: "Nōnne patrem tim_____?" Mārcus: "Pater abest, ergō eum nōn tim_____".
4. Servī lectīcam veh_____, in quā dominus est. Iūlius: "Quid cōnsist_____, servī?" Servī: "Fessī sumus, domine, neque lectīcam portāre possumus. Syrus quoque et Lēander, quī saccōs port_____, fessī sunt".
5. Iūlius ad vīllam adven_____, et Iūliam plōrantem aud_____. Iūlius: "Cūr plōr_____, mea Iūlia?" Iūlia: "Plōr_____, quod Mārcus mē rīd_____ et puls_____". Iūlius: "Quid? Mārcus tē pulsāre aud_____?"
6. Iūlius Aemiliam salūt_____, quae eī ōsculum d_____. Iūlius: "Quid ag_____ puerī, Aemilia?" Aemilia: "Ancillae eōs quaer_____". Iūlius līberōs voc_____, quī ad eum curr_____. Iūlius: "Quid fac_____, puerī?" Puerī: "Nīdōs in hortō quaer_____, pater".
7. Iūlius: "Tantum nīdōs quaer_____?" Quīntus: "Etiam pilā lūd_____, pater". Iūlius: "Tū quoque pilā lūd_____, Mārce?" Mārcus nihil respond_____. Iūlius: "Cūr tac_____, Mārce?" Mārcus: "Ego pilā nōn lūd_____, quia id mē nōn dēlect_____".

8. Iūlius: "Ergō cūr Iūliam verber_____, Mārce? Id tē dēlect_____?" Mārcus: "Iūlia male cant_____, pater!" Iūlius baculum sūm_____ et "Nunc tē pūn_____", inquit, "Mārce, quod puellās verberāre nōn lic_____, līberōs autem verberāre licet". Mārcus magnā vōce clām_____, et fug_____.

CAPITVLVM SEXTVM DECIMVM

Exercitium prīmum

Exempla: verērī = timēre
verētur = timet, verentur = timent
verēns = timēns

1. Sōl māne or______. Mēdus et Lȳdia sōlem or______ intu______.
2. Dum nautae loqu______, gubernātor ventum secundum opper______.
3. Mēdus laet______, quod in Graeciam, patriam suam, proficīsc______.
4. Lȳdia autem laet______ nōn potest, quod multās amīcās Rōmae relinquit.
5. Dum nāvis ē portū ēgred______, dē oculīs Lȳdiae lacrimae lāb______.
6. Mēdus Lȳdiam complect______, et eam cōnsōl______ cōn______.
7. Mēdus, quī in nāve est et in Graeciam proficīsc______ vult, iam dominum nōn ver______.
8. Nūllus amīcus Mēdum proficīsc______ sequ______.
9. Multī hominēs nāvem ē portū ēgredientem et nautās proficīsc______ salūtant.
10. Discipulī dormientēs magistrum loqu______ audīre nōn possunt.
11. Syra Iūliam cōnsōl______, quae trīstis in speculō sē intu______.
12. Pāstor, eius vestīgia intu______, ovem in silvā sequ______.
13. Iūlius cum Mēdō loqu______ vult, sed Mēdus ē vīllā ēgred______.
14. Iūlius et servī Rōmam proficīsc______; Aemilia autem et ancillae eōs in vīllā opper______.
15. Quīntus in arborem ascendere cōn_____, sed dē eā lāb_____.

[1] -ārī
-ātur -antur
-āns
[2] -ērī
-ētur -entur
-ēns
[3] -ī
-itur -untur
-ēns
[4] -īrī
-ītur -iuntur
-iēns

orīrī, oritur

Exercitium secundum

Mēdus, quī dominum _________ (= timet), ē vīllā _________ (= exit) dum sōl _________ (= in caelum ascendit) et Iūlius in cubiculō suō dormit. Mēdus enim pecūniam dominī habet et ē vīllā fugere vult.

complectī
ēgredī
intuērī
lābī
laetārī

loquī
opperīrī
orīrī
proficīscī
sequī
verērī

Quō __________ (= abit) Mēdus? Rōmam it, ubi amīca eum __________ (= exspectat). Mēdus sē vertit, et vīllam __________ (= aspicit): vir eum __________ (= post eum venit), ergō Mēdus currere incipit. In viā currēns __________ (= cadit), sed statim surgit. Sēcum __________ (= verba facit): "Quis est ille vir, quī post mē ambulat?"

Dum haec dīcit, Mēdus post arborem sē occultat, et caelum ātrum fit. Vir caelum spectat et ad vīllam redit; Mēdus autem __________ (= gaudet). Paulō post Mēdus Rōmam advenit, ubi Lȳdia, amīca eius, multa ōscula eī dat eumque __________ (= bracchia circum eius corpus pōnit).

ablātīvus absolūtus
1: cum adiectīvō

Exercitium tertium

Exempla: Dum ventus secundus est, nāvēs ē portū ēgrediuntur.
= Ventō secundō nāvēs ē portū ēgrediuntur.
Quia ōstium clausum est, Iūlius intrāre nōn potest.
= Ōstiō clausō, Iūlius intrāre nōn potest.

1. Dum mare tranquillum est, nautae laetī nāvigant. =
2. Quia fenestra aperta est, āēr in cubiculum intrat. =
3. Dum caelum serēnum est, nāvis ē portū ēgreditur. =
4. Dum vīvī sunt hostēs, mīlitēs pugnāre nōn dēsinunt. =

ablātīvus absolūtus
2: cum participiō
(-nte -ntibus)

Exercitium quārtum

Exemplum: Dum / Quia gallus canit, Mārcus excitātur.
= Gallō canente, Mārcus excitātur.

1. Quia Mārcus clāmat, pater accurrit. =
2. Quia līberī in hortō lūdunt, Iūlius dormīre nōn potest. =
3. Dum Iūlia rosās carpit, Mārcus Quīntusque rīdent. =
4. Dum medicus vēnam aperit, puer oculōs claudit. =
5. Quia canis lātrat, lupus montēs petit. =
6. Quia tabernāriī clāmant, multī hominēs apud tabernās cōnsistunt. =
7. Dum hostēs impetum faciunt, mīlitēs arma sūmunt. =
8. Dum sōl oritur, gallus canit. =
9. Dum ovēs in umbrā iacent, pāstor in silvam intrat. =
10. Dum magister recitat, discipulī dormiunt. =

Exercitium quīntum

Exemplum: Dum Sextus magistrum salūtat, Mārcus ad lūdum advenit.
= Sextō magistrum salūtante, Mārcus ad lūdum advenit.

Dum sōl oritur et Quīntus in lectō cubat, Mārcus sōlus ad lūdum it. Rēs suās sēcum ferēns, dum canis lātrat, ē vīllā exit. Mārcus sē puerum fortem esse putat, neque canēs timet.

Dum Mārcus in viā ambulat, Sextus quoque et Titus lūdum petunt. Paulō post Mārcum ambulantem vident, et post arborēs sē occultant. Dum Sextus Titusque sē occultant, Mārcus pāstōrēs procul in campō cum ovibus intuētur. Ovēs nunc perterritae currunt, quia lupī in silvā ululant. Mārcus vērō rīdet: nam lupōs nōn timet.

Dum puer sē vertit, lupī vōx audītur. Vōx nōn procul, sed prope est. Mārcus quoque nunc timet, ut ovēs. Dum puer circum sē spectat, Sextus et Titus folia quae post arborēs in terrā sunt movent. Mārcus horret, quia lupus advenit. Quid igitur facit Mārcus? In arborem ascendit, dum lupus prope ululat.

Dum Mārcus perterritus in arborem ascendit, Sextus Titusque multa folia movent, atque magnā vōce ululant. Iam Mārcus multum timet et, dum arborem ascendere cōnātur, ad terram cadit. Tum oculōs claudit et clāmat, dum amīcī rīdent sēque ostendunt.

Exercitium sextum

genetīvus partītīvus
(< pars)

multum, paulum, nihil } *cum gen.*

1. Quī multum pecūni___ habet, pecūniōsus est.
2. In parvō rīvō paulum aqu___ est.
3. Quīntus nōn multum sanguin___ habet.
4. Ovēs multum herb___ ēsse solent.
5. Pāstor paulum pecūni___, sed multum pān___ sēcum fert.
6. Nautae multum aqu___ ē nāve hauriunt.
7. Lȳdia nihil pecūni___ habet.
8. Mēdus multum pecūni___, sed nihil cib___ habet.

multum
paulum

multō / paulō (abl.) { -ior, -ius / ante / post

Exercitium septimum

1. Pāstor ovem nigram quaerit; paul____ post eam in silvā reperit.
2. Paul____ ante tempestātem, nāvis ē portū ēgreditur.
3. Iūlia nōn mult____ ēsse solet, ergō Quīntus paul____ crassior est quam Iūlia.
4. Quīntus, quī mult____ ēsse solet, hodiē nihil ēst, quod aegrōtat.
5. Puerī sānī mult____ fortiōrēs sunt quam puerī aegrī.
6. Corpus Diodōrī mult____ crassius est quam corpus Mārcī.
7. Pāstor paul____ in umbrā dormit.
8. Iūlius mult____ pecūniōsior est quam Aemilius.
9. Arma Germānōrum paul____ graviōra sunt quam Rōmānōrum.
10. Mēdus pecūniam Iūliī sūmit et, paul____ post, ē vīllā discēdit.

CAPITVLVM SEPTIMVM DECIMVM

Exercitium prīmum

Exempla: Mārcus: "Syra mē vocat". = "(Ego) ā Syrā voc<u>or</u>."
Mārcus: "Syra tē vocat". = "(Tū) ā Syrā voc<u>āris</u>."

1. Iūlius: "Māter tē amat". =
2. Mārcus: "Magister mē reprehendit et verberat". =
3. Servus: "Dominus tē quaerit, nec tē reperit". =
4. Quīntus: "Māter mē lavat et terget". =
5. Lȳdia: "Tabernārius tē vocat". =
6. Mīles: "Dux tē exspectat". =
7. Lȳdia: "Deus mē dēfendit". =
8. Mārcus: "Numquam mē laudās". =
9. Mārcus: "Cūr mē pūnīs?" =
10. Neptūnus: "Mē invocant hominēs perterritī". =

[1] -or / -āris
[2] -eor / -ēris
[3] -or / -eris
[4] -ior / -īris

Exercitium secundum

Exempla: Līberī: "Syra nōs vocat". = "(Nōs) ā Syrā voc<u>āmur</u>."
Līberī: "Pater vōs vocat". = "(Vōs) ā patre voc<u>āminī</u>."

1. Dux: "Hostēs nōs oppugnant". =
2. Ancillae: "Domina nōs quaerit". =
3. Discipulī: "Magister nōs laudat, neque reprehendit". =
4. Ancillae: "Māter vōs in ātriō exspectat". =
5. Parentēs: "Vōs gallus canēns excitat". =
6. Pater: "Magister sevērus vōs reprehendit et pūnit". =
7. Mārcus: "Mīlitēs fortēs nōs dēfendunt". =
8. Mīlitēs: "Germānī nōs timent". =
9. Ancillae: "Māter vōs nōn audit, neque videt". =
10. Līberī: "Māter nōs vocat, nec reperit". =

[1] -āmur / -āminī
[2] -ēmur / -ēminī
[3] -imur / -iminī
[4] -īmur / -īminī

Exercitium tertium

1. Mārcus: "Cūr ā tē numquam laud______ et semper reprehend______, pater?"
2. Iūlius: "Ā mē nōn laud______, sed reprehend______, Mārce, quod Iūlia ā tē puls______".
3. Mārcus: "Iūlia ā Quīntō puls______".
4. Iūlius: "Ergō tū et Quīntus ā mē nōn laud______, sed reprehend______".

persōnae verbī passīvī

[1]	1.	-or	-āmur
	2.	-āris	-āminī
	3.	-ātur	-antur
[2]	1.	-eor	-ēmur
	2.	-ēris	-ēminī
	3.	-ētur	-entur

[3] 1. -or -imur
2. -eris -iminī
3. -itur -untur
[4] 1. -ior -īmur
2. -īris -īminī
3. -ītur -iuntur

5. Mārcus Quīntusque: "Cūr ā tē nōn laud______, pater?"
6. Iūlius: "Quod proba puella ā frātribus improbīs rīd______ et verber______".
7. Quīntus: "Sed Iūlia ā mē nōn puls______, pater".
8. Iūlius: "Vōs vērō ā mē pūn______".
9. Mārcus et Quīntus ab Iūliō pūn______.
10. Dux: "Nōnne vōs ab hostibus tim______, mīlitēs?" Mīlitēs: "Ab hostibus tim______, dux".
11. Mīlitēs: "Nōs ab hostibus tim______, sed hostēs ā duce nōn tim______".
12. Hostēs: "Vōs ab hostibus nōn tim______, neque tū, dux, tim______".
13. Ancillae: "Nōs ā dominā aud______ et vid______".
14. Dēlia: "Tū, Syra, ā dominā aud______, quod magnā vōce loqueris".
15. Syra: "Ego nōn aud______, sed vōs aud______".
16. Syra ā dominā aud______ et voc______. Cēterae ancillae ā dominā nōn aud______, neque voc______.

verba dēpōnentia

Exercitium quārtum

1. Syrus: "Quō proficīsc______, Mēde?" Mēdus: "In Graeciam proficīsc______".
2. Syrus: "Nōnne dominum ver______?" Mēdus: "Dominum nōn ver______".
3. Iūlia: "Cūr Quīntus laet______?" Syra: "Quīntus laet______ quia medicus ē cubiculō ēgred______".
4. Iūlius: "Quōmodo tē cōnsōl______ possum, mea Iūlia?" Iūlia: "Mē complect______ potes, pater".
5. Servī: "Tē sequ______, domine, sed caelum ātrum fit".
6. Magister: "Cūr loqu______, discipulī, dum ego recitō?"
7. Sextus et Titus: "Venī, Mārce, tē opper______". Mārcus: "Cūr mē opper______?"
8. Mēdus Lȳdiam complect______, eamque cōnsōl______ cōn______.
9. Dum sōl or______, hominēs nāvem ē portū ēgredientem intu______.
10. Iūlius māla in aequās partēs part______.
11. Dum gubernātor loqu______, nūbēs ātrae fīunt.
12. Mēdus et Lȳdia: "Cūr nōn proficīsc______? Quid opper______?" Gubernātor: "Ventum secundum opper______".

13. Lȳdia: "Quid intu______, Mēde?" Mēdus: "Nūbēs ātrās procul in caelō intu______".
14. Mēdus: "Nōnne laet______, Lȳdia, quod simul in Graeciam proficīsc______?"
15. Lȳdia: "Laet______, Mēde, sed etiam doleō, quod amīcae meae mē nōn sequ______".
16. Syrus Lēanderque dominum sequ______ et inter sē loqu______, dum caelum intu______.
17. Dominus: "Cūr loqu______ nōn dēsinitis dum ego loqu______? Nōnne mē ver______, servī?"
18. Servī: "Tē ver______, domine, sed nūbēs ātrās intu______, ergō loqu______: nam simul cum illīs nūbibus ātrīs tempestās or______ solet".
19. Dum puerī in hortum ēgred______, Aemilia Iūlium in ātriō opper______.
20. Diodōrus: "Bonus magister improbīs discipulīs pecūniam nōn larg______".

Exercitium quīntum

praesēns āctīvī et passīvī
(praesēns -entis *n.* [nunc])

1. Iūlius servōs voc_____. Servī ven_____, dominum salūt_____ et ā dominō salūt_____.
2. Iūlius: "Quid ag____, servī?" Servī: "Dominam exspect_____, domine, sed ā tē voc_____".
3. Iūlius: "Rēctē dīc_____: ā mē voc_____".
4. Iūlius: "Rōmam proficīsc_____". Servī igitur eum sequ_____, et cum dominō proficīsc_____.
5. Līberī: "Nōnne tēcum Rōmam īre pos_____, pater?" Iūlius: "Mēcum Rōmam īre nōn lic_____".
6. Ab Iūliō trēs assēs prōm______, quī līberīs d_____.
7. Aemilia: "Cūr Rōmam proficīsc_____?" Iūlius: "Servum quaer_____, quī in vīllā nōn reper_____".
8. Līberī Iūliō 'omnēs servōs in vīllā esse' dīc_____.
9. Iūlius: "Num Mēdum vid_____?" Līberī: "Mēdum nōn vid_____".
10. Mēdus ā nūllō servō vid_____, quia ab_____.

Exercitium sextum

Exemplum: Parentēs līberōs vident.
= Līberī ā parentibus videntur.

Mārcus Quīntum, quī in lectō cubat, nōn vocat. Ergō Mārcus

sōlus ad lūdum it, et dum ambulat Sextum Titumque, quī apud magnam arborem sunt, videt.

Mārcus: "Quid agitis apud arborem?" Titus: "Sextus rem quaerit". Mārcus: "Quid quaeris, Sexte?" Sextus: "Quid apud arborem mālōrum quaeritur, Mārce?" Mārcus: "Māla! Sed quid agit Titus?" Sextus: "Ego māla carpō, dum Titus ā malīs mē dēfendit". Mārcus: "Ā mālīs?" Sextus: "Quam stultus es, Mārce! 'Mala' dīcō, nōn 'māla'! Numquam magister tē laudāre potest. Nōnne scīs hanc arborem esse Cornēliī? Haec māla carpere nōn licet!"

Dum Sextus māla in vestīmentīs pōnit, puerī vōcem Cornēliī clāmantis audiunt: "Quis māla mea carpit? Redde mihi māla mea, improbe puer! Nam tibi malum dare possum". Cornēliō clāmante, puerī māla relinquunt.

CAPITVLVM DVODEVICESIMVM

Exercitium prīmum

1. Mārcus pig___, Sextus vērō impig___ est.
2. Mārcus pig______ est quam Sextus et Titus. Mārcus discipulus pig_________ est.
3. Cornēliī equus pulch___ est.
4. Cornēliī equus pulch____ est quam Iūliī.
5. Cornēlius equum pulch________ quam Iūlius habet.
6. Mārcī oculī nig___ sunt.
7. Mārcī oculī nig_______ sunt quam cēterōrum discipulōrum.
8. Mārcī oculī nig________ est.

-er
-rior
-errimus

Exercitium secundum

Exemplum: Aemilius probus et fortis mīles est. Quōmodo pugnat Aemilius?
= Aemilius prob<u>ē</u> et fort<u>iter</u> pugnat.

1. Mārcus litterās turpēs scrībit. Quōmodo Mārcus scrībit? =
2. Stēllae lūce clārā lūcent. Quōmodo lūcent stēllae? =
3. Discipulus indoctus prāvum respōnsum dat. Quōmodo discipulus indoctus respondet? =
4. Mīlitēs Rōmānī impigrī sunt. Quōmodo pugnant mīlitēs Rōmānī? =
5. Sextus pulchrās litterās scrībit. Quōmodo Sextus scrībit? =
6. Improbus discipulus turpe, nōn pulchrum respōnsum dat. Quōmodo respondet improbus discipulus? =
7. Mārcus malās rēs dīcit. Quōmodo loquitur Mārcus? =
8. Sextus vērō bonās rēs dīcit. Quōmodo loquitur Sextus? =

adverbium
-us (-er) -a -um > <u>-ē</u>
-is -e > <u>-iter</u>

bonus > <u>bene</u>
malus > <u>male</u>

Exercitium tertium

Exemplum: Titus nōn tam stultē nec tam turpiter scrībit quam Mārcus.
= Mārcus stult<u>ius</u> et turp<u>ius</u> scrībit quam Titus.

1. Mārcus nōn tam rēctē scrībit quam Titus. =
2. Titus nōn tam sevērē ā magistrō reprehenditur quam Mārcus. =
3. Mārcus nōn tam graviter stilum in cēram premit quam magister. =

comparātīvus adverbiī
-ius

4. Titus nōn tam foedē scrībit quam Mārcus. =
5. Germānī nōn tam fortiter pugnant quam Rōmānī. =
6. Stēllae nōn tam clārē lūcent quam lūna plēna. =
7. Sextus nōn tam leviter scrībit quam Mārcus. =
8. Improbī discipulī nōn tam rēctē respondent quam probī discipulī. =
9. Titus nōn tam graviter verberātur quam Mārcus. =
10. Titus nōn tam pulchrē scrībit quam Sextus. =

superlātīvus adverbiī
-issimē (-errimē, -illimē)

Exercitium quārtum

Exemplum: Nūllus discipulus foedius quam Mārcus scrībit.
= Mārcus foedissimē scrībit.

1. Nūllī mīlitēs fortius pugnant quam mīlitēs Rōmānī. =
2. Nūllus discipulus stultius quam Mārcus respondet. =
3. Nūllus puer rēctius et pulchrius scrībit quam Sextus. =
4. Nūllus magister discipulōs sevērius pūnit quam Diodōrus. =
5. Nūlla stēlla clārius lūcet quam Sōl. =
6. Nūllus discipulus turpius quam Mārcus legit. =
7. Nūllus discipulus facilius quam Sextus scrībit atque numerat. =
8. Nūllus puer stilum in cēram levius premit quam Mārcus. =
9. Nūlla puella pulchrius quam Iūlia cantat. =
10. Nūllus discipulus pigrius quam Mārcus computat. =

positīvus, comparātīvus et superlātīvus adverbiī

Exercitium quīntum

Exemplum: Stēllae clārē lūcent. Lūna clārius lūcet quam stēllae. Sōl clārissimē lūcet.

1. Germānī fort____ pugnant, sed Rōmānī fort_____ quam iī pugnant: mīlitēs Rōmānī fort_______ pugnant.
2. Sextus pulchr____, Titus vērō turp______ scrībit.
3. Titus pulchr_____ quam Mārcus et foed_____ quam Sextus scrībit.
4. Sextus pulcher_______, Mārcus vērō foed_______ scrībit.
5. Mārcus prāv____ respondet. Titus rēct_____ quam Mārcus respondet. Sextus rēct_______ respondet.
6. Mārcus lev_____ stilum in cēram premit. Magister grav_____ quam Mārcus stilum premit.
7. Nūllus discipulus turp_____ scrībit quam Mārcus: is enim turp_______ scrībit.

Exercitium sextum

īdem	eadem	idem
eundem	eandem	idem
	eiusdem	
	eīdem	
eōdem	eādem	eōdem

1. Mārcus et Quīntus ________ magistrum habent.
2. Mārcus Quīntusque ________ magistrī discipulī sunt.
3. ________ domina Syrae Dēliaeque imperat.
4. Syrus et Lēander cum ________ dominō in viā ambulant.
5. Servī Iūliī in ________ vīllā cum dominō habitant.
6. Syra et Lȳdia ________ dominae nōn pārent.
7. ________ magister Sextum, Mārcum et Titum docet.
8. Mēdus, Lȳdia et mercātor ________ nāvem cōnscendunt.
9. Diodōrus et Cornēlius in ________ oppidō vīvunt.
10. Ventus et mare ________ deō nōn pārent.
11. Mēdus et Dāvus ________ dominī ________que dominae servī sunt.
12. In tabernīs ________ ōrnāmentum saepe nōn ________ pretiō emitur.
13. Pater et fīlius ________ cognōmen habent.
14. Lupus et ovis in ________ silvā errant.

Exercitium septimum

quis-	quae-	quod-que
quem-	quam-	quod-que
	cuius-que	
	cui-que	
quō-	quā-	quō-que

1. Ōrnāmentum suum _________ fēminam dēlectat.
2. In suā _________ sellā discipulus sedet.
3. Sua ā _________ discipulō sententia scrībitur.
4. Magister suam _________ discipulō tabulam reddit.
5. Sua _________ ancilla induit vestīmenta.
6. Dux suum _________ mīlitem gladium sūmere iubet.
7. Suās _________ oppidum tabernās habet.
8. Iūlius suum _________ servō mālum dat.
9. Fortissimī _________ exercitūs mīlitēs ā ducibus suīs laudantur.
10. Suum ā _________ fēminā ōrnāmentum laudātur.

Exercitium octāvum

quotiēs?
totiēs
semel (1x)
...

1. Aemilia: "Mārce! Mārce!" _______ Aemilia Mārcum vocat? Aemilia nōn _______ [1x], sed _______ [2x] Mārcum vocat.
2. Aemilia Iūliam _______ [3x] vocat. Quīntus quoque ab Aemiliā _______ [3x] vocātur.
3. Discipulus impiger _______ [10x] rēctē et _______ [1x] tantum prāvē scrībit.
4. Discipulus vērō piger _______ [9x] prāvē et _______ [2x] tantum rēctē respondet.

5. _______ Mārcus H litteram scrībit? Mārcus nōn _______ [4x], neque _______ [5x], neque _______ [6x], sed _______ [10x] H litteram scrībit.
6. Magister M litteram _______ [8x] Mārcum scrībere iubet. Mārcus vērō, quī piger est, M litteram _______ scrībere nōn vult.
7. Mārcus igitur nōn _______ [8x], neque _______ [7x], neque _______ [6x] M litteram scrībit, sed tantum _______ [5x].
8. _______ Mārcus magistrō pāret? Mārcus _______ [1x] tantum magistrō pāret.

Exercitium nōnum

docēre
cum acc. hominis et acc. reī
cum acc. et īnf.

Exempla: magister / puerī / litterae / docēre = Magister puerōs litterās docet.
magister / puerī / legere / docēre = Magister puerōs legere docet.

1. magister / puerī / numerī / docēre =
2. magister / discipulī / multae rēs / docēre =
3. magister / puellae / litterae / docēre =
4. magister / iī / legere / docēre =
5. magister / is / nihil / docēre posse =
6. magister: "vōs / scrībere / docēre" =
7. magistrī / puerī / grammatica / docēre =
8. magistrī: "discipulī / lingua Graeca / docēre" =

CAPITVLVM VNDEVICESIMVM

Exercitium prīmum

tempus praeteritum
[1] -ābat -ābātur
-ābant -ābantur
[2] -ēbat -ēbātur
-ēbant -ēbantur
[3] -ēbat -ēbātur
-ēbant -ēbantur
[4] -iēbat -iēbātur
-iēbant -iēbantur
erat erant

Exemplum: Mārcus magistrum nōn _______ [salūtat].
= Mārcus magistrum nōn salūtābat.

1. Iūlia in hortō rosās _______ [carpit], et pāstor ovem nigram, quae in silvā _______ [errat], _______ [quaerit].
2. Quamquam gallus _______ [canit], Quīntus in lectō _______ [iacet], neque tamen _______ [dormit].
3. Sextus et Titus, quī lūdum _______ [petunt], in viā _______ [ambulant]; Diodōrus vērō discipulōs suōs in lūdō _______ [exspectat].
4. Iūlius Dāvum _______ [interrogat], Mēdus vērō Rōmae cum Lȳdiā _______ [ambulat].
5. Servī, quī lectīcam _______ [portant], fessī _______ [sunt].
6. Mare tempestāte _______ [turbātur]: nāvis, quā et hominēs et mercēs multae _______ [vehuntur], flūctibus _______ [iactātur], et vix gubernārī _______ [potest].
7. Lȳdia Chrīstum _______ [invocat]; nautae vērō Neptūnum _______ [invocant], et aquam ē nāve _______ [hauriunt].
8. Iūlia in hortō pilā _______ [lūdit], puerī autem in arborem ascendere _______ [cōnantur], ubi nīdus _______ [est].

Exercitium secundum

tempus praeteritum
[1] -ābam -ābar
-ābās -ābāris
-ābāmus -ābāmur
-ābātis -ābāminī
[2] -ēbam -ēbar
-ēbās -ēbāris
-ēbāmus -ēbāmur
-ēbātis -ēbāminī
[3] -ēbam -ēbar
-ēbās -ēbāris
-ēbāmus -ēbāmur
-ēbātis -ēbāminī

Exemplum: Bonus discipulus _______ [es], ergō _______ [laudāris].
= Bonus discipulus erās, ergō laudābāris.

[Līberī iam adulēscentēs sunt, ergō Iūlius dē rēbus praeteritīs loquitur.]

1. Iūlius: "Tē _______ [laudāmus], quod bona puella _______ [es], sed vōs nōn _______ [laudāmus], quia improbī puerī _______ [estis]".
2. Mārcus et Quīntus: "Sed nōs bonī puerī _______ [sumus], quamquam nōn semper tibi _______ [pārēmus]".
3. Quīntus: "Bonus discipulus _______ [sum], quod bene

[4] -iēbam -iēbar
-iēbās -iēbāris
-iēbāmus -iēbāmur
-iēbātis -iēbāminī

eram
erās
erāmus
erātis

__________ [computō], bene __________ [scrībō] et bene __________ [recitō]".

4. Iūlius: "In lūdō saepe __________ [dormītis], nec magistrō __________ [pārētis]: ergō male __________ [computātis] et male __________ [scrībitis]".
5. Mārcus Quīntusque: "In lūdō numquam __________ [dormīmus], sed semper magistrō __________ [pārēmus]: ab eō igitur __________ [laudāmur], neque __________ [reprehendimur], quia bene __________ [discimus]".
6. Iūlius: "Numquam ā magistrō __________ [laudāminī], sed semper __________ [reprehendiminī], quod male __________ [discitis]".
7. Iūlia: "Ego vērō bona puella ______ [sum]: ā magistrō nōn __________ [reprehendor], sed semper __________ [laudor]".
8. Aemilia: "Tū melior _____ [es] quam Mārcus et Quīntus: semper enim bene __________ [computās] et rēctē __________ [scrībis]".

praeteritum āctīvī et passīvī

Exercitium tertium

1. Mārcus: "Ante vīgintī annōs erāsne malus discipulus, pater? Saepene reprehend_______?"
2. Iūlius: "Immō, probus discipulus e______, et semper ā magistrō laud_______".
3. Mārcus: "E______ne Cornēlius bonus discipulus? Nōnne is quoque ā magistrō laud_______?"
4. Iūlius: "Certē Cornēlius numquam ā magistrō reprehend______, quod bene comput______ et pulchrē scrīb______".
5. Mārcus: "Vōs ergō bonī discipulī e______, et semper magistrō pār_______. Sed, num omnēs discipulī bonī e______?"
6. Iūlius: "Nōs certē bonī discipulī e_______: numquam in lūdō dorm_______ et semper magistrō pār_______, ergō numquam ab eō reprehend_______. Certē multō melior discipulus e______ quam tū nunc es".
7. Mārcus: "Nūllī igitur discipulī ā magistrō pūn_______?"
8. Iūlius: "Certē improbī discipulī, quī in lūdō dorm_______, male comput________ neque magistrō pār________, ab eō pūn_______".
9. Iūlius: "Sed ego et Cornēlius, quī numquam pūn_______, magistrum nōn tim_______".

10. Mārcus: "Certē eum nōn tim______, quia vōs nōn doc______ Diodōrus magister, quī sevērissimus omnium magistrōrum est".

praeteritum āctīvī et passīvī

Exercitium quārtum

Exemplum: Iūlius: "Magister sevērus _____ [est], neque eum __________ [timēmus]".
= Iūlius: "Magister sevērus <u>erat</u>, neque eum tim<u>ēbāmus</u>".

1. Aemilia: "Virgō stulta ______ [sum], quia alium virum ________ [amō], ā quō nōn [amor] ________".
2. Iūlius: "Stulta virgō certē nōn ______ [es], sed ille vir, ā quō nōn _________ [amāris], amōre tuō dignus nōn ______ [est]".
3. Iūlius: "Virgō proba et fōrmōsa ______ [es], quam ________ [amō]. Tibi ergō epistulās __________ [scrībō], et dōna __________ [mittō], quae ā tē __________ [remittuntur]".
4. Aemilia: "Ille vir, quī dīves ______ [est] et 'parentēs meōs pauperēs esse' ________ [dīcit], neque mē ________ [amat] neque mē lacrimantem __________ [cōnsōlātur]".
5. Aemilia: "Neque epistulae tuae ā mē _________ [leguntur], neque dōna quae mittere ______ [solēs] ā mē __________ [accipiuntur], quod dē illō virō dīvitissimō semper ________ [cōgitō]".
6. Iūlius: "Apud parentēs __________ [habitāmus], ā quibus _________ [amāmur], neque ipsī parentēs _________ [sumus]".
7. Iūlius: "Ego in vīllā _________ [vīvō], quam pater meus __________ [possidet], vōs vērō in exiguā domō __________ [habitātis]; neque propter hoc ā mē minus __________ [amāris]: immō, parentēs tuī ā mē __________ [laudantur]".
8. Aemilia: "Cūr parentēs meī, quī dīvitēs nōn ______ [sunt], ā tē __________ [laudantur]?"
9. Iūlius: "Quia fīliam prope tam pulchram _________ [habent] quam ipsam Venerem".

superlātīvus cum genetīvō partītīvō

Exercitium quīntum

Exemplum: Venus / pulcher / omnēs deae
= Venus pulch<u>errima</u> est omn<u>ium</u> de<u>ārum</u>.

1. Mārs / fortis / omnēs deī =
2. Sextus / doctus / omnēs discipulī =
3. Dāvus / probus /omnēs servī =
4. Rōma / pulcher / omnēs urbēs =

5. Aemilius / fortis / omnēs mīlitēs =
6. Aemilia / bonus / omnēs fēminae =
7. Iuppiter / malus / omnēs marītī =
8. Rōma / urbs magna / tōtum imperium Rōmānum =

bonus -a -um
melior -ius
optimus -a -um

malus -a -um
peior -ius
pessimus -a -um

magnus -a -um
maior -ius
māximus -a -um

parvus -a -um
minor minus
minimus -a -um

multī -ae -a
plūrēs -a
plūrimī -ae -a

Exercitium sextum

1. Titus _________ discipulus est quam Mārcus, sed _________ quam Sextus. Sextus igitur _________ est omnium discipulōrum, Mārcus autem _________.
2. Dānuvius flūmen _________ est quam Nīlus et _________ quam Tiberis. Nīlus autem est flūmen _________ tōtīus imperiī Rōmānī.
3. Quīntus _________ quam Iūlia et _________ quam Mārcus est. Mārcus _________, Iūlia vērō _________ līberōrum est.
4. Rōmae _________ hominēs vīvunt quam in aliīs urbibus. Rōma urbs _________ tōtīus imperiī Rōmānī est, et in eā _________ hominēs _________ que domūs sunt quam in cēterīs imperiī urbibus.
5. Titī verba _________ sunt quam Mārcī. Verba Mārcī _________, verba autem Sextī _________ sunt.

adulēscēns
mātrōna
puella
puer
vir

Exercitium septimum

Exemplum: Mārcus octō annōs habet.
= Mārcus puer octō annōrum est.

1. Quīntus septem annōs habet. =
2. Iūlia quīnque annōs habet. =
3. Iūlius trīgintā duōs annōs habet. =
4. Aemilia vīgintī septem annōs habet. =
5. Mēdus duodētrīgintā annōs habet. =

-ius
-ī! *(voc.)*
fīlius
fīlī!
meus
mī!

Exercitium octāvum

Exemplum: Fabius suum Lūcium fīlium vocat: "Venī, Lūcī, fīlī mī!"

1. Iūlius ab Aemiliā salūtātur: "Salvē, Iūl___!"
2. Fīlius ā patre vocātur: "Venī, fīl___ m___!"
3. Iūlius Cornēlium salūtat: "Salvē, Cornēl___!"
4. Cornēlius: "Ō Iūl___! Quōmodo tē habēs, amīce m___?"
5. Cornēlius: "Audī, m___ bone amīce!"
6. Dux Aemilium vocat: "Aemil___, fortis mīles!"

CAPITVLVM VICESIMVM

Exercitium prīmum

Exemplum: Mēdus cum Lȳdiā _________ [ambulat].
= Mēdus cum Lȳdiā ambulābit.

futūrum āctīvī

[1]	1. -ābō	-ābimus
	2. -ābis	-ābitis
	3. -ābit	-ābunt
[2]	1. -ēbō	-ēbimus
	2. -ēbis	-ēbitis
	3. -ēbit	-ēbunt
[3]	1. -am	-ēmus
	2. -ēs	-ētis
	3. -et	-ent
[4]	1. -iam	-iēmus
	2. -iēs	-iētis
	3. -iet	-ient

passīvī

[1]	1. -ābor	-ābimur
	2. -āberis	-ābiminī
	3. -ābitur	-ābuntur
[2]	1. -ēbor	-ēbimur
	2. -ēberis	-ēbiminī
	3. -ēbitur	-ēbuntur
[3]	1. -ar	-ēmur
	2. -ēris	-ēminī
	3. -ētur	-entur
[4]	1. -iar	-iēmur
	2. -iēris	-iēminī
	3. -iētur	-ientur

erō erimus
eris eritis
erit erunt

1. Diodōrus: "Crās iterum male _________ [computās], Mārce, et prāvē _______ [scrībis]".
2. Mārcus: "Ego bene _________ [computō] et rēctē _______ [scrībō], magister; Sextus vērō et Titus male _________ [computant] et prāvē _______ [scrībunt]".
3. Sextus Titusque: "Nōs bene _________ [computāmus] et rēctē _______ [scrībimus], magister, quod tibi _________ [pārēmus]".
4. Mārcus: "Vōs ā magistrō _________ [laudāminī], quamquam male _________ [computātis] et prāvē _______ [scrībitis]".
5. Sextus: "Tū magistrum recitantem nōn _______ [audīs], neque eī _______ [pārēs], sed in lūdō _______ [dormīs]: ergō ā magistrō nōn _________ [laudāris], sed _________ [reprehenderis]".
6. Mārcus: "Ego semper _________ [reprehendor], vōs autem numquam _________ [reprehendiminī], quamquam vōs quoque in lūdō _________ [dormītis]".
7. Sextus et Titus: "In lūdō nōn _________ [dormīmus], neque menda _________ [facimus], quod bonum magistrum semper _________ [habēmus]".
8. Mārcus: "Vōs quoque menda _________ [facitis], quia īdem magister nōs omnēs _______ [docet]: discipulī meliōrēs quam ego nōn _______ [estis]".
9. Sextus et Titus: "Meliōrēs nōn _______ [sumus], sed certē tū peior quam nōs _____ [es]".
10. Magister: "Omnēs improbī discipulī _______ [estis], quia in lūdō _________ [loquiminī], neque magistrum _______ [audītis]".

futūrum

Exercitium secundum

1. Mox Iūlius et Aemilia novum īnfantem __________ (habēre), et parentēs 'mamma' ac 'tata' ab eō ____________ (appellāre).
2. Crās Mārcus lūdum ________ (petere), ubi ā magistrō ____________ (reprehendere).
3. Crās Iūlius Rōmam ______________ (proficīscī): ergō servī lectīcam portāre ________ (dēbēre).
4. Ursus: "Ab hōc diē iam lectīcam nōn _______ (ferre), sed saccum ________ (portāre), quod dominus crassus est".
5. Syrus et Lēander: "Nōs saccōs ___________ (portāre), Urse, tū vērō lectīcam ______ (ferre), quod fortior es quam nōs".
6. Dāvus: "Nōs omnēs dominō imperantī __________ (pārēre): lectīca ________ (ferre) ā servīs quōs dominus hoc ________ (iubēre)".
7. Crās Mēdus et Lȳdia in Graeciam _________ (advenīre), ubi ___________ (laetārī).
8. Mēdus: "Numquam nōs in Italiam ___________ (revertī), Lȳdia, sed semper in patriā nostrā __________ (manēre), ubi līberī ________ (esse)".
9. Mēdus: "Ego iam dominum nōn ________ (timēre), ac tū certē mēcum ________ (gaudēre), quod cum virō ______ (vīvere) quem amās".
10. Lȳdia: "Tēcum laeta ______ (esse), mī Mēde, sed cūr numquam nōs in Italiam ___________ (redīre)? Illīc enim amīcās habeō".
11. Mēdus: "Illīc ego semper dominum _______ (habēre), Lȳdia. Tū quoque melius in patriā nostrā ______ (vīvere), ubi novās amīcās ________ (habēre)".
12. Post decem annōs Iūlia māter _____ (esse), et līberōs ______ (parere).
13. Iūlia marītum domī ___________ (exspectāre), quī rediēns eam ___________ (complectī) atque ___________ (ōsculārī).
14. Iūlia marītum suum _______ (amāre), et ab eō _________ (amāre).
15. Mārcus et Quīntus bonī avunculī _____ (esse), quī nōn sōlum sorōrem, sed etiam sorōris līberōs ________ (dīligere).

Exercitium tertium

futūrum

Exemplum: Herī Iūlia rosās _________ [carpēbat].
= *Crās* Iūlia rosās carpet.

herī = diē ante hunc diem (↔ crās)

_____ [Herī] Quīntus in lectō ________ [iacēbat], Mārcus autem in lūdō cum Sextō Titōque ______ [erat]. Discipulī improbī nōn sōlum prāvē _________ [scrībēbant] et male _________ [computābant], sed etiam __________ [dormiēbant], quamquam magister __________ [recitābat]. Discipulī igitur ā magistrō īrātō sevērē _____________ [reprehendēbantur] et baculō ___________ [pūniēbantur].

Magister: "Quod mē rīdēre _________ [solēbās], Mārce, sevērius quam cēterī discipulī ___________ [verberābāris]". Mārcus: "Tē nōn magis ________ [rīdēbam] quam Sextus et Titus, quī ________ [dīcēbant] 'tē magistrum stultum esse'". Sextus Titusque: "Nōs tē recitantem ________ [audiēbāmus], magister, neque id quod Mārcus in tabulā ________ [scrībēbat] ________ [dīcēbāmus]: 'Diodōrus magister *h*asinus est'".

Diodōrus: "Hoc __________ [scrībēbās], Mārce? Ergō nōn sōlum mē _________ [rīdēbās], sed etiam prāvē ________ [scrībēbās]: *asinus* enim sine H litterā scrībitur! Bis igitur ā mē ____________ [verberābāris]!"

Exercitium quārtum

nōlī / nōlīte } *et īnf.*

Exempla: Aemilia abit. Iūlius: "Manē!" (= "Nōlī abīre!")
Aemilia et Iūlius abeunt. Iūlia: "Manēte!" (= "Nōlīte abīre!")

1. Iūlia cantat. Mārcus: "Tacē!" (= "______________!")
2. Mārcus currit. Iūlia: "Cōnsiste!" (= "______________!")
3. Puerī dormiunt. Aemilia: "Surgite!" (= "______________!")
4. Aemilia discēdit. Quīntus: "Manē, māter!" (= "___________!")
5. Līberī loquuntur. Aemilia: "Silēte!" (= "______________!")
6. Iūlius proficīscitur. Iūlia: "Manē, tata!" (= "______________!")
7. Mārcus Quīntusque cōnsistunt. Iūlius: "Ambulāte!" (= "_____ ______________!")
8. Quīntus oculōs claudit. Medicus: "Oculōs aperī!" (= "_____ oculōs _________!")

Exercitium quīntum

Exemplum: Mēd<u>us</u> malus serv<u>us</u> putātur.

1. Parvul___ puer___ īnfant___ dīcuntur.
2. Flūct___ ventō altiōr___ fīunt.
3. Aemili___ et Iūli___ 'mamm___' et 'tat___' ab īnfante appellābuntur.
4. Vi___ quī tabernam habet tabernāri___ dīcitur.
5. Venus pessim___ uxo___ putātur.
6. Cael___ ātr___ fit.
7. Discipulōrum magist___ Diodōr___ vocātur.
8. Mēdī amīc___ Lȳdi___ appellātur.
9. Mārc___ discipul___ improb___ putātur.
10. Hom___ quī magnam pecūniam habet pecūniōs___ dīcitur.

ubi? = dom<u>ī</u>
quō? = dom<u>um</u>
unde? = dom<u>ō</u>

Exercitium sextum

1. Mārcus māne dom___ ad lūdum it.
2. Iūlius dom___ redit.
3. Iūlius nunc dom___ est, sed mox dom___ Rōmam proficīscētur.
4. Mēdus dom___ iam nōn est: Rōmae enim est.
5. Quīntus dom___ exīre nōn potest, quod aegrōtat.
6. Pāstor ex campīs dom___ revertitur.
7. Aemilia dom___ est et Iūlium exspectat, quī dom___ redit.
8. Cornēlius dom___ suā dom___ Iūliī it.

ablātīvus <u>argūmentī</u>
dē *cum abl.*
(argūmentum -ī *n.* = id dē quō sermō est)

Exercitium septimum

Exemplum: sermō coniugum / novus īnfāns / esse
= Sermō coniugum <u>dē</u> nov<u>ō</u> īnfant<u>e</u> est.

1. medicus / Quīntī dēns / loquī =
2. Mēdus et Lȳdia / patria sua / colloquī =
3. magister / improbus discipulus / epistulam scrībere =
4. pāstor / ovis nigra / cōgitāre =
5. Mārcus / magistrī epistula / cōgitāre =
6. Mēdus / dominus suus / nōn loquī =
7. Albīnus et Mēdus / ānulī pretium / colloquī =
8. sermō Mēdī Lȳdiaeque / rēs futūrae / esse =

CAPITVLVM VNVM ET VICESIMVM

Exercitium prīmum

~it	~ērunt
[1] -āvit	-āvērunt
[2] -uit	-uērunt
[4] -īvit	-īvērunt

~ = thema perfectī (thema -atis *n.*: prior verbī pars, ad quam variae litterae vel syllabae adduntur)

1. Syra venit, quod Quīntus eam voc_______.
2. Iūlia laeta est, quia pater eam laud_______.
3. Quamquam magister multa doc_______, Mārcus nihil scit.
4. Mārcus nihil scit, quod in lūdō dorm_______.
5. Omnēs discipulī improbī sunt: nam in lūdō dorm_______, neque magistrō pār_______.
6. Mārcō tergum dolet: magister enim eum virgā verber_______.
7. Sextō autem omnia membra dolent: Mārcus enim et Titus eum in viā puls_______.
8. Sextus ōs Mārcī pugnō puls_______, sed deinde Mārcus et Titus eum humī ten_______.
9. Puerī ūmidī sunt, quod per imbrem ambul_______.
10. Mārcus vestibus sordidīs in vīllam intrat, quod per imbrem ambul_______ et humī iac_______.
11. Nunc Mārcus mundus est: vestem enim mūt_______.
12. Ancillae dominam, quam iam voc_______, iterum vocant: nōn enim aud_______.

perfectum āctīvī

1.	~ī	~imus
2.	~istī	~istis
3.	~it	~ērunt

Exercitium secundum

1. Mārcus: "Sordidus sum, pater, quod per imbrem ambulāv______".
2. Iūlius: "Nōn sōlum per imbrem ambulāv______, sed etiam humī iacu______, Mārce!"
3. Mārcus: "Nōn sōlum ego humī iacu______, sed etiam Sextus et Titus humī iacu______".
4. Iūlius: "Cūr vōs omnēs humī iacu______?"
5. Mārcus: "Quia cum Sextō pugnāv______".
6. Iūlius: "Tūne sōlus cum Sextō pugnāv______?"
7. Mārcus: "Ego et Titus Sextum pulsāv______".
8. Iūlius: "Cūr tam improbī fu______? Indignum est duōs puerōs cum ūnō pugnāre".
9. Mārcus: "Prīmum Sextus mē pugnō pulsāv______, deinde nōs eum pulsāv______".
10. Iūlius: "Iam satis dē indignā pugnā vestrā audīv______. Fu______ne bonus discipulus in lūdō?"

11. Mārcus: "Certē fu_______: nam magister mē laudāv______".
12. Iūlius: "Quid magister vōs docu______?"
13. Mārcus: "Multa docu______; sed ego sōlus bene scrīps______: cēterī prāvē scrīps______".
14. Iūlius: "Quid scrīps______, Mārce?"
15. Mārcus: "Sententiam scrīps______ quam magister dictāv______. Sextus et Titus magistrō nōn pāru______, ergō magister eōs verberāv______".
16. Iūlius: "Tēne quoque magister pūnīv______?"
17. Mārcus: "Ego magistrō pāru______, ergō mē nōn pulsāv______; Sextus vērō et Titus in lūdō dormīv______".
18. Iūlius: "Nōnne tū quoque in lūdō dormīv______?"
19. Mārcus: "Ego oculīs clausīs magistrum recitantem audīv______".
20. Iūlius, dē Mārcī verbīs dubitāns: "Ī nunc in cubiculum tuum, quod vestem sordidam nōndum mūtāv______".

III persōna
āctīvī
~it ~ērunt

passīvī
-us -a -um est
-ī -ae -a sunt

Exercitium tertium

Exemplum: Mārcus magistrum nōn salūtāvit.
= Magister ā Mārcō salūtāt<u>us</u> nōn <u>est</u>.

1. Magister Sextum laudāvit. =
2. Ancillae dominam salūtāvērunt. =
3. Aemilia Iūliam audīvit. =
4. Magister discipulōs verberāvit. =
5. Iūlia parentēs vocāvit. =
6. Rōmānī hostium castra oppugnāvērunt. =
7. Magister initium librī recitāvit. =
8. Neptūnus mare tranquillum turbāvit. =

Exemplum: Magister ā Titō salūtātus est.
= Titus magistrum salūtāv<u>it</u>.

9. Magister ā discipulīs audītus nōn est. =
10. Discipulī ā magistrō pūnītī sunt. =
11. Iūlia ā Mārcō pulsāta est. =
12. Ancillae ā dominā vocātae sunt. =
13. Mārcus ā magistrō verberātus est. =
14. Iūlia ā patre laudāta est. =
15. Dominī ā servīs salūtātī sunt. =
16. Mare ā deō īrātō turbātum est. =

acc. cum īnf. perfectī

Exercitium quārtum

Exemplum: Magister: "Mārcus improbus fuit".
= Quid ait magister? Magister dīcit 'Mārc<u>um</u> impro<u>bum</u> fu<u>isse</u>'.

1. Magister: "Mārcus prāvē scrīpsit". =
2. Magister: "Mārcus male computāvit". =
3. Magister: "Omnēs discipulī in lūdō dormīvērunt". =
4. Magister: "Mārcus et Titus discipulī improbī fuērunt". =
5. Magister: "Sextus bene recitāvit". =

Iūlius: "Medicum vocāvī".
= Quid ait Iūlius? Iūlius dīcit '<u>sē</u> medicum vocāv<u>isse</u>'.

6. Iūlius: "Bene dormīvī". =
7. Iūlius: "Fīliam laudāvī". =
8. Iūlius: "In hortō ambulāvī". =
9. Iūlius: "Epistulam scrīpsī". =
10. Iūlius: "Servōs vocāvī". =

Aemilia: "Mēdus (: is) malus servus fuit".
= Quid ait Aemilia? Aemilia dīcit 'Mēd<u>um</u> (: <u>eum</u>) mal<u>um</u> serv<u>um</u> fu<u>isse</u>'.

11. Aemilia: "Medicus (: ____) stultus fuit". =
12. Aemilia: "Ancillae (: ____) Quīntum nōn audīvērunt". =
13. Aemilia: "Līberī (: ____) longum tempus dormīvērunt". =
14. Aemilia: "Aemilius (: ____) hostium castra oppugnāvit". =
15. Aemilia: "Iūlia (: ____) cum Syrā in hortō ambulāvit". =

acc. cum īnf. perfectī āctīvī et passīvī

Exercitium quīntum

Exemplum: Iūlius: "Magister Mārcum laudāvit".
= Quid dīcit Iūlius? Iūlius 'magistr<u>um</u> Mārc<u>um</u> laudā<u>visse</u>' (= 'Mārc<u>um</u> <u>ā</u> magistr<u>ō</u> laudāt<u>um</u> <u>esse</u>') dīcit.

1. Iūlius: "Domina ancillās vocāvit". =
2. Iūlius: "Bōs īrātus Mārcum cornū pulsāvit". =
3. Aemilius: "Hostēs Rōmānōrum castra oppugnāvērunt". =
4. Iūlius: "Magister discipulōs pūnīvit". =
5. Iūlius: "Mārcus haec verba nōn scrīpsit". =
6. Iūlius: "Servī dominam nōn audīvērunt". =
7. Iūlius: "Probās ancillās domina laudāvit". =
8. Iūlius: "Mārcus Iūliam verberāvit". =

acc. cum īnf. perfectī passīvī

Exercitium sextum

Exemplum: Magister: "Mārcus pūnītus est".
= Quid dīcit magister? Magister 'Mārcum pūnītum esse' dīcit.

1. Magister: "Sextus laudātus est". =
2. Magister: "Discipulī improbī verberātī sunt". =
3. Magister: "Vocābula ā Mārcō male scrīpta sunt". =
4. Magister: "Litterae ā Mārcō foedē scrīptae sunt". =
5. Magister: "Discipulī virgā pulsātī sunt". =
6. Iūlius: "Ancillae ā dominā vocātae sunt". =
7. Iūlius: "Is ā magistrō laudātus est". =
8. Iūlius: "Ea ā servīs discēdentibus salūtāta est". =

sē (*acc.: m. et f., sing. et plūr.*)

Exercitium septimum

Exempla: Iūlius: "Dāvum vocāvī". = Iūlius 'sē Dāvum vocāvisse' dīcit.
Dāvus: "Ā dominō vocātus sum". = Dāvus 'sē ā dominō vocātum esse' dīcit.
Ancillae: "Dominam audīvimus". = Ancillae 'sē dominam audīvisse' dīcunt.

1. Magister: "Ā discipulīs intrantibus salūtātus sum". =
2. Magister: "Discipulōs improbōs verberāvī". =
3. Discipulī: "Ā magistrō verberātī sumus". =
4. Iūlia: "Ab ancillīs vocāta sum". =
5. Ancillae: "Iūliam vocāvimus". =
6. Mārcus: "Ā servō excitātus sum". =
7. Dāvus: "Mārcum excitāvī". =
8. Servī: "Ā dominō audītī nōn sumus". =
9. Ancillae: "Ā dominā vocātae sumus". =
10. Mārcus: "Bonus discipulus fuī, pulchrē scrīpsī et bene computāvī". =

Exercitium octāvum

Exempla: Magister: "(Ego) bene recitō". = Magister 'sē bene recitāre' dīcit.
Discipulī: "(Nōs) bene computāmus". = Discipulī 'sē bene computāre' dīcunt.
Iūlius: "Servus meus abest". = Iūlius 'servum suum abesse' dīcit.

Iūlius: "(Ego) servum meum quaerō". = Iūlius 'sē servum suum quaerere' dīcit.

1. Mārcus: "Rēctē numerō". =
2. Mīlitēs Rōmānī: "Germānōs nōn timēmus". =
3. Iūlius: "Servum meum nōn reperiō". =
4. Mārcus: "Ā magistrō semper reprehendor". =
5. Albīnus: "Ānulōs ac gemmās vēndō". =
6. Albīnus: "Ōrnāmenta mea pulcherrima sunt". =
7. Ancillae: "Saepe ā dominā laudāmur". =
8. Nautae: "Nūbēs ātrās procul intuēmur". =
9. Iūlius: "Nummōs meōs nōn reperiō". =
10. Aemilius: "Ducī semper pāreō". =
11. Iūlius: "Fīlius meus ā medicō nōn sānātur". =
12. Servī: "Pecūniam dominī nōn habēmus". =

perfectum āctīvī et passīvī

herī = diē ante hunc diem (↔ crās)

Exercitium nōnum

1. Magister discipulīs "Herī" inquit "nōn sōlum mihi nōn pāru______, sed etiam per imbrem ambulāv______ et in viā pugnāv______. Nōnne rēctē dīcō?"
2. Sextus: "Ego tibi pāru______, magister, et litterae meae ā tē laudāt_________"."
3. Sextus dīcit 'sē magistrō pāru______, et litterās suās ab eō laudāt_________'.
4. Magister: "Vērum est quod dīcis, Sexte, sed tū quoque in lūdō dormīv______ et ā mē verberāt_________"."
5. Mārcus rīdēns: "Sextus, discipulus 'optimus' herī improbus fu______, et ā magistrō pūnīt_________. Hahaha!"
6. Mārcus 'Sextum discipulum improbum fu______, et ā magistrō pūnīt_________' dīcit.
7. Sextus īrātus: "Herī tē pugnō pulsāv______, Marce: nōn satis tibi fuit?"
8. Magister: "Cūr in viā pugnāv______, puerī?"
9. Sextus: "Quia Mārcus et Titus mātrem meam 'turpem' appellāv______, et ipse 'barbarus' ab iīs appellāt_________"."
10. Mārcus Titusque: "Mātrem tuam 'turpem' nōn appellāv______, sed certē tē 'barbarum' vocāv______, quod fortis et stultus es ut barbarī".
11. Magister: "Nōn sōlum improbī discipulī, sed etiam improbī puerī fu______, Mārce et Tite! In lūdō mihi nōn pāru______, et in viā duo cum ūnō pugnāv______".

12. Mārcus et Titus: "Tū ā nōbīs nōn minus quam ā Sextō, quī tē recitante item dormīv_________, audīt_________".
13. Magister: "Tamen Sextus rēctē scrīps______, vōs autem prāvē scrīps______, neque ā mē laudāt_________". Magister 'Sextum rēctē scrīps______' dīcit.
14. Mārcus: "'Sextum ā tē laudāt_________' dīcis. Sed aspice eius tabulam!"
15. Magister tabulam aspiciēns: "Ego hās litterās herī nōn laudāv______, nam foedae sunt".
16. Sextus: "Tabulae herī ā tē mūtāt_________, Mārce, mē humī iacente".
17. Sextus 'tabulās ā Mārcō mūtāt_________' dīcit.
18. Mārcus et Titus: "Nōs quoque humī iacu______: ergō tabulās nōn mūtāv______".
19. Sextus: "At vōs mē tenu______. Vōs tabulās mūtāv______ putō, atque id vōbīs dēmōnstrābō".
20. Mārcus, quī tabulās mūtāv______, 'sē tabulam suam sēcum nōn habēre' dīcit.

Exercitium decimum

praeteritum perfectum et praeteritum imperfectum

Exemplum: Nox obscūra erat: nūlla lūna caelum illūstrābat.
Tum fulgur caelum illūstrāvit.

1. Rōmānī in castrīs erant: nūllus hostis cernē______. Tum hostēs castra oppugnā______.
2. Discipulī in lūdō sedē_______, cum Mārcus intrā______, neque magistrum salūtā______.
3. Puerī in viā ambulā______, cum tonitrum audī______.
4. Tonitrus audī__________ ā puerīs, quī domum redī______.
5. Iūlia in hortō canē________. Tum ā Mārcō pugnō pulsā__________.
6. Mārcus et Quīntus in hortō lūdē______. Tum Iūlius ā Mārcō vocā__________.
7. Iūlius Mārcum audī______, quī perterritus clāmā______, quia Quīntus humī iacē______, neque sē movē______.
8. Discipulī in lūdō dormi______: ergō magister eōs verberāv______.
9. Mīlitēs in castrīs dormi______, cum clāmōrem audī______.
10. Aemilia in ātriō e______. Tum ab Iūliā vocā__________.

CAPITVLVM ALTERVM ET VICESIMVM

Exercitium prīmum

supīnum I
≈um
≈ = thema supīnī

Exemplum: Hostēs ad castra veniunt, quod ea oppugnāre volunt.
= Hostēs castra oppugnātum veniunt.

1. Iūlius in hortum exit, quod ambulāre vult. =
2. Iūlia in cubiculum it, quod dormīre vult. =
3. Cornēlius ad vīllam Iūliī venit, quod eum salūtāre vult. =
4. Dominus ad servōs accēdit, quod pecūniam ab iīs postulāre vult. =
5. Puerī ad lacum veniunt, quod lavārī volunt. =

Exercitium secundum

supīnum II
≈ū

Exemplum: Difficile est vōcem īnfantis audīre.
= Vōx īnfantis difficilis est audītū.

1. Facile est hoc nōmen dīcere. =
2. Facile nōn est facere quod dīcis. =
3. Litterās Graecās legere difficile est. =
4. Facilius est hoc dīcere quam facere. =

facere fēcisse factum
legere lēgisse lēctum

Exercitium tertium

ablātīvus absolūtus
3: cum participiō perfectī

Exemplum: Postquam / Quia canis vīnctus est, tabellārius in vīllam intrat.
= Cane vīnctō, tabellārius in vīllam intrat.

1. Postquam catēna ā cane rupta est (= ____________________), tabellārius territus neque recēdere neque prōcēdere potest.
2. Quia canis solūtus est (= ________________), tabellārius īrātus timet.
3. Postquam Mēdus ab Aemiliā vocātus est (= ______________ ___________), Iūlius baculum sūmit.
4. Quia ānulus ā Mēdō ēmptus est (= ________________ ______), Lȳdia laeta est.
5. Postquam urbs ab hostibus oppugnāta est (= ______________ ____________), exercitus Rōmānus vocātus est.
6. Postquam discipulī verberātī sunt (= ____________________), magister librum iterum recitat.

7. Postquam ancillae monitae sunt (= ____________________),
Aemilia in hortum exit.
8. Quia pallium ā cane scissum est (= ____________________),
tabellārius īrātus discēdit.

ablātīvus absolūtus
3: cum participiō perfectī

Exercitium quārtum

1. Castr___ expugnāt___, mīlitēs improbī fugiunt.
2. Mārc___ et Tit___ pūnīt___, magister Sextum laudat.
3. Verb___ rēctē scrīpt___, Sextus ā magistrō laudātur.
4. Can___ iterum vīnct___, tabellārius tranquillus est.
5. Tabul___ inter pugnam mūtāt___, Mārcus domum redit.
6. Nōmin___ medicī audīt___, Quīntus horret.
7. Libr___ recitāt___, magister discipulōs verberat.
8. Mult___ margarīt___ ā virīs ēmpt___, fēminae gaudent.
9. Līber___ salūtāt___, Iūlius in ātrium intrat.
10. Stil___ inter pugnam ā Sextō rupt___, Mārcus scrībere nōn potest.

ablātīvus absolūtus
3: cum participiō perfectī

Exercitium quīntum

Perfecta in ablātīvōs absolūtōs mūtā.

Novus diēs est. Discipulī in lūdō sedent, magistrō librum recitante. Postquam initium librī recitātum est, magister dīcit: "Hodiē novam sententiam in tabulīs vestrīs scrībētis". Postquam haec verba dicta sunt, magister sententiam dictat. Discipulī magistrum dictantem audiunt et tabulās suās, postquam sententiae scrīptae sunt, eī dant. Sextus et Titus tōtam sententiam scrīpsērunt, sed Mārcus, quia calamus ā Sextō ruptus est, initium tantum scrīpsit.

Magister sententiās Sextī et Titī aspicit et, postquam iī laudātī sunt, sententiam quoque Mārcī legit. Mārcus, quia Sextus et Titus ā magistrō nōn pūnītī sed laudātī sunt, īrātus tabulam ostendit, 'sē quoque rēctē scrīpsisse' dīcēns. Magister vērō, postquam Mārcī verba audīvit, 'eum nōn sōlum prāvē scrīpsisse, sed etiam falsa dīxisse' dīcit. Tum ergō Mārcus, quī tabulās inter pugnam mūtāvit: "Nōnne vidēs nōmen Sextī in hāc tabulā scrīptum esse, magister?" inquit: "Sextī est haec tabula: ergō nōn ego, sed Sextus prāvē scrīpsit".

Exercitium sextum

Exemplum: ānulus ferreus = ānulus ex ferrō

ablātīvus māteriae
ex / ē *cum abl.*
-eus -ea -eum

1. lectīca lignea =
2. nummus aureus =
3. catēnae ferreae =
4. ōstium ligneum =
5. ānulī ex aurō =
6. gladius ex ferrō =
7. tabula ex lignō =
8. speculum ex aurō =

Exercitium septimum

1. __________, __________, dictum
2. __________, ēmisse, __________
3. scindere, __________, __________
4. __________, __________, monitum
5. __________, terruisse, __________
6. posse, __________
7. claudere, __________, __________
8. __________, __________, apertum
9. solvere, __________, __________
10. __________, vēnisse
11. __________, __________, pulsum
12. __________, rūpisse, __________
13. vincīre, __________, __________

CAPITVLVM VICESIMVM TERTIVM

Exercitium prīmum

participium futūrī

≈ūrus -a sum, es, est
≈ūrī -ae sumus, estis, sunt

1. Iūlius, quī hominem ______________ (= pūniet), baculum sūmit.
2. Aemilia: "Quem hominem ______________ (= verberābis), Iūlī? Num Mārcum?"
3. Iūlius: "Servum improbum ______________ (= verberābō), quī pecūniam meam habet".
4. Aemilia, quae ancillās ______________ (= vocābit), in hortum exit.
6. Lȳdia: "Nōnne hunc ānulum gemmātum mihi ______________ (= emēs), Mēde?"
5. Mēdus pecūniam prōmit quā ānulum gemmātum ______________ (= emet).
7. Mēdus: "Certē hunc ānulum tibi ______________ (= emam), Lȳdia, amīca mea, quod tē amō".
8. Tabellārius: "Retinē canem tuum, iānitor, quī catēnam ______________ (= rumpet)".
9. Ancillae pecūniam prōmunt quā pānem ______________ (= ement).
10. Discipulī: "Posthāc bonī discipulī ______________ (= erimus), magister, ac tibi ______________ (= pārēbimus). Hoc tibi prōmittimus!"
11. Aemilia: "Novum īnfantem mox ______________ (= habēbō)".
12. Fēmina quae īnfantem ______________ (= habēbit) multum laetātur.

Exercitium secundum

acc. cum īnf. futūrī āctīvī

≈ūrum -am -um } esse
≈ūrōs -ās -a } esse

Exemplum: Iūlius: "Crās quoque Mārcus in lūdō dormiet".
= Iūlius 'crās quoque Mārc<u>um</u> in lūdō dormīt<u>ūrum</u> <u>esse</u>' dīcit.

1. Aemilia: "Iūlia mox dormiet". =
2. Magister: "Crās quoque Sextus rēctē, Mārcus vērō prāvē scrībet". =

3. Aemilia: "Ancillae aquam ex impluviō sūment". =
4. Mīlitēs: "Hostēs mox castra oppugnābunt". =
5. Fēminae: "Virī ōrnāmenta ement". =
6. Iūlius: "Servus ad magistrum epistulam feret". =
7. Servī: "Ancillae dominam vocābunt". =
8. Iūlius: "Posthāc servus Mārcum ad lūdum dūcet". =

Exercitium tertium

acc. cum īnf. futūrī āctīvī

Exemplum: Mārcus: "Numquam iterum in viā pugnābō".
= Mārcus 'sē numquam iterum in viā pugnātūrum esse' dīcit.

1. Dāvus: "Iānuam clāve claudam". =
2. Mārcus: "Posthāc magistrō pārēbō". =
3. Iānitor: "Canem catēnā vinciam". =
4. Iūlius: "Epistulam ad magistrum scrībam". =
5. Quīntus: "Mox sānus erō". =
6. Aemilia: "Bona erō māter, et īnfantem vāgientem audiam". =
7. Magister: "Bonōs discipulōs laudābō, malōs vērō pūniam". =
8. Ancillae: "Mox in cubiculīs dormiēmus". =
9. Iūlia: "Patrem semper 'tatam' vocābō". =
10. Mīlitēs: "Crās hostium castra oppugnābimus". =

Exercitium quārtum

acc. cum īnf. futūrī passīvī
≈um īrī

Exemplum: Iūlius: "Bonī discipulī ā magistrō laudābuntur".
= Quid dīcit Iūlius? Iūlius 'bonōs discipulōs ā magistrō laudātum īrī' dīcit.

1. Aemilia: "Improbī servī ā dominō verberābuntur". =
2. Mīlitēs: "Castra ab hostibus oppugnābuntur". =
3. Iānitor: "Catēna ā cane iterum rumpētur". =
4. Iūlius: "Iānua ā servō clāve claudētur". =
5. Magister: "Sententia ā Mārcō prāvē scrībētur". =
6. Magister: "Librī Graecī ab optimīs discipulīs legentur". =
7. Iūlius: "Mēdus sevērē pūniētur". =
8. Iūlius: "Epistula ā servō ferētur". =
9. Dux: "Oppidum ā Germānīs oppugnābitur". =
10. Aemilia: "Vestēs novae ab ancillīs ementur". =

Exercitium quīntum

Exemplum: Iūlius Mārcum putat crās improbum: esse / fuisse / futūrum esse.

1. Aemilius dīcit 'herī castra ab hostibus: oppugnārī / oppugnātum īrī / oppugnāta esse'.
2. Syra dīcit 'Iūliam nunc ā Mārcō: pulsātam esse / pulsārī / pulsātum īrī'.
3. Iūlius dīcit 'crās Dāvum Mārcum ad lūdum: ductum esse / ductūrum esse / ductum īrī'.
4. Tabellārius putat herī canem ā iānitōre: solūtum esse / solūtum īrī / solvī.
5. Iūlius dīcit 'posthāc improbōs servōs ā dominō sevērē: pūnītum īrī / pūnītūrōs esse / pūnīrī'.
6. Mārcus videt magistrum epistulam: scrībī / scrīptam esse / scrībere.
7. Quīntus audit ē vīllā herī Mēdum: fugere / fūgisse.
8. Mēdus Lȳdiae prōmittit 'sē novum dōnum: ēmptum īrī / ēmptūrum esse / ēmptum esse'.

Exercitium sextum

īnfīnītīvus praesentis, praeteritī et futūrī

Exemplum: Mārcus: "(Ego) bonus discipulus hodiē sum (esse), herī fuī (esse) et crās quoque erō (esse)".
= Mārcus 'sē bonum discipulum *hodiē* esse, *herī* fuisse et *crās* quoque futūrum esse' dīcit.

1. Pāstor: "Ovis herī ē campō ________ (fugere), et in silvam ________ (intrāre)". = Pāstor dīcit '...'
2. Iūlius: "Mārcus herī in lūdō improbus _______ (esse), et ā magistrō ______________ (verberāre)". = Iūlius dīcit '...'
3. Aemilia: "Mārcus posthāc magistrō ________ (pārēre), ac prōmissum _________ (facere)". = Aemilia putat ...
4. Aemilia: "Hic medicus stultus ______ (esse), neque Quīntum sānāre ________ (posse)". = Aemilia putat ...
5. Iūlius: "Posthāc Mārcus in viā nōn sōlus ____________ (ambulāre), sed ā Dāvō ad lūdum __________ (dūcere)". = Iūlius dīcit '...'
6. Mēdus: "Herī Lȳdiae ānulum _______ (emere)". = Mēdus dīcit '...'

7. Ancillae: "Nunc Iūlia in hortō cum cane suā pilā ________ (lūdere) et ā frātre, nīdōs quaerente, _________ (vocāre)". = Ancillae dīcunt '...'
8. Iūlius: "Fortasse crās epistulam ad magistrum ________ (scrībere), eīque 'mē mercēdem solvere nōlle' ________ (dīcere)". = Iūlius dīcit '...'
9. Syra: "Tabellārius herī epistulam ________ (ferre), et Mārcus in cubiculum ā Dāvō _____________ (inclūdere)". = Syra dīcit '...'
10. Iānitor: "Posthāc canis duābus catēnīs __________ (vincīre)". = Iānitor putat ...

Exercitium septimum

1. advenīre, __________
2. __________, __________, lātum
3. __________, attulisse, __________
4. legere, __________, __________
5. __________, meruisse
6. facere, __________, __________ *faciō -iunt*
7. fugere, __________ *fugiō -iunt*
8. __________, __________, dēbitum
9. ostendere, __________
10. __________, perdidisse
11. __________, prōmpsisse, __________
12. dūcere, __________, __________
13. __________, __________, inclūsum
14. trādere, __________, __________
15. __________, mīsisse, __________

CAPITVLVM VICESIMVM QVARTVM

Exercitium prīmum

1. Tabellārius: "Nōnne _____ audīs, iānitor? Iānuam pulsō, cūr ā _____ nōn aperītur?"
2. Iānitor: "Quis _____ vocat? Quis 'iānuam ā _____ nōn aperīrī' dīcit?"
3. Tabellārius: "_____ Tlēpolemus sum".
4. Iānitor: "Quisnam _____ es, quī sīc clāmās?"
5. Tabellārius: "Tlēpolemus sum, Diodōrī tabellārius. Cūr _____ iānuam nōn aperīs, iānitor?"
6. Tlēpolemus '_____ Diodōrī tabellārium esse' dīcit.
7. Iānitor: "_____ nōn crēdō. Cūr ad vīllam vēnistī?"
8. Tlēpolemus: "Epistulam ferō, iānitor. Nōnne scīs tabellāriōs epistulās ferre? _____ stultē interrogās, iānitor!"
9. Tlēpolemus 'epistulam ā _____ ferrī' dīcit.
10. Iānitor: "_____ iānitōrēs crēdere nōn solēmus _____ tabellāriīs, quod saepe mentīminī".
11. Tabellārius: "Quīn aperīs, iānitor, _____que sub tēctum admittis? Per imbrem ambulāvī, et pedēs _____ dolent. Sub tēctō melius colloquēmur".
12. Tlēpolemus 'pedēs _____ dolēre' dīcit.
13. Iānitor: "_____ tabellāriī semper _____ iānitōrēs dormientēs excitātis. Cūr nōn omnēs eādem hōrā venīre solētis?"
14. Tlēpolemus: "Quia _____ nōn omnēs epistulae ā dominīs simul dantur. Accipe igitur epistulam quam ferō, iānitor, et statim discēdam: id _____ prōmittō".
15. Iānitor: "Nunc _____ aperiam, Tlēpoleme. Sed _____ moneō: canis ferōx hīc est: epistulam igitur _____ dā, et statim ā _____, id est ā _____ et cane meō ferōcī, discēde".

ego	tū
mē	tē
mihi	tibi
mē	tē
nōs	vōs
nōs	vōs
nōbīs	vōbīs
nōbīs	vōbīs
–	
sē	
sibi	
sē	

Exercitium secundum

Exempla: Puer ūmidus *est*, quod per imbrem ambulāv<u>it</u> (ambulāre).
Puer ūmidus *erat*, quod per imbrem ambulā<u>verat</u> (ambulāre).

plūsquamperfectum
~erat ~erant
≈us ≈a erat

1a. Quīntus in lectō iacēbat, quod dē arbore ____________ (cadere).
1b. Quīntus in lectō iacet, quod dē arbore __________ (cadere).

2a. Mārcus verberātus est, quia in lūdō __________ (dormīre) et malus discipulus __________ (esse).
2b. Mārcus verberātur, quia in lūdō __________ (dormīre) et malus discipulus __________ (esse).
3a. Etiam Sextus et Titus ā magistrō pūniuntur, quod eum recitantem nōn __________ (audīre).
3b. Etiam Sextus et Titus ā magistrō pūniēbantur, quod eum recitantem nōn __________ (audīre).
4a. Iūlius īrātus erat, quod magistrī epistulam __________ (legere).
4b. Iūlius īrātus est, quod magistrī epistulam __________ (legere).
5a. Mārcus clāmat, quod in cubiculum __________ (inclūdere).
5b. Mārcus clāmābat, quod in cubiculum __________ (inclūdere).
6a. Pāstor timēbat, quia ovis nigra in silvam __________ (intrāre).
6b. Pāstor timet, quia ovis nigra in silvam __________ (intrāre).
7a. Tabellārius trīstis est, quod canis eius pallium novum dentibus __________ (scindere).
7b. Tabellārius trīstis erat, quod canis eius pallium novum dentibus __________ (scindere).
8a. Iūlia plōrābat, quod ā Mārcō __________ (pulsāre).
8b. Iūlia plōrat, quod ā Mārcō __________ (pulsāre).
9a. Lupus ululat, quod ā cane __________ (mordēre).
9b. Lupus ululābat, quod ā cane __________ (mordēre).
10a. Lȳdia gaudēbat, quod Mēdus ānulum __________ (emere).
10b. Lȳdia gaudet, quod Mēdus ānulum __________ (emere).

Exercitium tertium

1. Aemilia: "Cūr Mārcum herī pūnīvistī, Iūlī?" Iūlius: "Quod in lūdō malus discipulus fue______: magistrum recitantem nōn audīve______, et prāvē scrīpse______".
2. Aemilia: "Quid fēc______ cēterī discipulī? Fu______ne probī?"
3. Iūlius: "Omnēs, praeter Sextum, ā magistrō verberātī sunt, quod dormīv______; Sextus vērō laudātus est, quod ab eō sententia rēctē scrīpt__ er_____".

plūsquamperfectum āctīvī
1. ~eram ~erāmus
2. ~erās ~erātis
3. ~erat ~erant

passīvī
≈us ≈a } eram / erās
≈us ≈a ≈um erat

4. Mārcus: "Iam omnēs ā magistrō pūnīt__ er_____, pater: cūr igitur mē iterum pūnīvistī?"
5. Iūlius: "Quia falsum dīx______, Mārce, et in viā pugnāv______".
6. Aemilia: "Quid ais? 'Mārcum pugnāvisse' dīcis?" Aemilia, quae fīlium sordidum et cruentum nōn vīd______, Mārcum pugnāvisse nesciēbat.
7. Mārcus: "Sordidus rediī quod in viā pugnāv______, māter, et humī iacu______, sed etiam Sextus et Titus sordidī rediērunt quod in viā pugnāv______ et humī iacu______".
8. Aemilia: "Cūr pugnāvistis, Mārce? Nōnne quia tū et Titus prāvē scrīps______ et ā magistrō reprehēns___ er_____?"
9. Mārcus: "Sextus quoque ā magistrō reprehēnsus est, quod in lūdō dormīv______; sed ego et Titus eum pulsāvimus, quod turpia verba nōbīs dīx______".
10. Aemilia: "Ergō nōn sine causā pater tē pūnīvit: in lūdō dormīv______ et prāvē scrīps______, in viā pugnāv______ et nōbīs falsum dīx______. Verbera meruistī, Mārce!"
11. Māter Sextī: "Fuistīne bonus discipulus herī in lūdō?" Sextus: "Certē, māter. Magister mē laudāvit, quia rēctē computāv______, et litterae ā mē pulchrē scrīpt___ er_____".
12. Māter Sextī: "Suntne Mārcus et Titus quoque ā magistrō laudātī?" Sextus: "Titus et Mārcus, quī male computāv______, prāvē scrīps______ et in lūdō dormīv______, ā magistrō pūnītī sunt".

Exercitium quārtum

1. Iūlius: "Cūr nōbīs __________ (mentīrī), Mārce?"
2. Mārcus: "__________ (mentīrī), quia verbera timēbam; neque falsa sunt omnia quae __________ (loquī): omnēs ā magistrō verberātī sumus!"
3. Mārcus patris verbera timēbat, ergō __________ (mentīrī).
4. Aemilia: "Cūr herī Mēdus Mārcum ad lūdum nōn __________ (comitārī)?"
5. Iūlius: "Quia servus improbus est: pecūniam habet meam, falsa __________ (loquī) et Dāvum accūsāvit".
6. Mēdus enim 'sē pecūniam dominī sūmpsisse' nōn __________ (fatērī).
7. Cēterī servī nōn __________ (mentīrī): "Nōs autem

≈ī ≈ae } erāmus / erātis
≈ī ≈ae ≈a erant

perfectum verbōrum dēpōnentium

vērum ______________ (loquī), domine".
8. Iūlius: "Ita est, vōs vērum ______________ (loquī), et ancillae quoque vērum ______________ (loquī)".
9. Syra Quīntum cōnsōlārī ______________ (cōnārī).
10. Mēdus Lӯdiam ad Albīnī tabernam Rōmae ______________ (comitārī).

Exercitium quīntum

Exemplum: Iūlius: "Mārcus mentītus est".
= Quid dīcit Iūlius? Iūlius 'Mārc<u>um</u> mentīt<u>um</u> <u>esse</u>' dīcit.

1. Albīnus: "Mēdus Lӯdiam ōsculātus est". =
2. Aemilia: "Ancillae vērum locūtae sunt". =
3. Aemilia: "Servī ancillās ad forum herī comitātī sunt". =
4. Syra: "Dēlia dominam in ātrium comitāta est". =
5. Servus: "Pāstor 'ovem in silvam intrāvisse' fassus est". =
6. Ancilla: "Mēdus dominum īrātum veritus est". =
7. Syra: "Quīntus ē lectō surgere cōnātus est". =
8. Aemilia: "Syra Quīntum cōnsōlāta est". =

ablātīvus <u>comparātiōnis</u>
(comparātiō -ōnis *f.* < comparāre)

Exercitium sextum

Exemplum: Quīntī pēs dexter maior est quam pēs laevus.
= Quīntī pēs dexter maior est ped<u>e</u> laev<u>ō</u>.

1. Sextus discipulus melior est quam Mārcus. =
2. Mēdus fortior quam Dāvus est. =
3. Scūtum gravius est quam pīlum. =
4. Hasta longior est quam gladius. =
5. Lupus ferōcior quam canis est. =
6. Mārcus cēterīs discipulīs pigrior nōn est. =
7. Ovis nigra ovibus albīs peior nōn est. =
8. Ānulus gemmātus ānulō sine gemmā pulchrior est. =
9. Iūlia Quīntum Mārcō crassiōrem esse putat. =
10. Syra 'Mārcum cēterīs discipulīs stultiōrem nōn esse' dīcit. =

Exercitium septimum

1. dolēre, __________
2. __________, cecidisse
3. īre, __________

eō eunt
red-eō -eunt

cupiō -iunt

4. redīre, __________
5. __________, __________, cognitum
6. __________, cupīvisse
7. frangere, __________, __________
8. __________, reprehendisse, __________
9. lavāre, __________, __________ / __________
10. __________, __________, vīsum
11. dare, __________, __________
12. mordēre, __________, __________
13. __________, lūsisse
14. velle, __________
15. __________, locūtum
16. fierī, __________
17. fatērī, __________
18. __________, veritum
19. patī, __________

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Exercitium prīmum

1. Iūlius: "Nōlī __________ (mentīrī), Mārce; iam vērum ____ ______ (fatērī)!"
2. Iūlius: "Magistrī epistulam ___________ (intuērī), Mārce! Magister 'tē improbum discipulum fuisse' scrīpsit. Iam nōlī falsum __________ (loquī): Dāvum __________ (sequī), quī tē in cubiculum inclūdet".
3. Māter Sextī: "__________ (laetārī), fīlī mī, quod bonus discipulus in lūdō hodiē fuistī".
4. Quīntus: "Nōlī ē cubiculō ___________ (ēgredī), Syra: hīc manē, mēque __________ (cōnsōlārī)!"
5. Syra: "Nōlī __________ (oblīvīscī) mē Iūliam in hortum comitārī dēbēre, Quīnte. __________ (opperīrī) paulum".
6. Quīntus: "___________ (pollicērī) tē brevī reditūram esse, Syra!"
7. Iūlia: "Iam venī, Syra! Māla et pira ___________ (intuērī) quae tata mihi dedit".
8. Syra: "Ō, quam fōrmōsa sunt! Ea cum Quīntō __________ (partīrī), quī in lectō iacet, neque surgere potest".
9. Magister: "Post merīdiem in lūdum ___________ (revertī), discipulī!"
10. Mārcus: "Nōlīte magistrum timēre, amīcī, sed mē ______ _____ (sequī)".
11. Cornēlius: "Ad vīllam Iūliī mē ___________ (comitārī), servī!"
12. Cornēlius: "Mē ante hanc iānuam ___________ (opperīrī), servī!"
13. Iūlius: "__________ (laetārī), līberī, quod novam sorōrem mox habēbitis".
14. Iūlia: "Nōlī ___________ (proficīscī), pater! Mē in hortum __________ (comitārī), et lūde mēcum!"
15. Mārcus: "Mē __________ (comitārī), Tite et Sexte!" Titus: "__________ (opperīrī), Mārce! Quō īs?"
16. Mārcus: "Mē __________ (sequī), Tite et Sexte; nōlīte ad lūdum statim __________ (revertī)!"
17. Mārcus: "__________ (intuērī) illum nīdum, quī inter folia et rāmōs est, amīcī!"

imperātīvus verbōrum dēpōnentium
-re -minī
[1] -āre -āminī
[2] -ēre -ēminī
[3] -ere -iminī
[4] -īre -īminī

nōlī / nōlīte } *et īnf.*

red-itūrus < red-īre

18. Sextus et Titus: "Ad lūdum īmus, Mārce: nōs __________ (sequī)!"
19. Mārcus: "Hūc __________ (revertī), Sexte et Tite! Lūdum __________ (oblīvīscī)!"
20. Mārcus: "Iam intellegō: magistrum timētis. Vōs igitur sequar, sed māla vestra mēcum __________ (partīrī)!"

Exercitium secundum

ubi? Athēnīs, Naxī, in Crētā
quō? Athēnās, Naxum, ad / in Crētam
unde? Athēnīs, Naxō, ā / ē Crētā

1. Cornēlius __________ (Tūsculum) habitat, Thēseus vērō __________ (Athēnae) habitābat.
2. Cornēlius __________ (Tūsculum) __________ (Rōma) it, Thēseus vērō __________ (Athēnae) __________ (Crēta) nāvigāvit.
3. Cornēlius nunc __________ (Rōma) est, Thēseus vērō __________ (Crēta).
4. __________ (urbs Rōma) multa aedificia sunt, __________ (īnsula Crēta) labyrinthus erat.
5. Cornēlius __________ (Rōma) __________ (Tūsculum) redit, quod __________ (oppidum Tūsculum) vīvit.
6. Thēseus __________ (Crēta) __________ (Naxus) nāvigat.
7. Thēseus Ariadnam __________ (Naxus) dēseruit. Deinde __________ (īnsula Naxus) __________ (Athēnae) rediit.
8. Thēseus __________ (urbs Athēnae) iterum est, Ariadna vērō __________ (īnsula Naxus) manet.

Exercitium tertium

Exemplum: Thēseus fīlum secūtus est et labyrinthī exitum facile repperit.
= Thēseus fīlum secūtus labyrinthī exitum facile repperit.

1. Iūlius haec locūtus est, atque abiit. =
2. Thēseus Athēnīs profectus est et Crētam petīvit. =
3. Multī virī prōmissa sua oblītī sunt, et fēminās sine pecūniā dēseruērunt. =
4. Mēdus et Lȳdia ex Italiā profectī erant, et in Graeciam nāvigābant. =
5. Syra Iūliam in hortum comitāta est, et in Quīntī cubiculum rediit. =

6. Mīlitēs 'sē fortiter pugnātūrōs esse' pollicitī sunt, et in hostēs impetum fēcērunt. =
7. Iūlius uxōrem ōsculātus est, et Rōmam abiit. =
8. Mārcus 'sē improbum discipulum fuisse' fassus est, et 'sē bonum puerum futūrum esse' prōmīsit. =

Exercitium quārtum

incipiō -iunt
inter-ficiō -iunt
iaciō -iunt
cōn-spiciō -iunt

1. iubēre, __________, __________
2. __________, __________, coeptum
3. __________, interfēcisse, __________
4. trahere, __________, __________
5. __________, dēseruisse, __________
6. __________, __________, iactum
7. regere, __________, __________
8. __________, __________, gestum
9. __________, petīvisse, __________
10. reperīre, __________, __________
11. __________, __________, redditum
12. __________, relīquisse, __________
13. occīdere, __________, __________
14. quaerere, __________, __________
15. __________, __________, cōnstitūtum
16. __________, accessisse
17. cōnspicere, __________, __________
18. a- cōn- dē-scendere, -__________
19. __________, secūtum
20. oblīvīscī, __________
21. proficīscī, __________
22. __________, pollicitum

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Exercitium prīmum

gerundium

-ndum -ī -ō
[1] -andum -ī -ō
[2] -endum -ī -ō
[3] -endum -ī -ō
[4] -iendum -ī -ō

nārrāre
ad nārrandum
nārrandī
(in / dē) nārrandō

1. Īcarus, fessus ambul______, cōnsēdit.
2. Daedalus cōnsilium ē carcere fugi______ excōgitāvit.
3. Daedalus et Īcarus ad vol______ parātī sunt.
4. Iūlius dēlectātur leg______.
5. Mēdus cupidus erat fugi______.
6. Lȳdia parāta est ad proficīsc______.
7. Puerī lūdum petunt ad disc______.
8. Sextus in scrīb______ et in comput______ impiger est.
9. Mārcus vērō disc______ cupidus nōn est, et tempus in hortō lūd______ opperītur.
10. Mārcus artem scrīb______ nescit, ergō cōnsilium ment_______ excōgitat.
11. Pāstor, ove inventā, fīnem quaer______ facit.
12. Mārcus fessus est magistrum aud______.
13. In vol______ Īcarus Daedalō audācior fuit.
14. Daedalus dē fugi______ cōgitat.
15. Ad scrīb______ calamum habēre necesse est.
16. Ars leg______ Mārcō difficilis vidētur.
17. Tempus est ē lūdō ēgredi______ et domum revert______.
18. In vol______ nūlla avis celerior est quam aquila.
19. Aqua necessāria est ad vīv______.
20. Syra, fessa nārr______, fīnem dīc______ facit.

Exercitium secundum

gerundium

1. Puerī lūdum petunt __________ (discere) causā.
2. Nautae ad __________ (nāvigāre) parātī sunt.
3. Numerōs et litterās discipulī __________ (computāre) et __________ (scrībere) discunt.
4. Magister fīnem __________ (scrībere) facit et epistulam tabellāriō trādit.
5. Iūlia __________ (lūdere) causā in hortum exit.
6. Iūlius fessus __________ (legere) librum clausit.
7. Mīlitēs Rōmānī, ducī pārentēs, ad __________ (pugnāre) parātī sunt.
8. In __________ (pugnāre) nūllus exercitus exercitū Rōmānō fortior est.

9. Mēdus in patriam __________ (nāvigāre) cupidus est.
10. Ars __________ (volāre) haud difficilis est, sed Īcarus, arbitrātus sē ad __________ (volāre) parātum esse, cōnsilium patris nōn audīvit, et in __________ (volāre) temerārius fuit.

Exercitium tertium

Exemplum: Daedalus cōnsilium excōgitāvit: fugiendō / fugiendī / in fugiendō.

1. Quīntus nescit artem: ad natandum / natandī / in natandō.
2. Sextus impiger est: computandum / computandī causā / in computandō.
3. Discipulī discunt: audiendō / audiendī / ad audiendum.
4. Cibus necessārius est: ad vīvendum / dē vīvendō / vīvendī.
5. Mēdus cupidus erat: ad fugiendum / fugiendī / fugiendō.
6. Mīlitēs ē castrīs exeunt: in pugnandō / pugnandī causā / pugnandī.
7. Iūlia fessa est: ad lūdendum / in lūdendō / lūdendō.
8. Discipulus sine stilō parātus nōn est: in scrībendō / scrībendī / ad scrībendum.
9. Mīlitēs Rōmānī fortissimī sunt: pugnandī / in pugnandō / pugnandī causā.
10. Discipulus discit sī cupidus est: discendō / discendī / ad discendum.

Exercitium quārtum

Exemplum: Mārcus magistrō piger (esse) vidētur.
= Magister Mārcum pigrum esse putat.

1. Mēdus Iūliō servus malus esse vidētur. =
2. Iūlia Aemiliae puella pulchra vidētur. =
3. Lingua Graeca discipulīs difficilior vidētur quam lingua Latīna. =
4. Īnsulae Īcarō magnae nōn vidēbantur. =
5. Diodōrus Sextō magister doctus vidētur. =
6. Thēseus Ariadnae pulcherrimus vidēbātur. =
7. Rōmānōrum ducī hostēs fugere videntur. =
8. Nāvis Mēdō celeriter ventīs vehī vidētur. =
9. Magister Mārcō rēctē scrībere nōn vidētur. =
10. Titus item Mārcō male scrīpsisse vidētur. =

11. Dāvus: "Iūlius mihi dominus sevērus nōn vidētur". = Dāvus: "... putō".
12. Quīntus: "Fābula dē Daedalō et Īcarō mihi omnium pulcherrima vidētur". =
13. Iūlia: "Rosae mihi līliīs pulchriōrēs videntur". =
14. Iūlius: "Nōnne tibi Mārcus puer improbus vidētur, Aemilia?" =
15. Aemilia: "Mārcus mihi peior cēterīs puerīs nōn vidētur". =

Exercitium quīntum

Exemplum: Magister Mārcum improbum esse putat.
= Mārcus magistrō improbus (esse) vidētur.

1. Aemilia Quīntum trīstem esse putat. =
2. Mēdus Iūlium dominum sevērum esse putat. =
3. Tabellārius canem ferōcem esse putat. =
4. Magister Sextum industrium ac prūdentem esse putat. =
5. Syra medicum stultum esse putat. =
6. Lȳdia ānulum gemmātum pulchriōrem esse putat quam ānulum sine gemmā. =
7. Syra Quīntum dormīre putat. =
8. Iūlius Mārcum humī iacuisse putat. =
9. Tabellārius canem catēnam rūpisse putat. =
10. Syra virōs prōmissa sua saepe oblīvīscī putat. =
11. Aemilia Iūlium fīliam habēre velle putat. =
12. Syra: "Mārcum cēterīs discipulīs peiōrem nōn esse putō". =
13. Syra: "Nōnne idem putās, Quīnte?" =
14. Quīntus: "Magister Mārcum pessimum discipulum esse putat". =
15. Diodōrus: "Mārcum pessimum omnium discipulōrum esse putō". =

Exercitium sextum

Exemplum: Mīnōtaurus ferōcissimus fuisse dīcitur.
= (Omnēs) dīcunt 'Mīnōtaurum ferōcissimum fuisse'.

nōm. cum īnf. pōnitur apud dīcitur *et* putātur

1. Mārcus piger esse dīcitur. =
2. Medicus stultus esse putātur. =
3. Thēseus Mīnōtaurum interfēcisse dīcitur. =
4. Mēdus pecūniam Iūliī sūmpsisse dīcitur. =

5. Daedalus labyrinthum aedificāvisse dīcitur. =
6. Mārcus mentītus esse putātur. =
7. (Omnēs) dīcunt 'mātrem fīliamque pulchrās esse'. =
8. (Omnēs) putant Īcarum temerārium fuisse. =
9. (Omnēs) dīcunt 'tabernāriōs dīvitēs esse'. =
10. (Omnēs) Mēdum pecūniam dominī habēre putant. =
11. (Omnēs) Iūlium Cornēliumque dominōs sevērōs esse putant. =
12. (Omnēs) dīcunt 'Mēdum amīcam Rōmae habēre'. =

Exercitium septimum

capiō -iunt

1. capere, __________, __________
2. __________, __________, iūnctum
3. iuvāre, __________, __________
4. __________, fīxisse, __________
5. movēre, __________, __________
6. __________, __________, mersum
7. accidere, __________
8. __________, invēnisse, __________
9. __________, __________, ustum
10. __________, cōnsēdisse

-ficiō -iunt

11. -ficere, -__________, -__________

-spiciō -iunt

12. -spicere, -__________, -__________

CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM

Exercitium prīmum

[1] -et	-ent
[2] -eat	-eant
[3] -at	-ant
[4] -iat	-iant

Exemplum: Magister iubet discipulōs industriōs esse, tacēre et audīre, prīmum computāre, deinde sententiam scrībere.
= Magister imperat discipulīs ut industriī sint, taceant et audiant, prīmum computent, deinde sententiam scrībant.

1. Iūlius servum venīre iubet. =
2. Dux mīlitēs fortiter pugnāre iubet. =
3. Aemilia ancillās rosās sūmere et in aquā pōnere iubet. =
4. Iūlius colōnum mercēdem solvere iubet. =
5. Magister discipulōs surgere et stāre iubet. =
6. Daedalus Īcarum in mediō āere volāre iubet. =
7. Iūlius pāstōrem ovēs ab agrīs prohibēre iubet. =
8. Pāstor canem ovem nigram invenīre iubet. =
9. Iūlius servōs lectīcam vehere et saccōs portāre iubet. =
10. Iūlius pāstōrem lupum cavēre iubet. =

Exercitium secundum

praesēns coniūnctīvī āctīvī

[1]	-em	-ēmus
	-ēs	-ētis
	-et	-ent
[2]	-eam	-eāmus
	-eās	-eātis
	-eat	-eant
[3]	-am	-āmus
	-ās	-ātis
	-at	-ant
[4]	-iam	-iāmus
	-iās	-iātis
	-iat	-iant

sim	sīmus
sīs	sītis
sit	sint

1. Mēdus ā Lȳdiā postulat ut sēcum in Graeciam __________ (nāvigāre).
2. Lȳdia Chrīstum ōrat ut omnēs in nāve __________ (servāre): "Tē ōrō ut nōs __________ (servāre), Domine, neque flūctūs nāvem __________ (mergere)".
3. Gubernātor nautīs imperat ut mercēs in mare __________ (iacere) et aquam __________ (haurīre): "Vōbīs imperō ut mercēs in mare __________ (iacere) et aquam celeriter __________ (haurīre)".
4. Nautae: "Audīvistisne, amīcī? Gubernātor nōbīs imperat ut mercēs in mare __________ (iacere) et aquam __________ (haurīre)".
5. Mercātor: "Tē ōrō, Neptūne, ut mercēs meās __________ (servāre), neque in marī __________ (perdere)".
6. Mercātor Neptūnum ōrat ut mercēs suās __________ (servāre), neque in marī __________ (perdere).
7. Mēdus: "Tē moneō ut fortis _______ (esse), Lȳdia, et altōs flūctūs __________ (cavēre)".

8. Quīntus: "Magister mē monēre solet ut bene ___________ (computāre), pulchrē __________ (scrībere) et rēctē ___________ (respondēre), neque discipulus piger _______ (esse), ut Mārcus".
9. Magister: "Cūrā, Quīnte, ut bene __________ (computāre), pulchrē __________ (scrībere) et rēctē __________ (respondēre), neque discipulus piger _______ (esse), ut Mārcus".
10. Magister: "Vōs quoque, Sexte et Tite, moneō ut bene __________ (computāre), pulchrē __________ (scrībere) et rēctē __________ (respondēre), nēve discipulī pigrī _______ (esse). Cavēte igitur nē in scrībendō et computandō menda __________ (facere)".
11. Sextus et Titus: "Opus nōn est nōs monēre ut bene ___________ (computāre), pulchrē ___________ (scrībere) et rēctē __________ (respondēre), magister, quod discipulī pigrī nōn sumus".
12. Magister: "Vērum vōs quoque herī in lūdō dormīvistis et in viā pugnāvistis: cūrāte igitur nē posthāc in lūdō ____________ (dormīre), nēve in viā iterum __________ (pugnāre)".
13. Mārcus: "Ego vērō cūrābō ut magistrum minus sevērum __________ (habēre): ā patre postulābō ut mē ad alium magistrum __________ (mittere)".
14. Quīntus: "Nōlī stultē loquī, Mārce, sed cūrā ut melior discipulus _______ (esse), sīcut Diodōrus magister cūrāre solet ut nōs omnēs __________ (discere)".
15. Magister: "Sī vīs, postulā ut pater ad alium magistrum tē __________ (mittere), Mārce, quī item tē, ut discipulum pigrum, certē verberābit; ego vērō cūrābō ut pater tuus mercēdem dēbitam mihi __________ (solvere)".

Exercitium tertium

1. Medicus cūrat ut aegrī ___________ (sānāre).
2. Gubernātor imperat ut mercēs in mare ___________ (iacere) et aqua ___________ (haurīre).
3. Nautae labōrant nē nāvis flūctibus ___________ (mergere).
4. Dux: "Vōbīs imperō ut nocte ē castrīs ___________ (ēgredī), mīlitēs, neque ab hostibus ___________ (capere)".
5. Mīles ad aliōs mīlitēs: "Dux nōbīs imperat ut nocte ē castrīs ___________ (ēgredī), amīcī, neque ab hostibus _________ (capere)".

praesēns coniūnctīvī passīvī

[1]	-er	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur
[2]	-ear	-eāmur
	-eāris	-eāminī
	-eātur	-eantur
[3]	-ar	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur

6. Dux: "Cavēte nē ___________ (vidēre) nēve ___________ (audīre), mīlitēs".
7. Mīlitēs ad aliōs mīlitēs: "Audīvistisne, amīcī? Dux monet ut caveāmus nē ___________ (vidēre) nēve ___________ (audīre) ab hostibus".
8. Mēdus: "Ā tē postulō ut mēcum in Graeciam ___________ (proficīscī), Lȳdia".
9. Lȳdia: "Cūr ā mē postulās ut tēcum ___________ (proficīscī), Mēde?"
10. Mēdus: "Quia tē amō, et cūrō ut mēcum in patriā nostrā ___________ (laetārī)".
11. Dāvus: "Cūrā ut bene ___________ (lavāre), Mārce".
12. Mārcus: "Ego cūrābō ut bene ___________ (lavāre), tū vērō cūrā ut Quīntus ___________ (excitāre)".
13. Tabellārius: "Cavē, iānitor, nē canis ___________ (solvere), nēve ego ab eō ___________ (mordēre)".
14. Iānitor: "Ipse cavēre dēbēs nē ā cane ___________ (mordēre), amīce: nōnne legere scīs? Hīc scrīptum est: 'Cavē canem'".
15. Tabellārius: "Iānitōrum officium est cūrāre ut canēs ____________ (vincīre), neque tabellāriī, quī inimīcī nōn sunt, ā canibus ___________ (mordēre)".

Exercitium quārtum

Exemplum: Iūlius colōnōs monet: "Agrōs bene colite! Nōlīte neglegentēs esse!"
= Iūlius colōnōs monet <u>ut</u> agrōs bene col<u>ant</u> <u>nē</u>ve neglegentēs <u>sint</u>.

1. Iūlius servīs imperat: "Pāstōrem prehendite et tenēte!" =
2. Iūlius Dāvō imperat: "Mārcum ad lūdum comitāre!" =
3. Ā tē postulō, māter: "Mihi crēde!" =
4. Vōs moneō: "Industriē labōrāte, et dominō semper pārēte!" =
5. Iūlia patrem ōrat: "Venī in hortum! Nōlī proficīscī!" =
6. Tē ōrāmus, magister: "Nōlī nōs verberāre!" =
7. Vōs moneō, puerī: "Tacēte, ac mē audīte!" =
8. Magister ab Iūliō postulat: "Mārcum pūnī et mercēdem dēbitam solve!" =
9. Thēseus cīvēs monet: "Laetāminī! Nōlīte iam Mīnōtaurum timēre!" =

[4]	-iar	-iāmur
	-iāris	-iāminī
	-iātur	-iantur

10. Daedalus Īcarum monet: "Nōlī temerārius esse!" =
11. Tē moneō, Quīnte: "Cautus estō! Nōlī Īcarum imitārī!" =
12. Vōs ōrō, māter et pater: "Nōlīte mē pūnīre! Nōlīte mē in cubiculum inclūdere!" =

Exercitium quīntum

acc. cum īnf. pōnitur apud:
verba dīcendī
verba sentiendī
verba affectuum
verba voluntātis

voluntās -ātis *f.* < velle
affectus -ūs *m.*

ut / nē *cum coni. pōnitur apud:*
verba postulandī
verba cūrandī

Verba dīcendī (*dīcere*, et cēt.), verba sentiendī (*vidēre, audīre, sentīre; putāre, arbitrārī*, et cēt.), verba affectuum (*gaudēre, laetārī, dolēre*, et cēt.), verba voluntātis (*velle, nōlle, cupere; iubēre*) + *acc. et īnf.*

Verba postulandī et cūrandī (*postulāre, ōrāre, cūrāre, monēre, cavēre, imperāre, labōrāre, efficere, facere*, et cēt.) + *'ut' / 'nē' et coni.*

Exempla: Diodōrus dīcit ... – Mārcus piger est.
= Diodōrus dīcit 'Mārcum pigrum esse'.
Diodōrus monet ... – Mārcus piger nōn est.
= Diodōrus monet Mārcum nē piger sit.

1. Diodōrus monet ...	– Discipulī rēctē scrībunt. =
2. Syra putat ...	– Medicus stultus est. =
3. Quīntus audit ...	– Canis lātrat. =
4. Magister postulat ...	– Mercēs ab Iūliō solvitur. =
5. Mēdus vult ...	– Lȳdia in Graeciam proficīscitur. =
6. Quīntus gaudet ...	– Medicus abiit. =
7. Cīvēs laetantur ...	– Thēseus Mīnōtaurum necāvit. =
8. Daedalus monet ...	– Īcarus nōn altē volat. =
9. Ariadna efficit ...	– Thēseus labyrinthī exitum reperit. =
10. Gubernātor imperat ...	– Mercēs in mare iaciuntur. =
11. Iūlius vīdit ...	– Mārcus sordidus est. =
12. Dux cavet ...	– Hostēs in castra nōn intrant. =
13. Agricolae labōrant ...	– Agrī bene arantur. =
14. Quīntus sentit ...	– Medicus pedem tangit. =
15. Syra arbitrātur ...	– Omnēs virī prōmissa sua oblīvīscuntur. =
16. Colōnus ōrat ...	– Dominus sevērus nōn est. =
17. Magister iubet ...	– Discipulī sententiam scrībunt. =
18. Quīntus dolet ...	– (Is [: Quīntus]) exīre nōn potest. =
19. Iūlius monet ...	– Colōnī neglegentēs nōn sunt. =
20. Aemilia nōn vult ...	– Iūlius Mārcum verberat. =

Exercitium sextum

Exemplum: Novus īnfāns līberōrum numerum auget: līberōrum numerus augētur (= crēscit).

1. Medicus Quīntum ________ (sānāre): Quīntus ________ (sānāre).
2. Mārcus vestem __________ (mūtāre). Mārcī vultūs color ________ (mūtāre).
3. Improbus vir silvam __________ (ūrere): silva ________ (ūrere).
4. Amor coniugum tempore nōn __________ (minuere), sed ________ (augēre): tempus amōrem coniugum nōn __________ (minuere), sed ________ (augēre).
5. Ovēs _________ (pāscere): pāstor ovēs _________ (pāscere).
6. Ventus nōn crēscit, sed ________ (minuere).
7. Aestāte agricolārum labor ________ (augēre).
8. Sōl Īcarī pennās ________ (ūrere): Īcarī pennae ________ (ūrere).

Exercitium septimum

ubi? hīc illīc
quō? hūc illūc
unde? hinc illinc

ubi? rūrī, domī
quō? rūs, domum
unde? rūre, domō

Exemplum: Iūlius ex vīllā rūs it. Nunc Iūlius iam rūrī est, sed post duās hōrās rūre ad vīllam redībit.

1. Iūlia: "Quō it tata? Cūr nōn h_____ manet et mēcum in hortō lūdit?"
2. Aemilia: "Pater dom_____ exit et Rōmam it, quod ill_____ negōtia cūrāre dēbet".
3. Iūlia: "Sed nūper Rōmā (= ill_____) h_____ (= dom____) vēnit. Cūr iterum proficīscitur? Quandō redībit?"
4. Aemilia: "Post trēs diēs pater ill_____ dom____ revertētur".
5. Iūlia: "... Et dom____ simul lūdere poterimus!"
6. Aemilia: "Etiam r_____ īre poteritis; sed r_____ dom____ redīre oportēbit ante vesperum".
7. Iūlia: "R____ plūrēs flōrēs sunt quam h____, in hortō. Tū quoque ill____ mē comitāre, mamma!"
8. Aemilia: "H____ manēre oportet, mea Iūlia, quod dom____ multa negōtia mihi sunt".
9. Iūlia: "Sed ill_____ etiam multae avēs esse solent, quae pulchrē canunt. Praetereā r____ (= ill____) ante vesperum h____ (= dom___) redībimus, ac tibi, negōtia cūrantī, auxilium dabō".

10. Aemilia: "Ergō fortasse r_____ vōs comitābor; sed nunc nōlī h____ manēre: patrem, quī profectūrus est, salūtātum ī!"

Exercitium octāvum

1. quiēscere, __________
2. __________, dēsiisse
3. __________, __________, sparsum
4. __________, rapuisse, __________ *rapiō -iunt*
5. neglegere, __________, __________
6. __________, __________, dīmissum
7. crēscere, __________
8. __________, nocuisse
9. prōdesse, __________ *prō-sum -sumus -sunt -sim -sīs -sit ...*
10. poscere, __________
11. ūtī, __________

CAPITVLVM DVODETRICESIMVM

Exercitium prīmum

Exemplum: Magister iussit discipulōs industriōs esse, tacēre et audīre, prīmum computāre, deinde sententiam scrībere.
= Magister imperāvit discipulīs ut industriī essent, tacērent et audīrent, prīmum computārent, deinde sententiam scrīberent.

[1] -āret -ārent
[2] -ēret -ērent
[3] -eret -erent
[4] -īret -īrent

1. Iūlius servum venīre iussit. =
2. Dux mīlitēs fortiter pugnāre iussit. =
3. Aemilia ancillās rosās sūmere et in aquā pōnere iussit. =
4. Iūlius colōnum mercēdem solvere iussit. =
5. Magister discipulōs surgere et stāre iussit. =
6. Daedalus Īcarum in mediō āere volāre iussit. =
7. Iūlius pāstōrem ovēs ab agrīs prohibēre iussit. =
8. Pāstor canem ovem nigram invenīre iussit. =
9. Iūlius servōs lectīcam vehere et saccōs portāre iussit. =
10. Iūlius pāstōrem lupum cavēre iussit. =

Exercitium secundum

1. Mēdus ā Lȳdiā postulāvit ut sēcum in Graeciam __________ (nāvigāre).
2. Lȳdia Chrīstum ōrāvit ut omnēs in nāve __________ (servāre): "Tē ōrāvī ut nōs ________ (servāre), Domine, neque flūctūs nāvem __________ (mergere)".
3. Gubernātor nautīs imperāvit ut mercēs in mare __________ (iacere) et aquam _________ (haurīre): "Vōbīs imperāvī ut mercēs in mare ___________ (iacere) et aquam celeriter __________ (haurīre)".
4. Nautae: "Audīvistisne, amīcī? Gubernātor nōbīs imperāvit ut mercēs in mare __________ (iacere) et aquam __________ (haurīre)".
5. Mercātor: "Tē ōrāvī, Neptūne, ut mercēs meās _________ (servāre), neque in marī _________ (perdere)".
6. Mercātor Neptūnum ōrāvit ut mercēs suās _________ (servāre), neque in marī _________ (perdere).
7. Mēdus: "Tē monuī ut fortis ______ (esse), Lȳdia, et altōs flūctūs _________ (cavēre)".

imperfectum coniūnctīvī āctīvī

[1]	-ārem	-ārēmus
	-ārēs	-ārētis
	-āret	-ārent
[2]	-ērem	-ērēmus
	-ērēs	-ērētis
	-ēret	-ērent
[3]	-erem	-erēmus
	-erēs	-erētis
	-eret	-erent
[4]	-īrem	-īrēmus
	-īrēs	-īrētis
	-īret	-īrent

essem essēmus
essēs essētis
esset essent

8. Quīntus: "Magister mē monēre solēbat ut bene ________ (computāre), pulchrē __________ (scrībere) et rēctē __________ (respondēre), neque discipulus piger _______ (esse), ut Mārcus".
9. Magister: "Tē monuī, Quīnte, ut bene __________ (computāre), pulchrē __________ (scrībere) et rēctē __________ (respondēre), neque discipulus piger _______ (esse), ut Mārcus".
10. Magister: "Vōs quoque, Sexte et Tite, monuī ut bene ___________ (computāre), pulchrē ___________ (scrībere) et rēctē ___________ (respondēre), nēve discipulī pigrī _______ (esse)".
11. Sextus et Titus: "Opus nōn erat nōs monēre ut bene ___________ (computāre), pulchrē ___________ (scrībere) et rēctē ___________ (respondēre), magister, quod discipulī pigrī nōn sumus".
12. Magister: "Vērum vōs quoque in lūdō dormīverātis et in viā pugnāverātis: ob hanc rem vōs monuī nē posthāc in lūdō __________ (dormīre), nēve in viā iterum __________ (pugnāre)".
13. Mārcus: "Ego vērō cūrāvī ut magistrum minus sevērum _________ (habēre): ā patre postulāvī ut mē ad alium magistrum _________ (mittere)".
14. Quīntus: "Stultē locūtus es, Mārce: cūrāre dēbēbās ut melior discipulus _______ (esse)".

Exercitium tertium

1. Iūlius cūrāvit ut medicus Tūsculō ____________ (arcessere).
2. Gubernātor imperāverat ut mercēs in mare ___________ (ēicere) et aqua ___________ (haurīre).
3. Nautae labōrābant nē nāvis flūctibus ___________ (mergere).
4. Lȳdia: "Cūr ā mē postulāvistī ut tēcum _____________ (proficīscī), Mēde?"
5. Mēdus: "Quia tē amō, et cūrāvī ut mēcum in patriā nostrā ___________ (laetārī)".
6. Tabellārius: "Cūr nōn cūrāvistī, iānitor, nē canis _____________ (solvere), nēve ego ā cane ____________ (mordēre)?".
7. Iānitor: "Ipse cavēre dēbēbās nē ā cane ___________ (mordēre), amīce: nōnne legere scīs? Hīc scrīptum est: 'Cavē canem'".

imperfectum coniūnctīvī passīvī

[1]	-ārer	-ārēmur
	-ārēris	-ārēminī
	-ārētur	-ārentur
[2]	-ērer	-ērēmur
	-ērēris	-ērēminī
	-ērētur	-ērentur
[3]	-erer	-erēmur
	-erēris	-erēminī
	-erētur	-erentur
[4]	-īrer	-īrēmur
	-īrēris	-īrēminī
	-īrētur	-īrentur

8. Dux: "Vōbīs imperāvī ut nocte ē castrīs ____________ (ēgredī), mīlitēs, nēve hostēs advenientēs ____________ (verērī). Vōs etiam monuī nē ____________ (vidēre) nēve ____________ (audīre) ab hostibus".
9. Mīlitēs ad aliōs mīlitēs: "Audīvistisne? Dux nōbīs imperāvit ut nocte ē castrīs ____________ (ēgredī), nēve hostēs ____________ (verērī). Nōs etiam monuit nē ____________ (vidēre) nēve ____________ (audīre) ab hostibus".
10. Daedalus Īcarum monuit ut avēs in volandō ____________ (imitārī), ac sē ____________ (sequī).
11. Daedalus maerēns: "Tē monuī ut avēs ____________ (imitārī), fīlī mī, et mē ____________ (sequī). Cūr prope Sōlem volāvistī?"
12. Ariadna lacrimāns: "Cūr mihi persuāsistī ut patriam meam ____________ (oblīvīscī) et tēcum Naxum __________ (vehere), improbe Thēseu?"
13. Agricolae cūrābant ut agrī ___________ (arāre) et frūmentum ___________ (serere).
14. Iūlius imperāvit ut pāstor nēquam ___________ (pūnīre), neque ovēs iterum ____________ (neglegere).

Exercitium quārtum

Exemplum: Iūlius colōnōs monuit: "Agrōs bene colite! Nōlīte neglegentēs esse!"
= Iūlius colōnōs monuit ut agrōs bene colerent nēve neglegentēs essent.

1. Iūlius servīs imperāvit: "Pāstōrem prehendite et tenēte!" =
2. Iūlius Dāvō imperāvit: "Mārcum ad lūdum comitāre!" =
3. Ā tē postulāvī, māter: "Mihi crēde!" =
4. Vōs monuī: "Industriē labōrāte, et dominō semper pārēte!" =
5. Iūlia patrem ōrābat: "Venī in hortum! Nōlī proficīscī!" =
6. Tē ōrāvimus, magister: "Nōlī nōs verberāre!" =
7. Vōs monuī, puerī: "Tacēte ac mē audīte!" =
8. Magister Iūlium rogāvit: "Mārcum pūnī et mercēdem dēbitam solve!" =
9. Thēseus cīvēs monuit: "Laetāminī! Nōlīte iam Mīnōtaurum timēre!" =
10. Daedalus Īcarum monuit: "Nōlī temerārius esse!" =
11. Tē monuī, Quīnte: "Cautus estō! Nōlī Īcarum imitārī!" =

12. Vōs ōrāvī, māter et pater: "Nōlīte mē pūnīre! Nōlīte mē in cubiculum inclūdere!" =

coniūnctīvus post ut, nē *fīnāle*

(fīnālis -e < *fīnis* [fīnis -is *m.*: id cuius causā aliquid fit])

post praes. et fut.: praes. coniūnctīvī

post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. coniūnctīvī

Exercitium quīntum

Exempla: Dāvus clāmat, quia puerum excitāre vult.
= Dāvus clāmat, ut puerum excitet.
Syra tacet, quia Quīntum excitāre nōn vult.
= Syra tacet, nē Quīntum excitet.
Dāvus clāmāvit, quia puerum excitāre volēbat.
= Dāvus clāmāvit, ut puerum excitāret.
Syra tacēbat, quia Quīntum excitāre nōlēbat.
= Syra tacēbat, nē Quīntum excitāret.

1a. Ancilla in hortum exit, quia puerōs vocāre vult. =
1b. Ancilla in hortum exiit, quia puerōs vocāre volēbat. =
2a. Mēdus Albīnī tabernam petit, quia ānulum emere vult. =
2b. Mēdus Albīnī tabernam petīverat, quia ānulum emere volēbat. =
3a. Syra fābulam dē Daedalō et Īcarō nārrat, quia Quīntum monēre vult. =
3b. Syra fābulam dē Daedalō et Īcarō nārrāvit, quia Quīntum monēre volēbat. =
4a. Quīntus in arborem nunc ascendit, quia nīdum capere vult. =
4b. Quīntus in arborem ascenderat, quia nīdum capere volēbat. =
5a. Dāvus tacet, quia servum absentem accūsāre nōn vult. =
5b. Dāvus tacēbat, quia servum absentem accūsāre nōlēbat. =
6a. Mēdus in Graeciam proficīscitur, quia dominō sevērō servīre nōn vult. =
6b. Mēdus in Graeciam profectus est, quia dominō sevērō servīre nōlēbat. =
7a. Pāstor ovem in silvā quaerit, quia pūnīrī nōn vult. =
7b. Pāstor ovem in silvā quaerēbat, quia pūnīrī nōlēbat. =
8a. Sextus magistrum attentē audit, quia reprehendī nōn vult. =
8b. Sextus magistrum attentē audiēbat, quia reprehendī nōlēbat. =
9a. Bonī discipulī numerōs et litterās discunt, quia indoctī esse nōlunt. =
9b. Bonī discipulī numerōs et litterās discēbant, quia indoctī esse nōlēbant. =

10a. Linguam Latīnam discimus, quia librōs antīquōs legere volumus. =
10b. Linguam Latīnam didicimus, quia librōs antīquōs legere volēbāmus. =

Exercitium sextum

post praes. et fut.: praes. coniūnctīvī

post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. coniūnctīvī

Exempla: Pater fīliōs monet ut probī sint.
Pater fīliōs monuit ut probī essent.

1. Gubernātor Mēdum monet nē Lȳdiae ________ (crēdere).
2. Thēseus in labyrinthum intrāvit ut Mīnōtaurum ________ (occīdere).
3. Iūlius medicum arcessit ut Quīntum ________ (sānāre).
4. Daedalus ālās cōnfēcit ut ē labyrinthō ________ (ēvolāre).
5. Dux mīlitibus imperat ut fortiter ________ (pugnāre), neque hostēs ________ (timēre).
6. Tabellārius iānitōrem monuerat ut canis ________ (vincīre).
7. Syra Quīntum monet ut patientiam ________ (habēre), neque ē lectō ________ (surgere).
8. Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum in Graeciam ________ (proficīscī).
9. Iūlius Mārcō imperāvit nē iterum ________ (mentīrī), nēve in viā ________ (pugnāre).
10. Gubernātor Mēdum Lȳdiamque monuit nē sē extrā perīculum esse ________ (cēnsēre).
11. Magistrī officium est cūrāre ut litterae et numerī ā discipulīs ________ (discere).
12. Ariadna Thēseum monuerat ut fīlum ________ (sequī), atque ita labyrinthī exitum ________ (invenīre).
13. Mēdus efficiet ut Lȳdia in Graeciā ________ (laetārī), novāsque amīcās ________ (habēre).
14. Ariadna magnā vōce clāmāns Thēseum ōrāvit nē sē ________ (dēserere).
15. Syra fābulās Quīntō nārrat nē trīstis ____ (esse), nēve Īcarī exemplum ________ (imitārī).

Exercitium septimum

post praes. et fut.: praes. coniūnctīvī

post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. coniūnctīvī

Exempla: Iēsūs ________ (efficere) ut surdī audiant.
= Iēsūs *efficit / efficiet* ut surdī audiant.
Iēsūs ________ (efficere) ut surdī audīrent.
= Iēsūs *efficiēbat / effēcit / effēcerat* ut surdī audīrent.

1. Lupus ________ (fugere), nē ā cane mordeātur.
2. Iūlius Rōmam ______ (īre) ut negōtia urbāna cūret.
3. Iūlius agrōs __________ (petere) ut agricolās dē vīneīs et frūmentō interrogāret.
4. Quotannīs adulēscentēs Athēnīs in Crētam __________ (mittere), ut ā Mīnōtaurō vorārentur.
5. Iūlia in hortum ________ (exīre) ut rosās carpat.
6. Līberī in hortum _________ (īre) ut nīdōs quaererent.
7. Epistula ā magistrō ____________ (scrībere) ut Iūlius dē mercēde dēbitā monērētur.
8. Pāstor ovēs suās ab agrīs __________ (prohibēre), nē ā dominō pūniātur.
9. Colōnī ā dominō __________ (monēre) ut industriē labōrent.
10. Mēdus Mārcum ad lūdum __________ (comitārī), nē in viā cum aliīs puerīs pugnāret.
11. Mēdus Lȳdiae __________ (persuādēre) ut sēcum in Graeciam proficīscerētur.
12. Pāstor _________ (cūrāre) nē ovis nigra ā lupō raperētur.
13. Ōrnāmenta ā virīs __________ (emere) ut fēminae laetentur.
14. Daedalus Īcarum _________ (monēre) nē prope Sōlem volāret.
15. Epistulae ab Iūliō ___________ (scrībere) ut Aemiliae pulchritūdō laudārētur.

post praes. et fut.: praes. coniūnctīvī

post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. coniūnctīvī

Exercitium octāvum

Exemplum: Quīntus ā Syrā *postulat* ut fābulam nārret.
= Quīntus ā Syrā *postulābat / postulāvit / postulāverat* ut fābulam nārrāret.

1. Iūlius agricolās monet ut opus suum cūrent. =
2. Magister discipulīs imperat ut tabulās prōmant et sententiam scrībant. =
3. Pāstor cūrat nē ovēs in agrōs intrent. =
4. Nautae deōs ōrant ut nāvem servent, neque mergant. =
5. Iānitor tabellārium monet nē accēdat. =
6. Syra Quīntum monet ut dormiat. =
7. Iūlius Quīntō imperat nē mentiātur. =
8. Colōnus dominum ōrat nē sevērus sit. =
9. Ariadna cūrat ut Thēseus ē labyrinthō ēgrediātur. =

10. Albīnus Mēdum rogat ut pecūniam solvat. =
11. Iūlia patrem ōrat nē Rōmam proficīscātur. =
12. Ariadna Thēseum monet ut fīlum sequātur. =
13. Syra Quīntum monet nē Thēseum imitētur. =
14. Ancillae dominam rogant ut in hortum veniat. =
15. Pāstor efficit ut ovēs ab agrīs agantur. =

Exercitium nōnum

XV menda quaere, quae sunt in sententiīs quae sequuntur.

Exemplum: Syra monet puerōs ut probī ~~essent~~. *sint*

Agricolae in agrīs labōrant ut pecūniam acciperent: cūrant enim ut agrī bene colantur et frūmentum mātūrum mēnse Augustō meterētur. Ante ūnum annum dominus colōnīs imperāvit ut vītēs probē cūrārent neque neglegentēs sint, quod vīnum bonum bibere cupiēbat. Sed imber et frīgus vītibus nocuērunt, neque colōnī tunc efficere potuērunt ut vīnum bonum sit.

Sed hōc annō sōl et calor efficient ut vīnum bonum sit. Nōn idem dīcī potest dē frūmentō: parum enim aquae est et, quamquam agricolae cūrant ut agrī rigārentur, herba sicca est. Saepe Iūlius dīcit: "Nōlīte pigrī esse, colōnī! Labōrāte ut frūmentum bonum habeāmus! Sī parum aquae est, vōbīs imperō ut rīvum peterētis et aquam ē rīvō hauriātis. Necesse est agrōs rigāre ut frūmentum crēsceret". Agricolās saepe monēre oportet, ut officium suum cūrārent.

Ante ūnum annum, pāstōre dormiente, ovis silvam petīvit. Sed pāstor cūrāvit nē ā lupō vorētur: in silvam intrāvit, ovem quaesīvit atque invēnit; tum canī imperāvit ut in lupum, quī ovem petēbat, impetum faciat. Hōc modō pāstor cūrāvit nē ovis ā lupō raperētur. Tunc dominus īrātus, nē pāstor officium suum iterum neglegat, imperāvit ut prehenderētur et teneātur: eum enim verberāre volēbat. Pāstor autem, verbera exspectāns, dominum ōrābat nē inhūmānus esset, nēve sē verberet. Simul vērō ovēs in agrōs aberrābant, et frūmentum immātūrum carpēbant. Agricolae clāmantēs ovibus imperāvērunt ut ex agrīs exīrent, Iūliusque, haec vidēns, pāstōrī imperāvit ut officium suum faciat.

Sīc quī probē cūrat officium suum laudātur, neque cavēre dēbet nē verberārētur.

Exercitium decimum

ēiciō -iunt

per-eō -eunt

morior -iuntur

1. discere, __________
2. __________, dīvīsisse, __________
3. __________, __________, ēiectum
4. surgere, __________
5. __________, periisse
6. prōmere, __________, __________
7. vīvere, __________
8. __________, persuāsisse
9. nāscī, __________
10. __________, mortuum

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM

Exercitium prīmum

coniūnctīvus post ut fīnāle

Exemplum: Syra fābulam dē Īcarō nārrat, quia Quīntum monēre vult.
= Syra fābulam dē Īcarō nārrat ut Quīntum moneat.

1. Mēdus ē vīllā abit, quia amīcam vidēre vult. =
2. Polycratēs ānulum abiēcit, quia deōrum invidiam āvertere volēbat. =
3. Mercātōrēs nāvigant, quia pecūniam facere volunt. =
4. Iūlius rūs petīvit, quia cum colōnīs suīs loquī volēbat. =
5. Magister epistulam ad Iūlium mīsit, quia mercēdem accipere volēbat. =
6. Ex urbe ēgredimur, quia rūrī ambulāre volumus. =
7. Lūdum petitis, quia litterās et numerōs discere vultis. =
8. Daedalus ālās cōnfēcit, quia ē labyrinthō ēvolāre volēbat. =
9. Rēgēs ex Oriente in Iūdaeam vēnērunt, quia Chrīstum adōrāre volēbant. =
10. Linguam Latīnam discis, quia librōs antīquōs legere vīs. =

Exercitium secundum

coniūnctīvus post ut cōnsecūtīvum (< cōn-sequī)

Exempla: Nēmō tam stultus est ut haec nōn *intellegat.*
Īnfāns ita vāgit ut māter *excitētur.*
Tanta erat rēgis potestās ut omnēs eum *timērent.*

1a. Īcarus tam temerārius est ut prope Sōlem vol______.
1b. Īcarus tam temerārius erat ut prope Sōlem vol______.
2a. Quīntus ita aegrōtābat ut ē lectō nōn surg______.
2b. Quīntus ita aegrōtat ut ē lectō nōn surg______.
3a. Iānitōris canis tam ferōx erat ut catēnam rump______.
3b. Iānitōris canis tam ferōx est ut catēnam rump______.
4a. Tantus erat Mīnōtaurī timor ut omnēs Athēniēnsēs fugere cōn________.
4b. Tantus est Mīnōtaurī timor ut omnēs Athēniēnsēs fugere cōn________.
5a. Aemilia tam pulchra est ut eius pulchritūdō ab omnibus laud_______.
5b. Aemilia tam pulchra erat ut eius pulchritūdō ab omnibus laud_______.

6a. Colōnus ita opus suum neglegēbat ut ab Iūliō reprehend________.
6b. Colōnus ita opus suum neglegit ut ab Iūliō reprehend________.
7a. Discipulī tam pigrī sunt ut in lūdō dorm________.
7b. Discipulī tam pigrī erant ut in lūdō dorm________.
8a. Mīlitēs Rōmānī tam fortiter pugnant ut ab hostibus tim________.
8b. Mīlitēs Rōmānī tam fortiter pugnābant ut ab hostibus tim________.
9a. Nox ita obscūra est ut nihil cern________.
9b. Nox ita obscūra erat ut nihil cern________.
10a. Tantus est praedōnum numerus ut omnēs eōs tim_______.
10b. Tantus erat praedōnum numerus ut omnēs eōs tim_______.

coniūnctīvus post:
ut nōn *cōnsecūtīvum*
nē *fīnāle*

Exercitium tertium

Exempla: Mārcus stultus est. Magistrum nōn intellegit.
= Mārcus tam stultus est <u>ut</u> magistrum <u>nōn</u> intellegat.
Colōnus agrōs colit. Pauper esse nōn vult.
= Colōnus agrōs colit, <u>nē</u> pauper sit.

1a. Ovis in silvā perterrita est. Sē nōn movet. =
1b. Ovis in silvā perterrita erat. Sē nōn movēbat. =
2a. Quīntus aeger est. Ē lectō surgere nōn potest. =
2b. Quīntus aeger erat. Ē lectō surgere nōn poterat. =
3a. Mēdus ē vīllā fugit. Dominō servīre nōn vult. =
3b. Mēdus ē vīllā fūgit. Dominō servīre nōlēbat. =
4a. Thēseus Crētam petit. Athēniēnsēs ā Mīnōtaurō vorārī nōn vult. =
4b. Thēseus Crētam petīvit. Athēniēnsēs ā Mīnōtaurō vorārī nōlēbat. =
5a. Arīōn in mare dēsilit. Ā nautīs interficī nōn vult. =
5b. Arīōn in mare dēsiluit. Ā nautīs interficī nōlēbat. =
6a. Servī fessī sunt. Saccōs iam nōn portant. =
6b. Servī fessī erant. Saccōs iam nōn portābant. =
7a. Iūlia trīstis est. Ē cubiculō nōn exit. =
7b. Iūlia trīstis erat. Ē cubiculō nōn exībat. =
8a. Nautae mercēs ē nāve ēiciunt. Nāvem mergī nōlunt. =
8b. Nautae mercēs ē nāve ēiciēbant. Nāvem mergī nōlēbant. =
9a. Pāstor ovēs cūrat. Eās ā lupō rapī nōn vult. =
9b. Pāstor ovēs cūrābat. Eās ā lupō rapī nōlēbat. =

10a. Mīlitēs Rōmānī fortēs sunt. Hostēs nōn timent. =
10b. Mīlitēs Rōmānī fortēs erant. Hostēs nōn timēbant. =

Exercitium quārtum

post praes. et fut.:
praes. coniūnctīvī
post imperf., perf. et plūsquamperf.:
imperf. coniūnctīvī

Exempla: **Iūlius:** "Ubi est Mārcus? Estne in cubiculō?"
= **Iūlius** interrogat (nescit) ubi Mārcus <u>sit</u> / num Mārcus **in cubiculō** <u>sit</u>.
= **Iūlius** interrogāvit (nesciēbat) ubi Mārcus <u>esset</u> / num **Mārcus** in cubiculō <u>esset</u>.

1. Quīntus: "Cūr Mārcus clāmat?"
 a. Quīntus interrogat . . .
 b. Quīntus interrogāvit . . .
2. Iūlius: "Ubi est Iūlia?"
 a. Iūlius nescit . . .
 b. Iūlius nesciēbat . . .
3. Iūlius: "Valetne Quīntus?"
 a. Iūlius interrogat num . . .
 b. Iūlius interrogāverat num . . .
4. Aemilia: "Quid faciunt līberī in hortō?"
 a. Aemilia nescit . . .
 b. Aemilia nesciēbat . . .
5. Lȳdia: "Quis est Polycratēs?"
 a. Lȳdia nescit . . .
 b. Lȳdia nesciēbat . . .
6. Iūlius: "Cūr tabulam Sextī habēs, Mārce?"
 a. Iūlius Mārcum interrogat . . .
 b. Iūlius Mārcum interrogāvit . . .
7. Iūlia: "Cūr pater semper Rōmam proficīscitur?"
 a. Iūlia nescit . . .
 b. Iūlia nesciēbat . . .
8. Aemilia: "Ubi est Iūlia, et quid facit?"
 a. Aemilia interrogat . . .
 b. Aemilia interrogāvit . . .
9. Magister: "Audītisne, discipulī?"
 a. Magister nescit num . . .
 b. Magister nesciēbat num . . .
10. Magister: "Habēsne librum, Mārce?"
 a. Magister Mārcum interrogat num . . .
 b. Magister Mārcum interrogāvit num . . .

Exercitium quīntum

praes. et imperf. coniūnctīvī

1. Mārcus nescit ubi stilus suus s___, ergō Quīntum interrogat: "Vidēsne stilum meum?" Mārcus Quīntum interrogat num stilum suum vid_____.
2. Magister Mārcum interrogat cūr stilum nōn hab_____. Mārcus nihil respondet.
3. Magister: "Audīsne, Mārce? Modo tē interrogāvī cūr stilum nōn hab_____".
4. Magister nescit utrum Mārcus aud_____ an nōn; ergō maiōre vōce eum iterum interrogat: "Ubi est stilus tuus, Mārce?" Magister Mārcum interrogat ubi s___ stilus eius.
5. Mārcus nescit quid dīc_____, et tacet.
6. Sextus et Titus: "Nōnne audīs, Mārce? Magister tē interrogāvit num scī_____ ubi es_____ stilus tuus. Cūr nōn respondēs?"
7. Mārcus, quī sē stilum in pugnā āmīsisse nunc reminīscitur, sē interrogat utrum vērum dīc_____ an tac_____. Interim Sextus et Titus eum dērīdent.

reminīscī ↔ oblīvīscī

8. Magister: "Cūr rīdētis, Sexte et Tite? Habētisne stilum Mārcī?" Magister Sextum et Titum interrogat cūr rīd_____ et num stilum Mārcī hab_____.
9. Magister Sextum et Titum interrogābat cūr rīd_____ et num stilum Mārcī hab_____; simul vērō parvā vōce Quīntus aliquid Mārcō dīxit.
10. Quīntus: "Magister! Ego sciō cūr Mārcus stilum nōn hab_____: herī canis ferōx in eum impetum fēcit, et eius stilum rapuit. Mārcus hoc nōn dīxit, quod eum pudēbat".

Exercitium sextum

coniūnctīvus <u>dubitātīvus</u> (< dubitāre)

Exemplum: Vir turbātus exclāmat: "Quid fac<u>iam</u>? Quid spē<u>rem</u>?" Vir turbātus nescit quid fac<u>iat</u> aut quid spēr<u>et</u>.

1. Mārcus ē lūdō rediēns sē interrogat: "Quid parentibus nārr____? Quōmodo mē in viā pugnāvisse occult____?" Mārcus nescit quid parentibus nārr____ et quōmodo sē in viā pugnāvisse occult____.
2. Nautae ad gubernātōrem: "Quid faci_____, gubernātor? Ā quō auxilium pet_____?"
3. Iūlius: "Quid nunc ag_____? Utrum mercēdem magistrō solv____ an epistulam ad eum mitt____?" Iūlius nescit quid ag____: utrum mercēdem magistrō solv____ an epistulam ad eum mitt____.

4. Lȳdia sē interrogat: "Quid fac____? Utrum cum Mēdō, virō fallācī, reman____ et eum in Graeciam sequ____, an Rōmam sine eō red____?"
5. Aegeus: "Quōmodo sine fīliō meō vīv____? Ā quō deō auxilium invoc____?" Aegeus nescit quōmodo sine Thēseō vīv____, atque ā quō deō auxilium invoc____.
6. Ariadna maesta queritur: "Quid ag____? Utrum dē altō saxō in mare mē iaci____ an deōrum auxilium spēr____?"

Exercitium septimum

coniūnctīvus post
(1) cum <u>*nārrātīvum*</u> (< nārrāre)
(2) cum <u>*causāle*</u> (< causa)

1. Mārcus, cum Quīntum in terrā ut mortuum iacentem vid______, patrem vocāvit.
2. Cum Albīnus "Ōrnāmenta, ōrnāmenta fēminārum!" clām______, Mēdus et Lȳdia ad eius tabernam accessērunt.
3. Iānitor, cum dorm______, tabellārium ōstium pulsantem nōn audiēbat.
4. Cum Quīntus in lectō aeger iac______, Syra fābulās eī nārrābat.
5. Cum nāvis ventō secundō nāvig______, omnēs nautae laetābantur.
6. Cum Lȳdia Iēsū facta dictaque leg______, Mēdus attentē audiēbat.
7. Īcarus, cum multās īnsulās īnfrā sē cōnspic______, gaudēbat.
8. Cum Iēsūs super mare ambul______, discipulī timuērunt.
9. Mēdus, cum ā Lȳdiā fūrtī accūs______, sē excūsāre cōnābātur.
10. Cum eius mercēs ē nāve ēic______, mercātor trīstis erat.
11. Gubernātor, cum mercātōrem trīstem esse animadvert______, eum cōnsōlārī cōnātus est.
12. Cum pāstor ovēs ab agrīs prohibēre cōn______, Iūlius rīdēbat.

Exercitium octāvum

coniūnctīvus post cum

Exempla: Iūlia, <u>cum</u> proba <u>sit</u> (esse), ab omnibus *amātur.*
Iūlia, <u>cum</u> proba <u>esset</u> (esse), ab omnibus *amābātur.*

post praes. et fut.: praes. coniūnctīvī
post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. coniūnctīvī

1a. Sextus, cum industrius ______ (esse), ā magistrō laudātur.
1b. Sextus, cum industrius ______ (esse), ā magistrō laudābātur.
2a. Cum pāstor in umbrā __________ (dormīre), ovis nigra in silvam intrat.

2b. Cum pāstor in umbrā __________ (dormīre), ovis nigra in silvam intrāvit.
3a. Īcarus, cum prope Sōlem __________ (volāre), in mare cecidit.
3b. Īcarus, cum prope Sōlem __________ (volāre), in mare cadit.
4a. Thēseus, cum fīlum __________ (habēre), ē labyrinthō exīre poterat.
4b. Thēseus, cum fīlum __________ (habēre), ē labyrinthō exīre potest.
5a. Cum tabellārius ōstium valdē __________ (pulsāre), iānitor ē somnō excitātur.
5b. Cum tabellārius ōstium valdē __________ (pulsāre), iānitor ē somnō excitātus est.
6a. Orpheus, cum pulchrē __________ (canere), ferās allicere solēbat.
6b. Orpheus, cum pulchrē __________ (canere), ferās allicere solet.
7a. Cum Mārcum ōstium percutientem ________ (audīre), Quīntus Syram interrogāvit quid fieret.
7b. Cum Mārcum ōstium percutientem ________ (audīre), Quīntus Syram interrogat quid fīat.
8a. Mercātor, cum nautās mercēs ē nāve ēicientēs __________ (intuērī), trīstis est.
8b. Mercātor, cum nautās mercēs ē nāve ēicientēs __________ (intuērī), trīstis erat.
9a. Mēdus, cum ā Lӯdiā fūrtī __________ (accūsāre), sē excūsāre cōnātur.
9b. Mēdus, cum ā Lӯdiā fūrtī __________ (accūsāre), sē excūsāre cōnābātur.
10a. Colōnus, cum ab Iūliō ____________ (reprehendere) neque tamen ____________ (verberāre), dominum sevērum eum esse cēnset, neque inhūmānum.
10b. Colōnus, cum ab Iūliō ____________ (reprehendere) neque tamen ____________ (verberāre), dominum sevērum eum esse cēnsēbat, neque inhūmānum.

Exercitium nōnum

coniūnctīvus post cum

post praes. et fut.: praes. coniūnctīvī

Exempla: Iūlia *cum* proba *sit*, ab omnibus am<u>ātur</u> (amāre).
Iūlia *cum* proba *esset*, ab omnibus am<u>ābātur</u> (amāre).

post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. coniūnctīvī

1a. Cum pāstor officium suum neglegat, ovēs in agrōs __________ (aberrāre).
1b. Cum pāstor officium suum neglegeret, ovēs in agrōs __________ (aberrāre).
2a. Iānitor, cum aliquem forīs clāmantem audīret, ōstium ________ (aperīre).
2b. Iānitor, cum aliquem forīs clāmantem audiat, ōstium ________ (aperīre).
3a. Gubernātor, cum nāvem appropinquantem videat, nautās vēla dare __________ (iubēre).
3b. Gubernātor, cum nāvem appropinquantem vidēret, nautās vēla dare __________ (iubēre).
4a. Lӯdia, cum amīcās suās Rōmae relinqueret, trīstis ______ (esse).
4b. Lӯdia, cum amīcās suās Rōmae relinquat, trīstis ______ (esse).
5a. Cum Ariadna dormiat, Thēseus _________ (abīre).
5b. Cum Ariadna dormīret, Thēseus _________ (abīre).
6a. Mārcus, cum sordidus esset, cognōscī nōn __________ (posse).
6b. Mārcus, cum sordidus sit, cognōscī nōn _________ (posse).
7a. Mēdus, cum servus sit, magnam pecūniam nōn _________ (habēre).
7b. Mēdus, cum servus esset, magnam pecūniam nōn _________ (habēre).
8a. Cum puer aegrōtet, medicus Tūsculō ___________ (arcessere).
8b. Cum puer aegrōtāret, medicus Tūsculō ___________ (arcessere).
9a. Cum ventus secundus flet, nāvis ē portū __________ (ēgredī).
9b. Cum ventus secundus flāret, nāvis ē portū __________ (ēgredī).
10a. Colōnus, cum mercēdem dēbitam nōn solvat, ab Iūliō ____________ (reprehendere).
10b. Colōnus, cum mercēdem dēbitam nōn solveret, ab Iūliō ____________ (reprehendere).

Exercitium decimum

Exempla: Dum pater dormit, Mārcus Iūliam pulsat.
= Patre dormiente, Mārcus Iūliam pulsat.
Quia canis lātrābat, iānitor excitātus est.
= Cum canis lātrāret / Cane lātrante, iānitor excitātus est.

1. Dum magister recitat, discipulī dormiunt. =
2. Quia Arīōn canēbat, delphīnus alliciēbātur. =
3. Dum Ariadna dormit, Thēseus proficīscitur. =
4. Quia ventus contrārius erat, nāvis iactābātur. =
5. Dum Iūlia rosās carpit, Quīntus dē arbore cadit. =
6. Dum pāstor in umbrā iacet, ovis nigra in silvam intrat. =
7. Quia Iūlia plōrābat, Aemilia vēnit. =
8. Quia Chrīstus ventīs et marī imperāvit, tranquillitās magna facta est. =
9. Dum nāvis ē portū ēgreditur, Lȳdia lacrimat. =
10. Dum Mēdus et gubernātor loquuntur, altera nāvis in marī appāret. =

Exercitium ūndecimum

genetīvī
tantī
quantī
magnī
parvī
plūris
minōris (↔ plūris)

Exempla: Mēdus: "*Quantī* (= Quot nummīs) cōnstat ānulus aureus?"
Albīnus: "Ānulus aureus centum nummīs cōnstat: *plūris* (= maiōre pretiō) cōnstat quam ānulus ferreus; ānulus ferreus *minōris* (= minōre pretiō) cōnstat quam ānulus aureus".
Gubernātor: "*Quantī* aestimās nautārum vītam?"
Mercātor: "Nautārum vītam *parvī* aestimō, mercēs vērō meās *magnī* aestimō; mercēs meās *plūris* aestimō quam nautārum vītam (= nautārum vītam *minōris* aestimō quam mercēs meās)".

1. Tlēpolemus: "_______ (= Quot numm___) cōnstat illud pallium?" Tabernārius: "Istud pallium octōgintā numm___ cōnstat: _______ igitur cōnstat quam hoc, quod septuāgintā numm___ cōnstat".
2. Iūlius: "_______ aestimās hunc librum, amīce?" Cornēlius: "Hunc librum nōn magnī, sed _______ aestimō, quod mē nōn dēlectat; illum autem librum, quī in mēnsā est et mē dēlectat, _______ quam istum aestimō".

3. Iuppiter _______ habētur quam Neptūnus, quia deus māximus est; Neptūnus igitur _______ aestimātur quam Iuppiter.
4. Iūlius: "Mēdus bonus servus erat: eum igitur _______ aestimābam; nunc vērō Dāvum _______ aestimō quam Mēdum, quī pecūniam meam surripuit".
5. Cornēlius: "_______ cōnstat liber quī mē dēlectat?" Iūlius: "Illum librum in forō decem sēsterti___ ēmī; ergō _______ cōnstat quam hic, quī duodecim nummīs emitur".
6. Iūlius: "Diodōrum bonum magistrum esse putābam: eum igitur _______ aestimābam, nunc vērō _______ aestimō".
7. Cornēlius: "Diodōrus _______ (: melior magister) habētur quam aliī magistrī quī Tūsculī docent. Cūr eum _______ aestimās?"
8. Iūlius: "Quod Mārcum nihil docēre potest. Num tū _______ aestimās magistrum quī nihil docēre potest?"

Exercitium duodecimum

accūsātīvus exclāmātīvus (< exclāmāre)

Exemplum: Mercātor exclāmat: "Heu, mē miserum!" (ego miser)

1. Magister exclāmat: "Ō, ____________________!" (discipulī improbī)
2. Aemilia exclāmat: "Ō, ____________________!" (improba ancilla)
3. Servī exclāmant: "Ō, ____________________!" (beātī dominī)
4. Iūlius exclāmat: "Ō, ____________________!" (pāstor pigerrimus)
5. Nautae exclāmant: "Heu, ________________!" (nōs miserī)
6. Aemilia exclāmat: "Ō, ____________________!" (miser agricola)
7. Mēdus exclāmat: "Ō, ____________________!" (rēs mīrābilis)
8. Lȳdia exclāmat: "Ō, ____________________!" (fūr nēquissimus)
9. Gubernātor exclāmat: "Per ____________________!" (diī immortālēs)
10. Ancilla exclāmat: "Heu, ________________!" (ego misera)

Exercitium tertium decimum

1. pōnere, ___________, ___________
2. ___________, ___________, āmissum
3. ___________, abiēcisse, ___________ *abiciō -iunt*
4. secāre, ___________, ___________
5. ___________, ___________, permōtum
6. afficere, ___________, ___________ *afficiō -iunt*
7. ___________, crēdidisse
8. ēripere, ___________, ___________ *ēripiō -iunt*
9. ___________, ___________, surreptum *surripiō -iunt*
10. ___________, vēxisse, ___________
11. allicere, ___________, ___________ *alliciō -iunt*
12. canere, ___________
13. ___________, dēsiluisse
14. appārēre, ___________
15. ___________, suāsisse
16. lābī, ___________
17. cōnfitērī, ___________

CAPITVLVM TRICESIMVM

Exercitium prīmum

1. Colōnus pūniētur sī neglegēns fu_____: nisi mercēdem dēbitam solv_____ et dominō pāru_____, ac sī officium suum male cūrāv_____.
2. Iūlius: "Pūniēris, colōne, sī neglegēns fu_____: nisi mercēdem dēbitam solv______ et mihi pāru______, ac sī officium tuum male cūrāv_____".
3. Colōnus: "Nōnne mihi parcēs, domine, sī mercēdem tibi dēbitam solv_____, officium meum bene cūrāv______ ac tibi pāru_____?"
4. Iūlius: "Sī agrī bene cūrāt_________, et mercēs mihi dēbita solūt________, nōn pūniēris, colōne".
5. Iūlius: "Tū quoque, pāstor, sī piger fu_____, pulsāberis: sī ovēs neglēx_____ et in campō dormīv_____".
6. Sī ovēs neglēct_________, et lupus ūnam ex iīs vorāv_____, pāstor pulsābitur.
7. Iūlius: "Sevērē pūniēminī, nisi mihi pāru______, sī officia vestra neglēx_______, sī pigrī fu_______ et in umbrā dormīv_______".
8. Pāstor et colōnus pūnientur nisi dominō pāru_______, sī pigrī fu_______, sī officia sua neglēx_______ et in umbrā dormīv_______.
9. Pāstor et colōnus: "Num pulsābimur, domine, sī impigrī fu______ tibique pāru_______, ac sī officia nostra bene cūrāv_______?"
10. Iūlius: "Sī officia vestra bene cūrāv______, sī neque grex neque agrī neglēct_________, nōn pūniēminī, sed laudābiminī".

futūrum perfectum āctīvī

~erō	~erimus
~eris	~eritis
~erit	~erint

passīvī

≈us ≈a } erō / eris
≈us ≈a ≈um erit
≈ī ≈ae } erimus / eritis
≈ī ≈ae ≈a erunt

Exercitium secundum

Exempla: Magister *legit* id quod discipulus scrīps<u>it</u>.
Magister *legēbat / lēgit* id quod discipulus scrīps<u>erat</u>.
Magister *leget* id quod discipulus scrīps<u>erit</u>.

1. Discipulī, sī magistrum recitantem attentē ___________ (audīre), sententiam rēctē scrībent.
2. Nautae faciēbant id quod gubernātor __________ (imperāre).

3. Mercēs ē nāve ēiciuntur quod gubernātor hoc facere __________ (iubēre).
4. Mercēs ē nāve ēiectae sunt quod gubernātor hoc facere __________ (iubēre).
5. Discipulī, sī rēctē __________ (scrībere), laudābuntur.
6. Discipulī reprehēnsī sunt, quod male __________ (scrībere).
7. Tabellārius epistulam fert quam magister eī __________ (dare).
8. Iūlius epistulam, quam magister __________ (mittere), scidit.
9. Sententiam suam Orontēs nōn dīcet antequam utrumque vīnum __________ (gustāre).
10. Colōnus ab Iūliō reprehenditur, quod mercēdem dēbitam nōn __________ (solvere).
11. Mēdus pecūniā quam ē sacculō Iūliī __________ (surripere) Lȳdiae ānulum emit.
12. Iūlius, sī Mēdum __________ (invenīre), eum verberābit.
13. Thēseus ā cīvibus laudābātur, quod Mīnōtaurum __________ (necāre).
14. Pāstor pūnītur quod neglegēns __________ (esse).
15. Sī lupus ovem iterum __________ (rapere), pāstor iterum pūniētur.

Exercitium tertium

coniūnctīvus hortātīvus (< *hortārī* [= monēre])

Exemplum: Quīn intrāmus? = Intrēmus!

1. Mārcus: "Quīn in hortō lūdimus?" =
2. Aemilia: "Quīn cēnāmus?" =
3. Iūlius: "Quīn in hortum exīmus?" =
4. Ancillae: "Quīn tacēmus et Dāvum audīmus?" =
5. Parentēs: "Quīn medicum arcessimus?" =
6. Puerī: "Quīn mammam sequimur?" =
7. Aemilia: "Quīn Rōmam īmus?" =
8. Mēdus: "Quīn nāvem cōnscendimus et in Graeciam proficīscimur, Lȳdia?" =

Exercitium quārtum

singulī -ae -a (I et I...)
bīnī -ae -a (II et II...)
ternī -ae -a (III et III...)

Exempla: Mārcus et Quīntus ternōs sēstertiōs habent.
= Mārcus habet trēs sēstertiōs et Quīntus quoque trēs sēstertiōs habet.
Bis bīna sunt quattuor [2 x 2 = 4].

1. In hīs vocābulīs: 'canis' et 'pānis' ________ syllabae sunt.
2. In hīs vocābulīs: 'nōs' et 'vōs' ________ litterae sunt.
3. Illa avis duās ālās habet: avēs enim ________ [II] ālās habent.
4. Magister ________ [I] discipulīs ________ [III] nummōs dat.
5. Bis ________ sunt sex [2 x 3 = 6].
6. Ter ________ sunt novem [3 x 3 = 9].
7. In ________ lectīs aut ________ [I] aut ________ [II] aut ________ [III] convīvae accubant.
8. Iūlius ________ [I] līberīs ________ [II] māla dat.
9. Hominēs ________ [II] oculōs habent.
10. Iūlia parentibus ________ [III] rosās et ________ [II] līlia dōnat.

Exercitium quīntum

Exemplum: Orontēs carnī salem aspergit.
= Orontēs carnem sale aspergit.

exuere ↔ induere

1. Iūlius amīcō librum dōnat. =
2. Puerī mēnsae flōrēs aspergunt. =
3. Mīlitēs Rōmānī hostibus arma exuunt. =
4. Puer sibi tunicam induit. =
5. Pater līberōs mālīs dōnat. =
6. Syra flōrēs aquā aspergit. =
7. Mīles umerum gladiō exuit. =
8. Virī Rōmānī sē togā induere solēbant. =

Exercitium sextum

-ēns -entis
-enter *(adv.)*
-āns -antis
-anter *(adv.)*

1. Agricolae neglegentēs agrōs negleg_______ cūrāre solent.
2. Daedalus, ut vir prūdēns, fīlium suum prūd_______ monuit ut in mediō āere volāret.
3. Mārcus ā magistrō nōn rārō, sed frequ_______ reprehenditur.
4. Discipulī industriī et dīligentēs sententiās industriē et dīlig_______ scrībunt.
5. Mercātor, quī vir patiēns nōn est, dolōrēs haud pati_______ fert.
6. Fortēs mīlitēs cōnst_______ pugnāre solent.

Exercitium septimum

1. coquere, __________, __________
2. __________, caruisse
3. __________, __________, indūtum
4. ēligere, __________, __________
5. __________, __________, fūsum
6. __________, strāvisse, __________
7. miscēre, __________, __________
8. __________, exhausisse, __________
9. revertī, __________ / __________
10. ūtī, __________

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM

Exercitium prīmum

1. Discipulus improbus __________ (pūnīre) est; discipulus autem probus __________ (laudāre) est.
2. Magister dīcit 'discipulōs improbōs __________ (pūnīre), probōs vērō __________ (laudāre) esse'.
3. Magister ad discipulōs: "Nunc __________ (scrībere) est, nōn __________ (dormīre)".
4. Tabula __________ (prōmere) est, et litterae __________ (scrībere) sunt.
5. Magister dīcit 'tabulās __________ (prōmere) et sententiam __________ (scrībere) esse'.
6. Agrī __________ (arāre) et __________ (rigāre) sunt.
7. Iūlius dīcit 'agrōs __________ (arāre) et __________ (rigāre) esse'.
8. In lūdō nōn __________ (loquī), sed __________ (tacēre) et __________ (audīre) est.
9. Daedalus: "Ālae __________ (cōnficere) sunt, ut volāre possīmus".
10. Canis in silvā ovem quaerēns __________ (sequī) est.

gerundīvum
[1] -andus -a -um
[2] -endus -a -um
[3] -endus -a -um
[4] -iendus -a -um

Exercitium secundum

Exemplum: Discipulōs probōs laudāre oportet.
= Discipulī probī laud<u>andī</u> <u>sunt</u>.

1. Hominēs scelestōs pūnīre oportet. =
2. Ancillās sevērē reprehendere nōn oportet. =
3. Castra dēfendere oportet. =
4. Magistrum attentē audīre oportet. =
5. Famem patienter ferre oportet. =
6. Nunc vīnum pōtāre oportet. =
7. Līberōs ad lūdum comitārī oportet. =
8. Vīllae ōstium cūstōdīre oportet. =
9. Sententiās rēctē scrībere oportet. =
10. Menda dēlēre oportet. =
11. Quīntum in lectō iacentem cōnsōlārī oportet. =
12. Ovem in silvā errantem invenīre oportet. =
13. Canem ferōcem catēnā vincīre oportet. =

14. Manūs sordidās lavāre oportet. =
15. Prōmissa nōn oblīvīscī oportet. =

Exercitium tertium

datīvus agentis apud gerundīvum

(agēns -entis *m.* = is quī agit)

Exempla: Iānitor vīllae ōstium cūstōdīre dēbet.
= Vīllae ōstium iānitōrī cūstōdiendum est.
Quīntus dormīre dēbet.
= Quīntō dormiendum est.

1. Cocus cēnam parāre dēbet. =
2. Puerī manūs sordidās lavāre dēbent. =
3. Thēseus Mīnōtaurum interficere dēbet. =
4. Discipulī rēctē computāre dēbent. =
5. Magister recitāre, discipulī vērō scrībere dēbent. =
6. Discipulī verba sine mendīs scrībere dēbent. =
7. Virī Thēseum, quī Ariadnam dēseruit, imitārī nōn dēbent. =
8. Nūtrīcēs īnfantēs alere dēbent. =
9. Nautae quidquid gubernātor imperāverit facere dēbēbunt. =
10. Iūlia: "Quis in agrīs labōrāre dēbet?" =
11. Iūlius: "In agrīs agricolae labōrāre dēbent". =
12. Nōn sōlum ego, sed etiam tū linguam Latīnam discere dēbēs. =

Exercitium quārtum

Exemplum: Dominus 'Dāvum vocandum esse' dīcit.
= Dominus Dāvum vocārī iubet.

1. Domina 'fenestram claudendam esse' dīxit. = Domina ... iussit.
2. Magister 'stilum gravius in cēram premendum esse' dīcit. =
3. Iūlius 'canem catēnā vinciendum esse' dīxit. =
4. Aemilia 'rosās in aquā pōnendās esse' dīcit. =
5. Mīnōs 'Thēseum in labyrinthum dūcendum esse' dīxit. =
6. Aemilia 'triclīnium exōrnandum esse' dīcit. =
7. Iūlius 'saccōs in vīllam ferendōs esse' dīcit. =
8. Magister 'sententiam scrībendam esse' dīxit. =
9. Dux 'Germānōs oppugnandōs esse' dīcit. =
10. Iūlius 'Mārcum in cubiculum inclūdendum esse' dīxit. =
11. Dominī 'agrōs rigandōs esse' dīcunt. =
12. Dominī crūdēlēs 'servōs improbōs in cruce fīgendōs esse' dīxērunt. =

Exercitium quīntum

gerundium et gerundīvum

Līneās singulās sub gerundia, bīnās vērō sub gerundīva dūc.
Exemplum: Discendī causā magister discipulīs audiendus est.

1. Mīlitibus Rōmānīs fortiter pugnandum erat.
2. Mīlitēs Rōmānī ad pugnandum parātī erant.
3. Discipulīs scrībendum est quod magister recitat.
4. Discipulī scrībendō scrībere discunt.
5. Discipulī lūdum petunt discendī causā.
6. Quidquid magister docendī causā imperat discipulīs faciendum est.
7. Magister fessus est recitandō.
8. In tabulīs stilō scrībendum est.
9. Ad scrībendum stilus necessārius est.
10. Litterae prāvē scrīptae discipulīs dēlendae sunt.

Exercitium sextum

quī|dam quīdam
quendam quōsdam
cuiusdam quōrundam
cuidam quibusdam
quōdam quibusdam

quaedam quaedam
quandam quāsdam
cuiusdam quārundam
cuidam quibusdam
quādam quibusdam

quoddam quaedam
quoddam quaedam
cuiusdam quōrundam
cuidam quibusdam
quōdam quibusdam

1. Colōnus ________ Iūliō mercēdem dēbitam nōn solvit.
2. Iūlius ________ agricolīs imperat ut pāstōrem prehendant.
3. Diodōrus: "________ discipulī improbī sunt".
4. Cornēlius servum ________ Iūliī in Viā Latīnā vīdit.
5. Midās est nōmen ________ rēgis, quī in ________ Asiae urbe vīvēbat.
6. Midās ā Bacchō ________ mūnus pessimum postulāvit.
7. In convīviō Orontēs ________ fābulās nārrat quās Iūlius audīre nōn vult.
8. Syra Quīntō fābulam nārrat dē ________ puerō temerāriō, quī prope Sōlem volāns in mare cecidit.
9. Mēdus Rōmam it ut fēminam ________ conveniat.
10. In nāve Mēdus cum ________ hominibus loquitur.
11. Mercātor verba ________ haud pulchra dīxit.
12. ________ mēnsēs ā ________ diīs Rōmānīs nōmina accipiunt.
13. Dominus ________ agricolās, quī agrōs neglēxērunt, reprehendit.
14. Iūlius ________ ancillīs et ________ servīs, quī opus suum bene fēcērunt, māla piraque dat.
15. Quīntus canem lātrantem ac virum ________ clāmantem audīvit.
16. Peditēs Rōmānī ________ arma levia ferre solent.

17. Nōmina __________ servōrum et __________ ancillārum Iūliī Graeca sunt.
18. Albīnus __________ virō ānulum gemmātum vēndit.
19. Tūsculum appellātur __________ parvum oppidum prope Rōmam.
20. Syra est nōmen __________ ancillae Iūliī.

Exercitium septimum

Exempla: Bonus sermō mē tam dēlectat quam bonum vīnum.
Hostium numerus tantus erat quantus Rōmānōrum.
Cornēlius nōn tantum bibit quantum Orontēs.
Tot ancillae sunt quot servī: quot servī, tot ancillae.
Tālis est fīlia quālis māter: quālis māter, tālis fīlia.

1. ________ sunt līberī quālēs parentēs.
2. Rosae ________ dēlectant Iūliam ________ līlia.
3. Negōtia pāstōrum nōn tanta sunt ________ agricolārum.
4. Aemiliae parentēs, quī pauperēs erant, nōn ________ pecūniae habēbant ________ parentēs Iūliī.
5. Rōmae ________ servī erant quot hominēs līberī.
6. Lingua Graeca mē nōn ________ dēlectat ________ lingua Latīna.
7. Quālis magister, ________ sunt discipulī.
8. Līberōrum numerus nōn ________ est ________ servōrum.
9. Nōn tot sunt līberī ________ servī.
10. Īnfāns nōn ________ ēst ________ vir.

Exercitium octāvum

accipiō -iunt

1. accipere, __________, __________
2. __________, __________, ablātum
3. __________, bibisse
4. audēre, __________
5. tangere, __________, __________
6. __________, statuisse, __________
7. __________, __________, intellēctum

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Exercitium prīmum

Exempla: Aemilia Iūlium interrogat quid sentiat.
= Aemilia ab Iūliō quaerit quid sentiat.
Aemilia Iūlium ōrat / rogat ut sē adiuvet.
= Aemilia ab Iūliō petit / postulat ut sē adiuvet.

ab aliquō quaerere = aliquem interrogāre
ab aliquō petere = aliquem ōrāre / rogāre

1. Aemilia ancillās interrogat quid līberī faciant. =
2. Magister discipulōs interrogāvit quid scrīberent. =
3. Colōnus Iūlium ōrāvit ut patientiam habēret. =
4. Mēdus Lȳdiam rogat ut aliquid sibi legat. =
5. Mercātor gubernātōrem interrogat quis Arīōn sit. =
6. Īcarus patrem ōrābat ut labyrinthī exitum invenīret. =
7. Mēdus: "Nihil rogō, Lȳdia, nisi ut mē amēs". =
8. Iūlius: "Ā tē postulō, colōne, ut pecūniam dēbitam mihi solvās". =
9. Iūlius ā Mārcō quaerēbat cūr tabulam Sextī habēret. =
10. Amīcus quīdam ā Mēdō petīvit ut auxilium sibi daret. =

Exercitium secundum

Exemplum: Iūlius: "Quid fēcistī, Mārce? Fuistīne bonus discipulus in lūdō?"
= Iūlius interrogat / nescit quid Mārcus fēcerit: num in lūdō bonus discipulus fuerit.

coniūnctīvus perfectī āctīvī

~erim	~erimus
~eris	~eritis
~erit	~erint

passīvī

≈us ≈a } sim / sīs
≈us ≈a ≈um sit
≈ī ≈ae } sīmus / sītis
≈ī ≈ae ≈a sint

1. Quīntus: "Cūr Mārcus clāmābat?" = Quīntus interrogat ...
2. Iūlius: "Quandō Orontēs ex Graeciā rediit?" = Iūlius nescit ...
3. Iūlius: "Vīdistisne Mēdum, servī?" = Iūlius servōs interrogat num ...
4. Orontēs: "Audīvistisne rūmōrēs super Chrīstiānīs, amīcī?" = Orontēs amīcōs interrogat num ...
5. Aemilia: "Quis fuit Midās?" = Aemilia nescit ...
6. Iūlius: "Cūr magister tē verberāvit, Mārce?" = Iūlius Mārcum interrogat ...
7. Iūlius: "Quō aberrāvērunt ovēs?" = Iūlius nescit ...
8. Quīntus: "Quis ōstium vīllae pulsāvit?" = Quīntus interrogat ...
9. Diodōrus: "Audīvistisne, discipulī?" = Diodōrus nescit num ...

10. Diodōrus: "Dedistīne epistulam Iūliō, Tlēpoleme?" = Diodōrus Tlēpolemum interrogat num …
11. Aemilia: "Cūr mentītus es, Mārce?" = Aemilia Mārcum interrogat …
12. Mercātōrēs: "Multaene mercēs in tempestāte āmissae sunt?" = Mercātōrēs interrogant num …

Exercitium tertium

coniūnctīvus perfectī

Exemplum: Iūlius Mārcum interrogat quid fēcerit (facere).

1. Iūlius ā pāstōre quaerit cūr officium suum ___________ (neglegere): "Dīc mihi, pāstor, cūr officium tuum ___________ (neglegere)".
2. Pāstor respondet: "Nesciō quis tibi ___________ (mentīrī), domine, et ________ (dīcere) 'mē officium neglēxisse': ego enim ovēs cūrāvī".
3. Iūlius, quī nescit num pāstor bonus ________ (esse) et ovēs bene _________ (cūrāre), exclāmat: "Quid? Tēne bonum pāstōrem fuisse?!"
4. Pāstor: "Certē fuī, domine! Cūr mē interrogās num ovēs bene _________ (cūrāre)?"
5. Iūlius: "Bonus pāstor est quī officium suum nōn neglegit et dominō pāret. Pāruistīne mihi? Tē interrogō num mihi _________ (pārēre), pāstor nēquam! Respondē!"
6. Pāstor: "Cūr quaeris ā mē num bonus pāstor _______ (esse), cum omnēs ovēs adesse videās?"
7. Iūlius: "Tū mē sīc interrogāre audēs, pāstor pigerrime?! Num nescīs quid herī _________ (accidere)? Num nescīs quid lupus ________ (facere)? Dīc mihi, sceleste, cūr ovis mea ā lupō paene __________ (rapere)".
8. Pāstor: "Rēctē dīcis, domine: 'paene'! Omnēs ovēs hīc sunt: ergō cūr quaeris num eās bene __________ (cūrāre)? Respōnsum iam nōvistī!" Hīs verbīs dictīs, pāstor aufugit.
9. Colōnī ab aliō colōnō quaerunt cūr paene ____________ (verberāre): "Dīc nōbīs, amīce, cūr ā dominō paene ____________ (verberāre)".
10. Iūlius ā colōnīs quaerit cūr pecūniam nōndum __________ (solvere): "Dīcite mihi, colōnī, cūr mercēdem mihi dēbitam nōndum __________ (solvere)!"
11. Colōnī: "Quārē ā nōbīs quaeris, domine, cūr mercēdem dēbitam nōndum ___________ (solvere)? Nōnne scīs agrōs siccōs esse?"
12. Iūlius: "Rigāvistisne eōs? Ā vōbīs quaerō num agrī ___________ (rigāre)".
13. Colōnī: "Agrī rigārī nōn possunt, quod procul absunt ā rīvō". Iūlius tamen nescit utrum colōnī __________ (mentīrī) an vērum _________ (dīcere).

Exercitium quārtum

coniūnctīvus optātīvus (< optāre)

Exempla: Dī nōs servent!
Utinam pīrātae nōbīs parcant!
Utinam nē ā pīrātīs interficiāmur!

1. Mercātor: "Per_____ omnēs gubernātōrēs quī mercātōrum mercēs in mare ēiciunt!"
2. Iūlius: "Utinam Mēdum inven_____!"
3. Mēdus: "Hic ānulus tē serv_____, Lȳdia!"
4. Nautae: "Utinam nē pīrātae nōs cap_____ et vēnd_____!"
5. Gubernātor: "Vīv_____ classis Rōmāna! Vīv_____ mīlitēs Rōmānī!"
6. Iūlius: "Utinam pāstor ovēs bene cūr_____!"
7. Lȳdia: "Chrīstus nōs serv_____!"
8. Gubernātor: "Perd_____ Iuppiter omnēs pīrātās!"
9. Lȳdia: "Utinam nē Mēdus ab Iūliō inven_____! Hoc Deus prohib_____!"
10. Val_____ magister! Val_____que discipulī!

Exercitium quīntum

timeō nē / nē nōn

ventūrus -a -um: *part. futūrī* (< venīre)

Exempla: Timeō / metuō / vereor nē veniat (= Timeō: nē veniat! = Spērō eum ventūrum nōn esse).
Timeō / metuō / vereor nē nōn veniat (= Timeō: utinam veniat! = Spērō eum ventūrum esse).
Mēdus: "Timeō nē mīlitēs mē Rōmam abdūcant".
= Mēdus: "Spērō mīlitēs mē Rōmam nōn abductūrōs esse".

1. Mēdus: "Spērō dominum mē nōn inventūrum esse". =
2. Iūlius: "Utinam Mēdum inveniam!" =
3. Aemilia: "Utinam Mārcus vērum dīcat!" =
4. Iūlius: "Spērō Mārcum falsum nōn dictūrum esse". =
5. Gubernātor: "Spērō illam nāvem praedōnum nōn esse". =

6. Mēdus: "Utinam hic ānulus tē servet, Lȳdia!" =
7. Iūlius: "Spērō pāstōrem ovem nōn iterum āmissūrum esse". =
8. Iūlius: "Utinam colōnus mercēdem solvat!" =
9. Colōnus: "Spērō dominum mē nōn pulsātūrum esse". =
10. Colōnus: "Utinam dominus patientiam habeat!" =
11. Lȳdia: "Utinam hōc ānulō uterque nostrum servētur, Mēde!" =
12. Nautae: "Spērāmus pīrātās nōs nōn captūrōs esse". =

coniūnctīvus post (3) cum <u>*concessīvum*</u>

cum *et coni.* = quamquam *et ind.*

Exercitium sextum

Exemplum: Caesar praedōnēs contemnēbat, <u>quamquam</u> in eōrum potestāte <u>erat</u>.
= Caesar praedōnēs contemnēbat, <u>cum</u> in eōrum potestāte <u>esset</u>.

1. Mēdus, quamquam pecūniam nōn habēbat, amīcum ē servitūte redēmit. =
2. Iūlius, quamquam Aemilia litterās remittēbat, tamen cotīdiē ad eam scrībēbat. =
3. Cornēlius, quamquam facile ōrnāmenta emere potest, tamen nōn vult. =
4. Quamquam Iuppiter malus marītus est, Iūnō eum tamen amat. =
5. Daedalus, quamquam in carcere erat, nōn timēbat. =
6. Quamquam nāvis rēmīs vēlīsque celeriter agitur, praedōnēs appropinquant. =
7. Mārcus, quamquam ā magistrō saepe reprehenditur, parentibus 'sē bonum discipulum esse' dīcit. =
8. Diodōrus, quamquam magister doctus ab omnibus habēbātur, ab Iūliō indoctus exīstimābātur. =

suus -a -um
sē, sibi, sē

Exercitium septimum

Exempla: Amīcus Mēdum ōrat: "Mē ē servitūte redime!"
= Amīcus Mēdum ōrat ut <u>sē</u> ē servitūte redimat.
Servī dominōs ōrant: "Nōbīs parcite!"
= Servī dominōs ōrant ut <u>sibi</u> parcant.
Mārcus Titum rogāvit: "Redde mihi mālum meum!"
= Mārcus Titum rogāvit ut <u>sibi</u> mālum <u>suum</u> redderet.

1. Iūlia patrem rogat: "Aspice mē, pater!" =
2. Virī amīcōs ōrant: "Nōs adiuvāte!" =

3. Pāstor dominum ōrat: "Parce mihi!" =
4. Convīvae ministrīs imperāvērunt: "Vīnum nōbīs afferte!" =
5. Nautae deōs ōrābant: "Servāte nōs!" =
6. Iēsūs Petrō imperāvit: "Venī ad mē!" =
7. Sextus Mārcum rogat: "Dā mihi tabulam meam!" =
8. Pāstor sē interrogat: "Ubi est ovis mea?" =
9. Fēminae virōs rogant: "Ōrnāmenta nōbīs dōnāte!" =
10. Praedōnēs mercātōribus imperant: "Mercēs nōbīs trādite!" =
11. Dux mīlitibus imperat: "Mihi pārēte!" =
12. Cīvēs Rōmānī ā Pompeiō petīvērunt: "Nōs ac patriam ā praedōnibus līberā!" =
13. Mēdus Lȳdiam interrogāvit: "Cūr mē fūrtī accūsāre pergis?" =
14. Mercātōrēs servīs imperābant: "Mercēs nostrās servāte!" =
15. Mēdus ā Lȳdiā petīvit: "Plūra dē Iēsū mihi nārrā!" =
16. Quīntus ā mātre quaerit: "Quid dē mē ac dē crūre meō medicus dīcit?" =
17. Magister discipulīs imperāvit: "Tabulās mihi date!" =
18. Mercātor deōs ōrat: "Mercēs meae mihi reddantur!" =
19. Iūlius servōs interrogābat: "Ubi sunt pecūnia mea et servus meus?" =
20. Midās Bacchum rogāvit: "Dā mihi mūnus meum!" =
21. Iūlius agricolīs imperat: "Ovēs ex agrīs meīs prohibēte!" =
22. Iaīrus Iēsum ōrāvit: "Fīlia mea mihi reddātur!" =
23. Quīntus ā Syrā petit: "Fābulam mihi nārrā!" =
24. Thēseus ab Ariadnā petīvit: "Sequere mē! Athēnās mēcum profic̄īscere!" =
25. Magister ab Iūliō petīvit: "Mercēs mea mihi solvātur!" =

nōlī -re! = nē ~eris!
nōlīte -re! = nē ~eritis!

Exercitium octāvum

Exempla: Nōlī timēre! = Nē timu<u>eris</u>!
Nōlīte timēre! = Nē timu<u>eritis</u>!

1. Nōlīte dormīre! =
2. Nōlī iānuam claudere! =
3. Nōlīte mē dēserere! =
4. Nōlī sorōrem pulsāre! =
5. Nōlī proficīscī, amīce! =
6. Nōlīte prōmissa vestra oblīvīscī, amīcī! =
7. Nē mē momorderis, canis! =

8. Nē menda fēceritis! =
9. Nē mē in cubiculum inclūseritis! =
10. Nē locūtae sītis! =

Exercitium nōnum

meminisse hominis / hominem; reī / rem reminīscī, oblīvīscī hominis; reī / rem

Exempla: Oblītus sum virī nōmen / nōminis.
Oblītus sum illīus virī.

1. Fābul____ / Fābul____ dē Daedalō et Īcarō Syra reminīscitur.
2. Hominēs saepe benefici_____ / benefici_____ oblīvīscuntur.
3. Mēdus nōn sine dolōre ill____ amīc____ / ill____ amīc____ meminit quem ē servitūte redēmit.
4. Iūlius e____ temp____ / id temp____ reminīscitur quō Aemilia alium virum amābat.
5. Syra reminīscitur vir____ quī su______ prōmiss_______ / su_____ prōmiss______ oblītus est.
6. Cornēlius nōm_____ / nōm_____ servī Iūliī nōn meminerat.
7. Orontēs redit ad nārrātiōnem fābulae _____ / qu____ Aemilia nōn reminīscitur.
8. Nōlīte vestr_____ magistr_____ oblīvīscī!

Exercitium decimum

1. Lȳdia ________________ (amīcae), quās Rōmae relīquit, numquam oblīvīscētur.
2. Lȳdia Chrīstī ______________________________ (multa facta dictaque) meminit.
3. Iūlius ______________________________ (nōnnūlla carmina) reminīscitur.
4. Cornēlius ____________________ (servus quīdam) Iūliī reminīscitur.
5. Mēdī ______________ (fūrtum) Lȳdia aliquandō fortasse oblīvīscētur.
6. Aemilia ____________________ (frāter), quī in Germāniā pugnat, meminit.
7. Mercātor ______________________________ (duo versūs) Ovidiī reminīscitur.
8. Mīlitēs ______________________________ (fortis dux) semper meminerint.

Exercitium ūndecimum

nōvisse ↔ ignōrāre
nōvī ↔ ignōrō
nōveram ↔ ignōrābam
nōverō ↔ ignōrābō
ōdisse ↔ amāre
ōdī ↔ amō
ōderam ↔ amābam
ōderō ↔ amābō
meminisse ↔ oblītum esse
meminī ↔ oblītus sum
memineram ↔ oblītus eram
meminerō ↔ oblītus erō

1. Syra fābulam dē Daedalō et Īcarō __________ (↔ oblīta est).
2. Syra virum quendam ___________ (↔ ignōrābat), quī eī montēs aureōs pollicitus erat.
3. Quamquam ille vir improbus fuerat, Syra omnēs virōs nōn __________ (↔ amābat).
4. Iūlius dīcit 'servōs dominum iniūstum ____________ (↔ amāre)'.
5. Mēdus: "Semper illīus virī __________ (↔ oblīvīscar), quī 'sē amīcum meum esse' dīcēbat".
6. Orontēs fābulam dē Midā, rēge Asiae, __________ (↔ oblītus erat).
7. Aemilia, quae fābulam nōn __________ (↔ ignōrat), cupida est audiendī.
8. Omnēs in nāve fābulam dē Orpheō __________ (↔ ignōrābant).
9. Colōnus: "Quamquam dominus sevērus est, eum numquam __________ (↔ amābō)".
10. Multōs versūs __________ (↔ oblītum esse) facile nōn est.

Exercitium duodecimum

ablātīvus qualitātis (quālitās -ātis *f.* < quālis)

Exemplum: Capillus illīus fēminae longus est.
= Illa fēmina capillō longō est.

1. Iūliī oculī nigrī sunt. =
2. Quīntī corpus crassum est. =
3. Īcarī audācia magna fuit. =
4. Veneris pulchritūdō summa fuit. =
5. Caesaris animus fortis fuit. =
6. Īnfantis color candidus est. =
7. Illīus fēminae vultus foedus est. =
8. Huius iuvenis membra fortia sunt. =

Exercitium tertium decimum

abl. pōnitur apud *opus est*

Exemplum: Librī mihi opus sunt. = Librīs mihi opus est.

1. Ancillae Aemiliae opus sunt. =
2. Nummī nōbīs opus sunt. =
3. Pecūnia mihi opus est. =
4. Frūmentum hominibus opus est. =
5. Tabula nova Sextō opus erat. =

6. Pallium novum tabellāriō opus est. =
7. Nummīs Mēdō opus erat. =
8. Stilīs discipulīs opus est. =
9. Fīlō Thēseō opus erat. =
10. Verbīs nōbīs opus nōn est. =

Exercitium quārtum decimum

gen. plūr. ad *mīlia*

Exempla: M (hominēs) = mīlle hominēs
MM (hominēs) = duo mīlia hominum

1. MMM ____________________ (mīlitēs)
2. M ____________________ (nāvēs)
3. MM ____________________ (nummī)
4. MMM ____________________ (sēstertiī) (!)
5. M ____________________ (servī)
6. MM ____________________ (ovēs)

Exercitium quīntum decimum

1. agere, __________, __________
2. __________, __________, flexum
3. __________, sustulisse, __________
4. vincere, __________, __________
5. __________, __________, oblātum
6. __________, redēmisse, __________
7. adesse, __________

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Exercitium prīmum

1. Colōnus herī, cum mercēdem nōn solv______ neque dominō pāru______, ab Iūliō reprehēnsus est.
2. Iūlius ā colōnō quaesīvit cūr mercēdem dēbitam nōn ded______.
3. Colōnus autem, cum ā dominō reprehēns__________, "Sī pecūniam habu_______", inquit, "tibi iam solv_______, domine".
4. Cum colōnus 'uxōrem suam aegrōtāre' dīx______, Iūlius "Intellegō quidem", inquit: "sī tē pūnīre volu_______, iam verberāt__________; sed dominus inhūmānus nōn sum: ergō ūsque ad fīnem huius mēnsis exspectābō, ut pecūniam solvere possīs".
5. Colōnus, cum haec verba audīv______, laetus domum rediit, dominum sevērum esse putāns, neque inhūmānum.
6. Syra Quīntō in lectō iacentī dīxit: "Sī Thēseus patrem monentem audīv______, in mare nōn cecid______".
7. Syra: "Tū quoque, Quīnte, sī patrem audīv_______ eīque pāru______, dē arbore nōn cecid______".
8. Quīntus: "Etiam sī patrem audīv_______ eīque pāru_______, dē arbore cecid_______, Syra, quod rāmus tenuis erat".
9. Iūlius ā servīs quaesīvit num probī fu_______ atque officia sua cūrāv_______.
10. Cum servī dominum loquentem nōn audīv_______, nihil dīxērunt.
11. Iūlius, cum servī tacērent, "Nōnne audīvistis, servī?" inquit. "Hūc vēnī quia ignōrābam num bonī fu_______ et officia vestra cūrāv_______".
12. Servī: "Sī tē audīv________, statim 'nōs probōs fuisse et officia nostra cūrāvisse' dīx________".
13. Iūlius, quī servōs falsum dīxisse nōn ignōrābat, ab iīs quaesīvit quid fēc_______.
14. Cum servī 'sē improbōs fuisse' iterum negāv_______, ac 'triclīnium sē ōrnāvisse' dīx_______, Iūlius "Nōn sōlum", inquit, "triclīnium ōrnāvistis, sed etiam alia nōn facienda in culīnā fēcistis".

coniūnctīvus imperfectī āctīvī

~issem	~issēmus
~issēs	~issētis
~isset	~issent

passīvī

≈us ≈a } essem / essēs
≈us ≈a ≈um esset
≈ī ≈ae } essēmus / essētis
≈ī ≈ae ≈a essent

15. Servī: "Sī quid malī fēc________, tibi certē nārrāv________, domine".

16. Iūlius: "Sī officia vestra modo cūrāv________, ā mē certē laudāt________, servī; etiam sī fass________ 'vōs merum bibisse', ā mē tantum reprehēnsī, nōn verberāt________. Nunc vērō, cum mihi mentītī sītis, pūniēminī".

coniūnctīvus post cum

post praes. et fut.: praes. ac perf. coniūnctīvī

post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. ac plūsquam-perf. coniūnctīvī

Exercitium secundum

Exempla: Cum Iūlia proba sit, ab omnibus *amātur.*
Cum Iūlia proba esset, ab omnibus *amābātur.*
Cum multōs librōs lēgerit, doctissimus *est.*
Cum multōs librōs lēgisset, doctissimus *erat.*

1a. Quīntus, cum dē arbore __________ (cadere), aegrōtat.
1b. Quīntus, cum dē arbore __________ (cadere), aegrōtābat.
2a. Aemilius, cum procul ā patriā __________ (versārī), ab omnibus dēsīderātur.
2b. Aemilius, cum procul ā patriā __________ (versārī), ab omnibus dēsīderābātur.
3a. Pāstor, cum ovium gregem __________ (neglegere), ā dominō reprehēnsus est.
3b. Pāstor, cum ovium gregem __________ (neglegere), ā dominō reprehenditur.
4a. Aemilia, cum frāter in Germāniā stipendia __________ (merēre), frequentēs litterās ad eum mittit.
4b. Aemilia, cum frāter in Germāniā stipendia __________ (merēre), frequentēs litterās ad eum mittēbat.
5a. Orontēs, cum multum vīnī __________ (pōtāre), ēbrius sub mēnsam herī lāpsus est.
5b. Orontēs, cum multum vīnī __________ (pōtāre), ēbrius sub mēnsam lābitur.
6a. Cum praedōnum nāvis procul __________ (cernere), omnēs in nāve timent.
6b. Cum praedōnum nāvis procul __________ (cernere), omnēs in nāve timēbant.
7a. Mēdus, cum pecūniam dominī __________ (surripere), Lȳdiae ānulum emere poterat.
7b. Mēdus, cum pecūniam dominī __________ (surripere), Lȳdiae ānulum emere potest.

8a. Cum Pūblius Valerius __________ (morī), Aemiliō epistula ad eius parentēs scrībenda erat.
8b. Cum Pūblius Valerius __________ (morī), Aemiliō epistula ad eius parentēs scrībenda est.
9a. Cum hostēs nunc __________ (fugere), equitātus Rōmānus ad eōs persequendōs mittitur.
9b. Cum hostēs tum __________ (fugere), equitātus Rōmānus ad eōs persequendōs missus est.
10a. Cum ā nūntiō 'hostēs mox impetum factūrōs esse' __________ (nūntiāre), mīlitēs arma capiunt.
10b. Cum ā nūntiō 'hostēs mox impetum factūrōs esse' __________ (nūntiāre), mīlitēs arma cēpērunt.

coniūnctīvus post cum

post praes. et fut.: praes. ac perf. coniūnctīvī

post imperf., perf. et plūsquamperf.: imperf. ac plūsquam-perf. coniūnctīvī

Exercitium tertium

Exempla: *Cum* Iūlia proba *sit,* ab omnibus amātur.
Cum Iūlia proba *esset,* ab omnibus amābātur.
Cum multōs librōs *lēgerit,* doctissimus est.
Cum multōs librōs *lēgisset,* doctissimus erat.

1a. Iūlia, cum ā Mārcō pulsāta sit, __________ (plōrāre).
1b. Iūlia, cum ā Mārcō pulsāta esset, __________ (plōrāre).
2a. Quīntus, cum aeger sit, ambulāre nōn __________ (posse).
2b. Quīntus, cum aeger esset, ambulāre nōn __________ (posse).
3a. Cum Mārcus in lūdō dormīverit neque rēctē scrīpserit, magister epistulam ad Iūlium __________ (scrībere).
3b. Cum Mārcus in lūdō dormīvisset neque rēctē scrīpsisset, magister epistulam ad Iūlium __________ (scrībere).
4a. Cum Mārcus malus discipulus in lūdō fuisset, ā patre domī __________ (reprehendere).
4b. Cum Mārcus malus discipulus in lūdō fuerit, ā patre domī __________ (reprehendere).
5a. Iūlius, cum in lectō dormiat, Iūliam plōrantem audīre nōn __________ (posse).
5b. Iūlius, cum in lectō dormīret, Iūliam plōrantem audīre nōn __________ (posse).
6a. Nautae Arīonī, cum magnās dīvitiās sēcum habēret, __________ (invidēre).
6b. Nautae Arīonī, cum magnās dīvitiās sēcum habeat, __________ (invidēre).

7a. Cum praedōnēs cūncta maria īnfēsta fēcerint, classis Rōmāna adversus eōs ___________ (mittere).
7b. Cum praedōnēs cūncta maria īnfēsta fēcissent, classis Rōmāna adversus eōs ___________ (mittere).
8a. Sextus, cum rēctē scrīpsisset, ā magistrō ___________ (laudāre).
8b. Sextus, cum rēctē scrīpserit, ā magistrō _________ (laudāre).
9a. Cum nāvis flūctibus iactētur, Lȳdia ___________ (lābī).
9b. Cum nāvis flūctibus iactārētur, Lȳdia ___________ (lābī).
10a. Rēx Mīnōs, cum Thēseus ex īnsulā Crētā aufūgisset, eum _____________ (persequī).
10b. Rēx Mīnōs, cum Thēseus ex īnsulā Crētā aufūgerit, eum _____________ (persequī).

Exercitium quārtum

Exempla: Postquam / Quia Diodōrī epistulam accēpit, Iūlius Mārcum pūnit.
= Cum Diodōrī epistulam accēperit / Diodōrī epistulā acceptā, Iūlius Mārcum pūnit.
Postquam / Quia Diodōrī epistulam accēperat, Iūlius Mārcum pūnīvit.
= Cum Diodōrī epistulam accēpisset / Diodōrī epistulā acceptā, Iūlius Mārcum pūnīvit.

1. Quia ovem nigram āmīsit, pāstor in silvam intrat. =
2. Postquam utrumque vīnum gustāverant, Orontēs et Cornēlius inter sē aspexērunt. =
3. Quia Mārcum audīvit, Iūlius in hortum exit. =
4. Postquam nūntius allātus est, mīlitēs convocātī sunt. =
5. Postquam hostēs victī sunt, dux victor ā mīlitibus salūtātus est. =
6. Quia pecūniam dēbitam nōn solverat, Mēdus servus factus est. =
7. Postquam pōculum funditus exhauserat, Orontēs sub mēnsam lāpsus est. =
8. Quia verba magistrī lēgit, Iūlius epistulam scindit. =
9. Postquam in marī tranquillitās magna facta est, discipulī Iēsum admīrātī sunt. =
10. Quia amīcus mortuus erat, Aemilius multās lacrimās effūdit. =

Exercitium quīntum

Exempla: Aquam bibō, quia vīnum nōn habeō. Utinam vīnum habērem! — *coniūnctīvus irreālis*
Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem. — [nunc]
Aquam bibī, quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!
Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem. — [tunc]

1. Aemilius: "Utinam Mercurius es______! Sī Mercurius es_____, ālās hab_____ et in patriam vol_____".
2. Aemilia: "Utinam Mārcus in lūdō bonus discipulus fu_____! Sī enim magistrō pāru_____, ab eō nōn reprehēns_________".
3. Quīntus: "Utinam nunc val_____! Nisi pēs dol_____, in hortō curr_____".
4. Servī: "Utinam līberī es______! Sī enim līberī es______, in patriā nostrā vīv_______".
5. Lȳdia: "Utinam nē fūrtum fēc_______, Mēde! Nisi pecūniam surrip_______, tē fūrem nōn vocāv_______".
6. Ariadna: "Maesta sum, quia secūta sum Thēseum. Nisi Thēseum secūt________, nunc maesta nōn es_____, neque in hāc īnsulā sōla err_______. Utinam nē cum Thēseō profect________! Utinam nē in hāc īnsulā es_____!"
7. Īcarus: "Sī dī auxilium nōbīs tul_______, ē labyrinthō statim exi_______. Utinam dī nōs adiūv_______!"
8. Aemilia: "Nisi Mārcus malus discipulus fu______, nunc in hortō lūd_____, neque in cubiculō lacrim_____. Utinam magistrum audīv_____ et rēctē scrīps_____!"

Exercitium sextum

Exempla: Vīnum nōn habeō. Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.
Aquam habeō. Sī vērō vīnum afferās, id bibam (*coni.*).
Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

1. Sī mīles es_____, arma fer______, sed mīles nōn sum.
2. Sī Aemilius patrem audīv______, mīles nunc nōn es______.
3. Sī sōl in campō lūc______, pāstor umbram pet______.
4. Sī Mārcus rēctē scrīps______, ā magistrō laudāt________.
5. Sī hominēs vol______, ālās hab______.

6. Dāvus: "Ā dominō hodiē laudātus sum: sī nummum mihi iterum largi______, pānem em______".
7. Sī Mēdus magnam pecūniam hab______, multa ōrnāmenta Lȳdiae em______.
8. Nisi in lūdō dormīv______, discipulī nōn verberāt________.
9. Syra: "Imber mox erit. Sī in hortō man______, domina, certē aegrōtāre incip______".
10. Aemilia: "Sī magister aliam epistulam ad tē mitt______, quid eī respond______, Iūlī?"

Exercitium septimum

Exemplum: Iūlius: "Quid fēcistī, Mārce? Fuistīne bonus discipulus in lūdō?"
= Iūlius *interrogāvit / nesciēbat* quid Mārcus fēcisset: num in lūdō bonus discipulus fuisset.

1. Quīntus: "Cūr Mārcus clāmāvit?" = Quīntus interrogāvit ...
2. Iūlius: "Quandō Orontēs ex Graeciā rediit?" = Iūlius nesciēbat ...
3. Iūlius: "Vīdistisne Mēdum, servī?" = Iūlius servōs interrogāvit num ...
4. Orontēs: "Audīvistisne rūmōrēs super Chrīstiānīs, amīcī?" = Orontēs amīcōs interrogāvit num ...
5. Aemilia: "Quid fēcit Midās?" = Aemilia nesciēbat ...
6. Iūlius: "Cūr magister tē verberāvit, Mārce?" = Iūlius Mārcum interrogāvit ...
7. Iūlius: "Quō aberrāvērunt ovēs?" = Iūlius nesciēbat ...
8. Quīntus: "Quis ōstium vīllae pulsāvit?" = Quīntus interrogāvit ...
9. Diodōrus: "Audīvistisne, discipulī?" = Diodōrus nesciēbat num ...
10. Diodōrus: "Dedistīne epistulam Iūliō, Tlēpoleme?" = Diodōrus Tlēpolemum interrogāvit num ...
11. Aemilia: "Cūr mentītus es, Mārce?" = Aemilia Mārcum interrogāvit ...
12. Mercātōrēs: "Multaene mercēs in tempestāte āmissae sunt?" = Mercātōrēs interrogābant num ...

Exercitium octāvum

cōnsecūtiō temporum (cōnsecūtiō -ōnis *f.* < cōnsequī)

Exempla: Iūlius interrogat: "Quid Mārcus agit? Quid ēgit? Quid aget?"
= Iūlius *interrogat / nescit* quid Mārcus agat (nunc), quid Mārcus ēgerit (antehāc), quid Mārcus āctūrus sit (posthāc).
Iūlius interrogāvit: "Quid Mārcus agit? Quid ēgit? Quid aget?"
= Iūlius *interrogāvit / nesciēbat* quid Mārcus ageret (tunc), quid Mārcus ēgisset (anteā), quid Mārcus āctūrus esset (posteā).

1a. Iūlius Mārcum interrogat: "Quid in lūdō fēcistī?" =
1b. Iūlius Mārcum interrogābat: "Quid in lūdō fēcistī?" =
2a. Iūlius Mārcum interrogāvit: "Quid dīxit magister?" =
2b. Iūlius Mārcum interrogat: "Quid dīxit magister?" =
3a. Mārcus nescit: "Quid magister dīxit? Quid faciet?" =
3b. Mārcus nesciēbat: "Quid magister dīxit? Quid faciet?" =
4a. Mārcus nesciēbat: "Quid recitat magister? Quid imperāvit?" =
4b. Mārcus nescit: "Quid recitat magister? Quid imperāvit?" =
5a. Gubernātor interrogat: "Quī poēta hōs versūs scrīpsit?" =
5b. Gubernātor interrogāverat: "Quī poēta hōs versūs scrīpsit?" =
6a. Iūlius interrogāvit: "Quid scrīpsit Aemilius? Quandō domum redībit?" =
6b. Iūlius interrogat: "Quid scrīpsit Aemilius? Quandō domum redībit?" =
7a. Iūlius ab Oronte quaerit: "Quandō in Italiam rediistī? Quōs in Graeciā vīdistī?" =
7b. Iūlius ab Oronte quaesīvit: "Quandō in Italiam rediistī? Quōs in Graeciā vīdistī?" =
8a. Syra Quīntum interrogābat: "Dormīsne? Potesne ambulāre?" =
8b. Syra Quīntum interrogat: "Dormīsne? Potesne ambulāre?" =
9a. Iūlia ā parentibus quaerēbat: "Quandō novum īnfantem habēbitis? Quō nōmine eum vocābitis?" =
9b. Iūlia ā parentibus quaerit: "Quandō novum īnfantem habēbitis? Quō nōmine eum vocābitis?" =
10a. Iūlius nesciēbat: "Ubi est Mēdus? Quō proficīscitur?" =

10b. Iūlius nescit: "Ubi est Mēdus? Quō proficīscitur?" =
11a. Lȳdia Mēdum interrogat: "Cūr pecūniam surripuistī?" =
11b. Lȳdia Mēdum interrogāvit: "Cūr pecūniam surripuistī?" =
12a. Mēdus nōn intellegit: "Cūr ānulus ā Polycrate abiectus est?" =
12b. Mēdus nōn intellegēbat: "Cūr ānulus ā Polycrate abiectus est?" =
13a. Iūlius pāstōrem interrogat: "Cūr ovis ā lupō paene rapta est? Cūr tacēs?" =
13b. Iūlius pāstōrem interrogāvit: "Cūr ovis ā lupō paene rapta est? Cūr tacēs?" =
14a. Iūlia nesciēbat: "Ambulābisne et lūdum petēs, Quīnte?" =
14b. Iūlia nescit: "Ambulābisne et lūdum petēs, Quīnte?" =
15a. Mēdus nescit: "Quid mīlitēs facient? Abdūcentne mē Rōmam?" =
15b. Mēdus nesciēbat: "Quid mīlitēs facient? Abdūcentne mē Rōmam?" =

Exercitium nōnum

gerundium et gerundīvum

Exempla: parātus ad scrībend<u>um</u>; parātus ad epistul<u>am</u> scrībend<u>am</u>
cupidus scrībend<u>ī</u>; cupidus epistul<u>ae</u> scrībend<u>ae</u>
fessus scrībend<u>ō</u>; fessus epistul<u>ā</u> scrībend<u>ā</u>

1. Aemilius patri___ vidend___ cupidus est.
2. Magister discipulōs hortātur ad scrībend___. Magister discipulōs hortātur ad sententiās scrībend___.
3. Sextus sententiās scrībit. In scrībend___ Sextus dīligentissimus est omnium discipulōrum. In sententi___ scrībend___ Sextus dīligentissimus est.
4. Magister librum legit. Magister fīnem legend___ facit. Magister fīnem facit libr___ legend___.
5. Mīlitēs ad oppugnand___ parātī sunt. Mīlitēs parātī sunt ad castr___ oppugnand___.
6. Mārcus fābulam legit. Mārcus piger est in legend___. Mārcus piger est in fābul___ legend___.
7. Puerī discend___ causā lūdum petunt. Puerī litter_____ discend_____ causā lūdum petunt.
8. Quīntus fābulās audit. Quīntus audiend___ dēlectātur. Quīntus fābul___ audiend___ dēlectātur.

9. Agricolae agrōs arant. Arātrum necessārium est ad arand___. Arātrum necessārium est ad agr___ arand___.
10. Classis Rōmāna cūncta maria percurrēbat ad nāv___ mercātōri___ tuend___ et ad praedōn___ persequend___.

Exercitium decimum

fore = futūrum (-am -um -ōs -ās -a) esse

1. Aemilia Mārcum discipulum dīligentem _____ (= futūr___ esse) spērat.
2. Mīlitēs prōmittunt 'sē in bellō fortēs _____ (= futūr___ esse)'.
3. Aemilius pācem mox _____ (= futūr___ esse) spērat.
4. Īcarus prōmittit 'sē audācem nōn _____ (= futūr___ esse)'.
5. Domina ancillās probās _____ (= futūr___ esse) spērat.
6. Iūlius id _____ (= futūrum esse) spērat, ut Mēdus inveniātur.
7. Aemilius _____ (= futūrum esse) spērābat ut Aemilia plūrēs epistulās scrīberet.
8. Pāstor _____ (= futūrum esse) spērābat ut ovis in silvā reperīrētur.

= I. spērat Mēdum inventum īrī.
= Ae. spērābat Aemiliam plūrēs epistulās scrīptūram esse.
= Pāstor spērābat ovem repertum īrī.

Exercitium ūndecimum

sententiae fīnālēs:
(1) ut / nē *et coni.*
(2) ad *cum acc. gerundiī / gerundīvī*
(3) causā *post gen. gerundiī / gerundīvī*
(4) *supīnum*

Exemplum:

Lēgātī ab hostibus missī sunt { ut pācem peterent / ad pācem petendam / pācis petendae causā / pācem petītum }

1. Mēdus Rōmam it ...
ut Lȳdiam __________ (vidēre).
ad Lȳdiam __________ (vidēre).
Lȳdiam __________ (vidēre).
Lȳdiae __________ (vidēre) causā.
2. Classis Rōmāna cūncta maria percurrēbat ...
ut nāvēs mercātōriās __________ (tuērī).
ad nāvēs mercātōriās __________ (tuērī).
nāvium mercātōriārum __________ (tuērī) causā.
3. Mīlitēs Rōmānī in Germāniam iērunt ...
ut Germānōs __________ (oppugnāre).
ad Germānōs __________ (oppugnāre).
Germānōrum __________ (oppugnāre) causā.
Germānōs __________ (oppugnāre).

4. Tabellārius ad vīllam Iūliī properat ...
ut epistulam __________ (ferre).
ad epistulam __________ (ferre).
epistulae __________ (ferre) causā.
5. Puerī litterīs student ...
ut doctī __________ (fierī).
nē indoctī __________ (esse).
ad __________ (discere).
__________ (discere) causā.
litterārum __________ (discere) causā.
6. Servus ā dominō sevērō abiit ...
nē __________ (verberāre).
nē __________ (servīre).
ut līber __________ (esse).
ut in patriam __________ (revertī).
7. Servī ā dominō sevērō fugiunt ...
nē __________ (verberāre).
nē __________ (servīre).
ut līberī __________ (esse).
ut in patriam __________ (revertī).
8. Hominēs vestīmenta gerunt ...
nē frīgora __________ (patī).
nē __________ (frīgēre).
nē frīgus corporī __________ (nocēre).
9. Dux equitātum mittit ...
ut hostēs __________ (persequī).
nē hostēs __________ (aufugere).
ad hostēs __________ (persequī).
10. Dux equitātum mīsit ...
ut hostēs __________ (persequī).
nē hostēs __________ (aufugere).
hostium __________ (persequī) causā.

Exercitium duodecimum

imperātīvus futūrī
[1] -ātō -ātōte
[2] -ētō -ētōte
[3] -itō -itōte
[4] -ītō -ītōte

estō estōte

1. Iūlius: "Nē pigrī fueritis, colōnī! Sc______ mē crās agrōs meōs iterum petītūrum esse. Industriī igitur es_____!"
2. Iūlius: "Tū quoque, pāstor, industrius es_____, ac mihi pār______!"
3. Gubernātor: "Quidquid imperāverō fac______, nautae!"

4. Gubernātor: "Tū quoque, mercātor, quod imperāverō fac______!"
5. Magister: "Quod recitābō aud______, discipulī! Tū quoque, Mārce, mē attentē aud______!"
6. Magister: "Deinde sententiās quās vōbīs dictābō scrīb______, discipulī! Dīligentēs es_____!"
7. Magister: "Cum sententiam scrīpseris, eam leg______, Mārce!"
8. Quīntus: "Cum redieris, aliam fābulam nārr______, Syra!"
9. Dux: "Sī hostēs impetum facient, castra dēfend______, mīlitēs! Nē timueritis, sed fortiter pugn______!"
10. Syra: "Nunc dormī, mī Quīnte, et patiēns es_____! Mox pēs tuus melius sē habēbit".

Exercitium tertium decimum

passīvum impersōnāle
(im-persōnālis -e: cui dēsunt persōnae, praeter III singulārem)

Exemplum: (Nostrī) fortissimē pugnāvērunt.
= Fortissimē pugnāt<u>um</u> <u>est</u>.

1. (Cīvēs) in forum currunt. =
2. Ad castra (mīlitēs) veniunt. =
3. In castra 'hostēs flūmen trānsiisse' nūntiāvērunt. =
4. Apud flūmen pugnāvērunt. =
5. In regiōnibus frīgidissimīs (hominēs) male vīvunt. =
6. Diū (rēgēs) Rōmae rēgnāvērunt. =

Exercitium quārtum decimum

nātus *cum acc.*

Exemplum: Mārcus puer octō annōrum est.
= Mārcus octō ann<u>ōs</u> nātus est.

1. Mēdus adulēscēns duodētrīgintā annōrum est. =
2. Iūlia puella quīnque annōrum est. =
3. Iūlius vir trīgintā duōrum annōrum est. =
4. Aemilia mātrōna vīgintī septem annōrum est. =
5. Aemilius mīles vīgintī duōrum annōrum est. =
6. Priamus senex septuāgintā annōrum erat. =

Exercitium quīntum decimum

1. convertere, __________, __________
2. __________, __________, caesum
3. __________, coēgisse, __________

4. dēsistere, __________
5. __________, __________, effūsum
6. __________, percussisse, __________ — *percutiō -iunt*
7. īnstruere, __________, __________
8. prōgredī, __________ — *-gredior -iuntur*
9. __________, prōcurrisse

CAPITVLVM TRICESIMVM QVARTVM

Exercitium prīmum

Exemplum: Fuga mīlite Rōmānō indigna est.
= Fuga mīlitem Rōmānum nōn decet.

1. Certāmen gladiātōrium mihi nōn placet. =
2. Fūrtum Mēdī ā Lȳdiā nōn ignōrātur. =
3. Animus īrātus bonō virō indignus est. =
4. Id nōn animadvertī. =
5. Cursūs equōrum Cornēliō placent. =
6. Mārcī pugna ab Iūliō nōn ignōrātur. =
7. Verba falsa virō probō digna nōn sunt. =
8. Ovem ā lupō paene raptam esse ab Iūliō nōn ignōrātur. =
9. Sermō īnfantium virō indignus est. =
10. Lūdōs scaenicōs spectāre Fabiae placet. =

eum decet = eō dignum est
eum dēdecet (↔ decet) = eō indignum est
mē fugit = nōn animadvertō
mē iuvat = mihi placet
mē latet = ā mē ignōrātur

Exercitium secundum

Exemplum: Quīntus gaudet quod medicus abiit.
= Quīntus gaudet medicum abiisse.

1. Aemilius dolet quod amīcus eius mortuus est. =
2. Mercātor queritur quod mercēs āmīsit. =
3. Ariadna maerēbat quod dēserta erat. =
4. Mēdus gaudet sē līberum esse. =
5. Iūlius mīrātur tantum strepitum in hortō esse. =
6. Aemilia laetātur frātrem vīvere. =

post *verba affectuum* pōnuntur 'quod' et ind. / acc. et īnf.
(affectus -ūs *m.* = id quō afficitur animus, ut laetitia, timor et cēt.)

Exercitium tertium

Exemplum: Sextus sē dēfendere scit, sī cum singulīs certat.
= Sextus sē dēfendere scit, dummodo cum singulīs certet.

1. Servī quoque ōrnāmenta emere possunt, sī pecūniam habent. =
2. Discipulī laudantur, sī rēctē scrībunt. =
3. Ovēs bene cūstōdiuntur, nisi pāstor dormit. =
4. Sōl cernitur, nisi nūbibus occultātur. =
5. Mārcus mātrem fallere poterit, sī Iūlius aberit. =
6. Germānī vincī poterunt, sī Rōmānī fortiter pugnābunt. =

dummodo / dummodo nē *cum coni.*

datīvus ad verba

Exercitium quārtum

1. Iūlius Mēd___ imperābat, quī e___ servīre nōlēbat.
2. Dāvus vērō domin___ imperant___ pārēre solet.
3. Ancillae quoque Aemili___ semper oboediunt.
4. Sōl et calor vīne___ prōsunt, sed imber et frīgus i___ nocent.
5. Iūlius Mēd___, serv___ su___, cōnfīdēbat.
6. Iēsūs prīncip___ Iūdaeōrum, nōmine Iaīr___, nōn dēfuit.
7. Mēdus amīc___ quem ē servitūte redēmerat fīdēbat.
8. Pater Aemili___ persuādēre nōn potuit ut litter___ studēret.
9. Naut___ quī fret___ Sicul___ appropinquant multa perīcula impendent.
10. Mēdus Lȳdi___ persuādet ut s___ crēdat.
11. Colōnus Iūlium ōrat: “M___ parce, domine! T___ prōmittō ‘mē pecūniam dēbitam mox solūtūrum esse’”.
12. Mēdus praedōn____ resistere vult, sed gubernātor, quī nāv___ praeest, e___ suādet nē id faciat.
13. Aurīga c___ plērīque spectātōrēs favēbant mortuus est.
14. Aemili___ litter___ studēre nōn placēbat.
15. Aemilia Iūli___ nūbere nōlēbat, quia Crassum amābat.
16. Homin____ agere nōn licet quidquid i___ libet.
17. Mārcus ā parentibus petit ut s___ ignōscant.
18. Spectātōrēs plaudere solent gladiātōr____ bene pugnant____.
19. Amīcus malus est quī amīc___ su___ invidet.
20. Vērus amīcus amīc___ su___ semper adest, sīve eōrum fortūna secunda sīve adversa est.

syllaba:
brevis [∪]
longa [–]

pedēs:
trochaeus [– ∪]
dactylus [– ∪ ∪]
spondēus [– –]

versūs:
hexameter (= VI pedēs)
pentameter (= V pedēs)
hendecasyllabus (= XI syllabae)

Exercitium quīntum

Dīvide hōs versūs in pedēs dactylōs, spondēōs et trochaeōs appositīs notīs (– ∪ ∪, – –, – ∪).

Exemplum: Semper | pauper e|ris, sī | pauper e|s, Aemili|āne.
Dantur o|pēs nūl|līs || nunc nisi | dīviti|bus.

Saepe meae “Tandem” dīxī “discēde!” puellae
— in gremiō sēdit prōtinus illa meō!
Saepe “Pudet” dīxī. Lacrimīs vix illa retentīs
“Mē miseram! Iam tē” dīxit “amāre pudet?”
Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
et, quae mē perdunt, ōscula mīlle dedit!
Vincor, et ingenium sūmptīs revocātur ab armīs,
rēsque domī gestās et mea bella canō.

‘Nūllī sē’ dīcit mulier mea ‘nūbere mālle
quam mihi, nōn sī sē Iuppiter ipse petat!’
Dīcit. Sed mulier cupidō quod dīcit amantī
in ventō et rapidā scrībere oportet aquā.

Nūbere vīs Prīscō; nōn mīror, Paula, sapīstī.
Dūcere tē nōn vult Prīscus: et ille sapit!

Nūbere Paula cupit nōbīs, ego dūcere Paulam
nōlō: anus est; vellem sī magis esset anus!

Āmissum nōn flet, cum sōla est, Gellia patrem;
sī quis adest, iussae prōsiliunt lacrimae.
Nōn lūget quisquis laudārī, Gellia, quaerit:
ille dolet vērē quī sine teste dolet.

Lūgēte, ō Venerēs Cupīdinēsque
et quantum est hominum venustiōrum!
Passer mortuus est meae puellae,
passer, dēliciae meae puellae,
quem plūs illa oculīs suīs amābat;
nam mellītus erat suamque nōrat
ipsam tam bene quam puella mātrem,
nec sēsē ā gremiō illīus movēbat,
sed circumsiliēns modo hūc modo illūc
ad sōlam dominam ūsque pīpiābat.
Quī nunc it per iter tenebricōsum
illūc unde negant redīre quemquam.
At vōbīs male sit, malae tenebrae
Orcī, quae omnia bella dēvorātis:
tam bellum mihi passerem abstulistis.
Ō factum male! Ō miselle passer!
Tuā nunc operā meae puellae
flendō turgidulī rubent ocellī!

Cēnābis bene, mī Fabulle, apud mē
paucīs, sī tibi dī favent, diēbus
— sī tēcum attuleris bonam atque magnam
cēnam, nōn sine candidā puellā
et vīnō et sale et omnibus cachinnīs.

Haec sī, inquam, attuleris, venuste noster,
cēnābis bene — nam tuī Catullī
plēnus sacculus est arāneārum!

Exercitium sextum

1. __________, __________, accēnsum
2. laedere, __________, __________
3. __________, __________, ēlīsum
4. implicāre, __________ / __________, __________ / __________
5. plaudere, __________, __________
6. __________, peperisse, __________ *pariō -iunt*
7. sedēre, __________
8. __________, __________, retentum
9. __________, sapiisse *sapiō -iunt*
10. nūbere, __________

CAPITVLVM TRICESIMVM QVINTVM

Exercitium prius

1. Dum gubernātor loquitur, altera nāvis procul in marī appāret. Mēdus eum apprehendit et "Dēsine loquī!" inquit. "Cūrā negōtium tuum! Quīn prōspicis? Vidēsne nāvem illam vēlōcem quae ā septentriōnibus nōbīs appropinquat?"

"Per deōs immortālēs!" inquit gubernātor, cum prīmum nāvem appropinquantem prōspexit. "Illa nāvis vēlōx nōs persequitur. Certē nāvis praedōnum est. Omnia vēla date, nautae!"

Nāvis autem vēlīs sōlīs nōn tam vēlōciter vehitur quam ante tempestātem, nam vēla ventō rapidō scissa sunt. Itaque gubernātor imperat ut nāvis rēmīs agātur. Mox rēmīs vēlīsque vehitur nāvis quam vēlōcissimē potest, sed tamen altera nāvis, cuius rēmī quasi ālae ingentēs sūrsum deorsum moventur, magis magisque appropinquat.

Gubernātor perterritus exclāmat: "Ō dī bonī! Quid faciāmus? Brevī praedōnēs hīc erunt".

Tum mercātor, cum gubernātōrem pallidum videat, "Bonō animō es!" inquit. "Nōlī dēspērāre! Spēs est, dum anima est".

dum: coniūnctiō
gubernātor: nōmen substantīvum, III dēcl., masc., nōm., sing.
loquitur: verbum, ind., praes., dēp., III pers. sing.
. . .

2. Quoniam igitur ipse ad tē properāre nōn possum, litterās ad tē scrībere properō. Quaeris ā mē cūr tibi ūnās tantum litterās scrīpserim, cum interim trīnās quaternāsve litterās ā tē accēperim. Haud difficile est mē excūsāre, quod neglegēns fuerim in scrībendō. Sī mihi tantum esset ōtiī quantum est tibi, in epistulīs scrībendīs nōn minus dīligēns essem quam tū. Sed cum per complūrēs mēnsēs vix tempus habuerim ad dormiendum, facile intellegēs nūllum mihi ōtium fuisse ad epistulam scrībendam.

3. Hōc proeliō factō, dux victor, cum ā mīlitibus imperātor salūtātus esset, virtūtem nostram laudāvit 'quod contrā hostēs numerō superiōrēs fortissimē pugnāvissēmus'; 'tot hominibus ūnō proeliō āmissīs, hostēs brevī arma positūrōs esse' dīxit. Hīs verbīs māximō gaudiō affectī sumus, nam post longum bellum

omnēs pācem dēsīderāmus. Hodiē lēgātī ā Germānīs missī ad castra vēnērunt, ut cum imperātōre colloquerentur. Nesciō an lēgātī pācem petītum vēnerint, sed certō sciō imperātōrem nostrum cum hoste armātō colloquī nōlle.

Exercitium alterum

1. dēmere, __________, __________
2. adicere, __________, __________

adiciō -iunt

INDEX GRAMMATICVS

[*Numerī crassī* 1.2.3... *capitula, numerī tenuēs* 1,2,3... *exercitia significant*]

A

ab / ā cum abl. **5**.2; **6**.5
– ad *quaerere* et *petere* **32**.1
ablātīvus **5**.1, 2
– = *ab* cum abl. **6**.1; **20**.6; **25**.2; **27**.7
– absolūtus **16**.3, 4, 5; **22**.3, 4, 5; **29**.10; **33**.4
– ad comparātīvum, *ante, post* **16**.7
– ad verba passīva **6**.10
– argūmentī **20**.7
– *aspergere, dōnāre* ... **30**.5
– comparātiōnis **24**.6
– īnstrūmentī **6**.10; **10**.6; **12**.10
– līmitātiōnis **11**.11
– māteriae **22**.6
– post praepositiōnēs **5**.2; **6**.2, 3, 4
– pretiī **8**.7
– quālitātis **32**.12
– temporis **13**.3, 4
– v. etiam *in*
accūsātīvus **3**.2, 3; **5**.3
– ad *altus, lātus, longus* **12**.9
– = *ad* cum acc. **6**.1; **20**.6; **25**.2; **27**.7
– ad *nātus* **33**.14
– *aspergere, dōnāre* ... **30**.5
– cum īnfīnītīvō **10**.4; **11**.4, 5, 6, 7, 9, 10; **21**.4, 5, 6, 7, 8; **23**.2, 3, 4, 5, 6; **24**.5; **26**.4, 6; **27**.5; **31**.4; **34**.2
– *decet, fugit* ... **34**.1
– duplex **18**.9
– exclāmātīvus **29**.12
– *meminisse, oblīvīscī* ... **32**.9, 10
– post praepositiōnēs **6**.2, 3, 4
– temporis **13**.5
– v. etiam *in*
āctīvum **6**.6
adiectīva
– I et II dēcl. **9**.2, 4, 5, 6; **11**.1, 2; **12**.2; **13**.2; **18**.1
– III dēcl. **12**.2, 4, 5
– cfr. *comparātīvus; superlātīvus*
adverbia **18**.2, 5; **30**.6
– cfr. *comparātīvus; superlātīvus*
– locī **27**.7
– numerālia **18**.8

C

comparātīvus
– adiectīvī **12**.6, 7, 8; **18**.1; **19**.6
– adverbiī **18**.3, 5
coniugātiō periphrastica
– āctīva: v. *participium (futūrī)*
– passīva: v. *gerundīvum*
coniūnctīvus
– dubitātīvus **29**.6
– ēventuālis **33**.6
– hortātīvus **30**.3
– imperfectī **28**.1, 2, 3, 4
– irreālis **33**.5, 6
– optātīvus **32**.4; **33**.5
– perfectī **32**.2, 3
– plūsquamperfectī **33**.1
– praesentis **27**.1, 2, 3, 4, 5
cōnsecūtiō temporum
– coniūnctīvī **28**.5, 6, 7, 8, 9; **29**.4, 5, 8, 9; **33**.2, 3, 4, 8
– indicātīvī **21**.1, 2; **24**.2; **30**.2
cōnsecūtīva, sententia **29**.2, 3
cum
– concessīvum **32**.6
– nārrātīvum et causāle **29**.7, 8, 9, 10; **33**.1, 2, 3, 4

D
datīvus 7.4, 5
– ad verba 34.4
– agentis (ad gerundīvum) 31.3
– *aspergere, dōnāre* ... 30.5
– possessīvus 12.1
dēclīnātiōnēs
– I 10.7
– II 10.7
– III 9.1, 2, 3, 4, 5, 6; 10.7; 11.1, 2, 3
– IV 12.2, 3
– V 13.1, 2
dēpōnentia, verba 16.1, 2; 17.4, 5; 24.4, 5; 25.1, 3
docēre 18.9
domum -ī -ō 20.6
dummodo 34.3

E
eius 4.3, 4
esse 15.3

F
fēminīnum 2.1
fīnālis, sententia 28.5; 29.1, 3; 33.11
fore 33.10
futūrum 20.1, 2, 3
– īnfīnītīvī: v. *īnfīnītīvus (futūrī)*
– participiī: v. *participium (futūrī)*
futūrum perfectum 30.1, 2

G
genetīvus 2.2
– *meminisse, oblīvīscī* ... 32.9, 10
– partītīvus 16.6; 19.5; 32.14
– *puer octō annōrum* 19.7
– *tantī, quantī* ... 29.11
gerundium 26.1, 2, 3; 31.5; 33.9, 11
gerundīvum 31.1, 2, 3, 5; 33.9, 11

H
hic haec hoc 8.1, 3
hīc, hinc, hūc 27.7

I
īdem eadem idem 18.6
ille illa illud 8.2, 3
illīc, illinc, illūc 27.7
imperātīvus
– futūrī 33.12
– praesentis 4.1, 2; 5.6, 7; 20.4; 25.1; *(nē ~eris!)* 32.8
imperfectum
– coniūnctīvī: v. *coniūnctīvus (imperfectī)*
– indicātīvī 19.1, 2, 3, 4; 21.10
in
– cum abl. 5.1, 2
– cum abl. et acc. 7.2
īnfīnītīvus
– futūrī 23.2, 3, 4, 5, 6; 33.10
– perfectī 21.4, 5, 6, 7; 23.5, 6; 24.5
– praesentis 10.1, 2, 3, 5; 23.5, 6
interrogātiōnēs oblīquae 29.4, 5, 6; 32.1, 2, 3; 33.7, 8
is ea id 5.2, 4, 5; 6.7; 7.3; 8.4, 5, 6; 21.4; cfr. etiam *eius*

L
locātīvus 6.1; 20.6; 25.2; 27.7

M
masculīnum 2.1
meminisse 32.11
multō ad comparātīvum, *ante, post* 16.7

N
-ne? 1.3; 2.3
neutrum 2.1
nōlī -īte 20.4

nōminātīvus 3.2
– duplex 20.5; 26.5
nōnne? 7.1
nōvisse 32.11
num? 1.3; 2.3; 7.1
numerālia
– adverbia 18.8
– distribūtīva 30.4

O
oblīquae, interrogātiōnēs: v. *interrogātiōnēs oblīquae*
ōdisse 32.11
opus est 32.13

P
participium
– futūrī 23.1
– perfectī 25.3
– praesentis 14.1, 2, 3, 4, 5, 6
passīvum 6.5; 27.6
– impersōnāle 33.13
paulō ad comparātīvum, *ante, post* 16.7
perfectum
– coniūnctīvī: v. *coniūnctīvus (perfectī)*
– indicātīvī 21.1, 2, 3, 9, 10; 24.2, 4; 30.2
– īnfīnītīvī: v. *īnfīnītīvus (perfectī)*
– participiī: v. *participium (perfectī)*
periodus hypothetica 33.5, 6
periphrastica, coniugātiō
– āctīva: v. *participium (futūrī)*
– passīva: v. *gerundīvum*
persōnae verbī 15.1, 2, 3, 4, 5
persōnālia, prōnōmina 24.1
plūrālis 1.1, 2
plūsquamperfectum
– coniūnctīvī: v. *coniūnctīvus (plūsquamperfectī)*
– indicātīvī 24.2, 3; 30.2
posse 15.3
praepositiōnēs
– cum abl. 5.2; 6.2, 3, 4
– cum acc. 6.2, 3, 4
praesēns
– coniūnctīvī: v. *coniūnctīvus (praesentis)*
– indicātīvī āctīvī 3.1, 7; 6.6; 15.1, 2, 3, 4, 5; 17.5
– indicātīvī passīvī 6.5; 17.1, 2, 3, 5, 6
– īnfīnītīvī: v. *īnfīnītīvus (praesentis)*
– participiī: v. *participium (praesentis)*
praeteritum: v. *imperfectum*
prōnōmina
– dēmōnstrātīva 8.1, 2, 3
– interrogātīva 2.3; 3.6; 4.4
– persōnālia 24.1
– relātīva 3.4; 6.8, 9; 8.4, 5, 6

Q
quī quae quod 3.4; 6.8, 9; 8.4, 5, 6
quī? quae? quod? 8.6
quīdam quaedam quoddam 31.6
quis? quid? 2.3; 3.6; 4.4
quisque quaeque quodque 18.7
quod cum ind. 11.8; 34.2

R
rūs rūrī rūre 27.7

S
sē sibi sē 7.3; 21.4, 7, 8; 23.3; 24.1; 32.7
singulāris 1.1, 2
superlātīvus
– adiectīvī 13.6, 7; 18.1; 19.5, 6
– adverbiī 18.4, 5
supīnum
– I 22.1; 33.11
– II 22.2
suus -a -um 4.4; 21.8; 32.7

T
themata verbī 21.1; 22.1

U
ut cum coniūnctīvō 27.1, 2, 3, 4, 5; 28.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; 29.1, 2, 3; 33.11
utinam 32.4; 33.5

V
verba
– affectuum 34.2
– *-ere -iō -iunt* 15.4
– timendī 32.5
– v. etiam *dēpōnentia, verba*
versūs 34.5
vidērī 26.5
vocātīvus 4.2; 5.6; 19.8